

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

6455

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΑ

Επιβλέπων Καθηγητής

Ιωάννα Κάρδαρη

Καθηγήτρια Τ.Ε.Ι.

Σπουδάστριες:

Αντρη Π. Σταύρου

Κατερίνα Σ. Έλληνα

ΠΑΤΡΑ 2002

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η θέση της γυναίκας στην κοινωνία	1
Η θέση της γυναίκας στο παρελθόν - το πνεύμα της πατριαρχίας	3
Η θέση της γυναίκας ανάμεσα στους αιώνες γενικότερα	5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Οι σημερινές γυναίκες. Οι γυναίκες στις διάφορες χώρες του κόσμου

1.1 Εισαγωγή	11
1.2 Η Γαλλίδα	11
1.3 Η Γερμανίδα	12
1.4 Η Ισπανίδα	13
1.5 Η Αγγλίδα	14
1.6 Η Πολωνέζα	15
1.7 Η Αμερικανίδα	16
1.8 Η Αφρικάνα	16
1.9 Η Ινδή	18
1.10 Η Κινέζα	18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η Γυναίκα στην εργασία

2.1 Εισαγωγή - Εργαζόμενη Γυναίκα	20
2.2 Βιομηχανική Ανάπτυξη - Εργαζόμενη Γυναίκα	22
2.3 Ο Αντίκτυπος της αμειβόμενης εργασίας στην προσωπικότητα της γυναίκας	24
2.4 Η εργασία καθιέρωσε τη γυναίκα κοινωνικά	25
2.5 Ελληνίδες σε υψηλή βαθμολογική και επαγγελματική ιεραρχία	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Φεμινισμός

3.1 Εισαγωγή	29
--------------	----

3.2 Ο Φεμινισμός στην Ελλάδα	29
3.3 Το φεμινιστικό κίνημα στο Μεσοπόλεμο	32
3.4 Το φεμινιστικό κίνημα μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Έλληνες - Ελληνίδες ίσοι ενώπιον του Νόμου;	37
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η Γυναίκα στον πολιτικό τομέα	
5.1 Υπάρχει πολιτική ισοτιμία;	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η Γυναίκα, ο έρωτας, ο γάμος	
6.1 Το όνειρο του έρωτα	46
6.2 Ο Γάμος και το προξενέματα	47
6.3 Η Προίκα	47
6.4 Το Διαζύγιο	48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Γυναίκα και οικογένεια	
7.1 Εισαγωγή	50
7.2 Προσωπικές σχέσεις των συζύγων	50
7.3 Σχέσεις των γονέων με τα παιδιά τους	52
7.4 Επαναπροσδιορισμός των ρόλων μέσα στην οικογένεια	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Ψυχολογία της γυναίκας - Προσωπικότητα της γυναίκας	56
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Διακεκριμένες Ελληνίδες	
9.1 Εισαγωγή	60
9.2 Λογοτεχνία	63
9.3 Θέατρο – Κινηματογράφος	65
9.4 Μουσική - Τραγούδι – Χορός	67

ΕΠΙΛΟΓΟΣ	69
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΘΑ ΒΟΗΘΗΣΟΥΝ ΣΤΗΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟΥΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	70
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	
Α. Πίνακες Υπολογισμών	72
Β. Ερωτηματολόγιο	78
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	79

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Γυναίκα... το θηλυκό ανθρώπινο ον κάθε ηλικίας, η θνητή γυναίκα σε αντιδιαστολή με τη θέα, η νόμιμη σύζυγος και σπανιότερα η εταίρα. Στην αρχαιότητα με τον όρο “γυναίκα” χαρακτήριζαν τις δούλες και τις θαλαμηπόλους.

Η γυναίκα παρουσιάζει σε σύγκριση με τον άνδρα, ορισμένες φυσιολογικές και ανατομικές διαφορές. Εκτός από τη βασική ανατομική διαφορά των γεννητικών οργάνων έχει και άλλα ανατομικά γνωρίσματα. Έχει μικρότερο κρανίο, λεπτότερα οστά, μακρύτερη οσφυϊκή μοίρα από τα οστά των κάτω άκρων, πλατύτερη λεκάνη και τριγωνικό ισθμό της πυέλου αντί ωοειδή. Οι μύες είναι λεπτότεροι εκτός από του μηρού, που προορίζονται για να κρατήσουν το βάρος του εμβρύου κα. Τα αισθητήρια όργανα, τα αντανακλαστικά και η κινητικότητα δεν έχουν σχέση με το φύλο και αυτό το κάνει κατανοητό η ασταμάτητη πρόοδος της γυναίκας, η δραστηριότητα και η άνοδος της στα περισσότερα επαγγέλματα.

Οι καλές τέχνες (λογοτεχνία, ποίηση, ζωγραφική) οφείλουν πολλά στη γυναίκα. Εξαιρετικά έργα τέχνης είναι εμπνευσμένα από τη γυναίκα.

Σημαντικός είναι ο αγώνας για τα δικαιώματα της γυναίκας. Στη σύγχρονη εποχή, η πάλη της γυναίκας για τα δικαιώματα της, αποτελεί επαναστατική οικονομικοπολιτική εξέλιξη. Ο Πλάτωνας προβάλλει φιλελεύθερες απόψεις σχετικά με τις γυναικείες δυνατότητες. Υποστηρίζει ότι η ανδρική και η γυναικεία φύση δεν έχουν καμιά διαφορά μεταξύ τους και γι' αυτό η γυναίκα πρέπει να έχει τα ίδια δικαιώματα με τον άνδρα. Τονίζει ακόμα πως το κράτος χάνει πολλά περιορίζοντας τη γυναικεία δραστηριότητα. Ο Ευριπίδης επίσης προβάλλει πολλές φεμινιστικές απόψεις.

Η θέση της γυναίκας υπήρξε πάντοτε μειονεκτική. Η γυναίκα έπρεπε να ασχολείται με την οικογένεια και το νοικοκυριό και να εργάζεται μόνο μέσα στο σπίτι. Η αντίληψη αυτή ενισχυόταν από την εκκλησία που θεωρούσε τη γυναίκα “πύλη του διαβόλου”.

Στις περισσότερες κοινωνίες διαπιστώνεται η οικονομική και κοινωνική ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων. Οφείλεται κυρίως : α) στην μητρότητα, που έχει ως αποτέλεσμα το “δέσιμο της μάνας με το παιδί της” β) στη σπάνια αναγνώριση του δικαιώματος της ιδιοκτησίας, γ) στο φόβο αντιμετώπισης της οικονομικής δραστηριότητας της, που αμέσως δημιουργεί οικονομικό ανταγωνισμό ανάμεσα στα δύο φύλα. Παρά τους δισταγμούς όμως για την

αναγνώριση των δυνατοτήτων της γυναίκας, κυρίως τα τελευταία χρόνια, σημειώνει διαρκή ανοδική πορεία.

Η θέση της γυναίκας άρχισε ν' αλλάζει με την τεχνική πρόοδο και τη βιομηχανική επανάσταση. Οι περισσότερες γυναίκες αναγκάστηκαν να εργαστούν έξω από το σπίτι, με αποτέλεσμα να επηρεαστεί η κυριαρχία του άνδρα στο σπίτι. Στις αρχές του 18ου αιώνα οι φιλόσοφοι της γαλλικής επανάστασης ζητούσαν ίσα δικαιώματα για τη γυναίκα στην πολιτική ζωή και στην εκπαίδευση.

Στις ΗΠΑ ορισμένοι παρατηρητές μιλούν για την εμφάνιση μιας νέας μητριαρχίας. Για το θεσμό της μητριαρχίας που ίσως υπήρξε το κύριο στοιχείο των πρωτόγονων κοινωνιών, μιλά ο Ηρόδοτος στο α' βιβλίο του έργου του, όπου αναφέρει ότι στη Λυκία τα παιδιά ονομάζονταν με το όνομα της μητέρας και όχι του πατέρα τους. Αυτή η μητρωνυμία εμφανίστηκε και στην κοινωνία των Ετρούσκων και αργότερα σποραδικά στην Ελλάδα. Έτσι επωνομάζεται Δαναΐδης ο Περσέας, γιατί ήταν γιος της Δανάης και ο Αχιλλέας είναι γνωστός ως "γιος της Θέτιδας". Στους μυθικούς και ομηρικούς χρόνους η θέση της γυναίκας στην κοινωνική ζωή ήταν σχεδόν ίση με του άνδρα. Στην παντρεμένη κυρίως γυναίκα είχαν μεγάλη εκτίμηση.

Διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη δημόσια ζωή και τις εκδηλώσεις της και οι μαρτυρίες για τη γυναίκα της Κρήτης την παρουσιάζουν ως ωραιόπαθή, και χωρίς συντηρητισμούς και προκαταλήψεις. Στην κλασική εποχή η γυναίκα χάνει μεγάλο μέρος της προηγούμενης υπόστασης της και ο ρόλος της περιορίζεται στην υπηρεσία του συζύγου της. Αυτό τονίζεται στα "Πολιτικά" του Αριστοτέλη, που λέει ότι ο άνδρας είναι από τη φύση του ανώτερος από τη γυναίκα και ότι εκείνος διοικεί, ενώ εκείνη διοικείται. Την ίδια γνώμη είχαν ο Πλάτωνας και ο Πλούταρχος.

Οι πρώτες κινήσεις για τη χειραφέτηση της γυναίκας άρχισαν στο τέλος της περιόδου με τις προσπάθειες της Ασπασίας να ανυψώσει το γυναικείο φύλο και να το βοηθήσει στην απόκτηση δικαιωμάτων και όχι μόνο υποχρεώσεων. Στην Αθήνα αυτό άργησε να πραγματοποιηθεί, ενώ αντίθετα στη Σπάρτη η γυναίκα ήταν απελευθερωμένη, τολμηρή και δραστήρια, κάτι παρόμοιο με τη Ρωμαία της ίδιας εποχής. Η θέση της διαφέρει ριζικά στα βυζαντινά χρόνια, που με την επικράτηση του Χριστιανισμού της αναγνωρίζεται η ανθρώπινη αξία, η ισότητα και η ισοτιμία. Στο Μεσαίωνα πάλι ο νόμος θεωρούσε τη γυναίκα υποχείριο του άνδρα, χωρίς αυτό να την εμποδίζει να πετύχει την πνευματική καλλιέργεια και να ζητήσει την ισότητα στην κοινωνική θέση και την παιδεία.

Το 18ο αιώνα, όπως προαναφέραμε η γυναίκα ζητά ελευθερία στον έρωτα, κοσμικότητα στη ζωή, αλλαγή στα έθιμα και ελευθεριότητα στα ήθη. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι αντιπροσωπευτικά κυρίως της Γαλλίδας. Τον ίδιο αιώνα καλλιεργήθηκε από τους φιλοσόφους και αργότερα από τους κοινωνιολόγους ο φεμινισμός, που υποστήριζε τη χειραφέτηση της γυναίκας και την ίση θέση της με τον άνδρα στον κοινωνικό, πολιτικό, αστικό και οικονομικά τομέα. Στην Ελλάδα το κίνημα παρουσιάστηκε στα τέλη του 19ου αιώνα με πρώτες φεμινίστριες την Αιμιλία Κτενά που ζητούσε ίσες αποδοχές και για τα δύο φύλα, και την Καλλιρόη Κεχαγιά, που ήθελε την πνευματική και ηθική χειραφέτηση των γυναικών.

Σήμερα η γυναίκα αγωνίζεται ακόμα για την ολοκληρωτική πραγματοποίηση των αιτημάτων της. Ήδη πέτυχε να μη θεωρείται το “ασθενές φύλο” από άποψη δυνάμεων και δυνατοτήτων και με όλη τη δραστηριότητα της απέδειξε και στους πιο δυσκολόπιστους ότι επάξια ζητούσε την ισοτιμία με τον άνδρα. Στο πνευματικό και πολιτιστικό επίπεδο μιας χώρας είναι πρωταρχική η συμβολή της. Επιδίδεται με επιτυχία σε όλους τους κλάδους της επιστήμης και της τέχνης και αναλαμβάνει με επιτυχία κάθε είδους εργασία.

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Από παλιά πιστεύουν μερικοί ότι γνωρίζουν τις ψυχικές ιδιότητες του άνδρα και της γυναίκας. Μιλάνε για τη “γυναικεία” και την “ανδρική” ψυχή: εδώ απαριθμούν ορισμένα γνωρίσματα, που τα θεωρούν σαν “τυπικά” για το ένα ή το άλλο φύλο. Πετυχαίνουν όμως μ’ αυτό κάτι ουσιαστικό; Οι απόψεις μας για τον άνδρα και τη γυναίκα δε σχηματίζονται με προκαταλήψεις; Η σύγχρονη ψυχολογία αποκαλύπτει σε πολλές απόψεις του ανθρώπου προδιατυπωμένες ιδέες που μεταβιβάζονται από την παράδοση χωρίς να εξετάζονται κριτικά. Η εικόνα μας για άλλους λαούς, φυλές, θρησκείες είναι σχεδόν πάντα παραμορφωμένη από συναισθηματικές παραστάσεις. Συνήθως προβάλλει κανείς σε ομάδες ανθρώπων, που δεν τις γνωρίζει καλά, τις δικές του αδυναμίες και ανεπάρκειες. Γι’ αυτό ο κριτικός παρατηρητής δε θα αναγνωρίσει διόλου τις γνώμες που έχουν σχηματίσει οι άνθρωποι για τους πολιτικούς, θρησκευτικούς και φυλετικούς “γείτονους” τους.

Το ίδιο γίνεται και με την εικόνα που έχει σχηματίσει ο άνδρας στην πορεία της μέχρι τώρα ιστορίας για τη γυναίκα. Δεν ήθελε να λάβει υπόψη του την πραγματικότητα του

σεξουαλικού συντρόφου του, αλλά δημιούργησε ένα ιδανικό της θηλυκότητας που πολλές φορές φαντάζει σαν χίμαιρα και συχνά σαν μια γελοιογραφία.

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΑΣ

Οι ιστορικοί μας λένε ότι ζούμε σε μια πατριαρχική κοινωνία. Το όνομα “πατριαρχία” προέρχεται από τη λατινική λέξη pater=πατέρας. Σ’ αυτή τη μορφή της ζωής, που υφίστανται εδώ και χιλιετηρίδες, ο άνδρας και πατέρας είναι ο πραγματικός αρχηγός στην οικογένεια και στη κοινωνία. Τα δικαιώματα της γυναίκας σ’ αυτή την περίπτωση είναι λιγότερα απ’ αυτά του άνδρα. Στην πατριαρχική κοινωνία ο λόγος της γυναίκας βαραίνει λίγο ή καθόλου. Είναι σκλάβες των ανδρών τους, “άμισθες υπηρέτριες”, μηχανές που γεννάνε παιδιά. Πρέπει να κοιτάζει κανείς σε ιστορικές πραγματείες του πολιτισμού, για να δει μέχρι που έφτανε η στέρηση των δικαιωμάτων στις γυναίκες του παρελθόντος. Αλλά και το παρόν μας προσφέρει παραστατικά παραδείγματα: Σε πολλές χώρες της γης η πατριαρχική πνευματική στάση είναι αδιάσπαστη κι έτσι μπορεί να μελετηθεί σε όλους τους εκφυλισμούς και τις αφυσικότητες της. Ας σκεφτούμε τη ζωή των γυναικών της Μέσης και της Άπω Ανατολής, όπου η γυναίκα φυλακίζεται για όλη της τη ζωή μέσα στους τοίχους του σπιτιού της και δεν επιτρέπεται να βγει ποτέ έξω.

Το “εμπόριο της γυναίκας” συνηθισμένο παλαιά και στην Ευρώπη, βρίσκεται εκεί ακόμη στην ημερήσια διάταξη. Σε μερικές χώρες θεωρείται ήδη μεγάλο επίτευγμα το ότι καταργήθηκε ο φερετζές: σε μουσουλμανικές περιοχές οι άνδρες θεωρούν απαράδεκτο ότι ένας άλλος άνδρας θα έβλεπε το πρόσωπο της γυναίκας τους. Ακόμη και στον αιώνα μας ισχύουν σε ευρωπαϊκές περιοχές νομοθεσίες, που παραχωρούν στον άνδρα το δικαίωμα να τιμωρεί τη γυναίκα του. Και σε άλλες νομικές σχέσεις η γυναίκα αδικείται επίσης σημαντικά. Θεωρείται σαν άνθρωπος δευτέρου βαθμού, που προφανώς δεν ανταποκρίνεται στην αξία και στην αξιοπρέπεια του άνδρα.

Από που προέρχεται αυτή η παραγκώνιση της γυναίκας στην πατριαρχική κοινωνία; Μερικοί ιστορικοί πιστεύουν ότι σε προϊστορικούς χρόνους υπήρξε και μια λεγόμενη “μητριαρχία”. Μητριαρχία είναι κοινωνικός θεσμός κατά τον οποίο η θέση της γυναίκας στην κοινωνική οργάνωση είναι σημαντικότερη από τη θέση του άνδρα. Υπήρξε βασικός θεσμός στις πρωτόγονες κοινωνίες και συνεχίζει να διατηρείται μέχρι σήμερα σε ορισμένες υποανάπτυκτους λαούς της Μελανησίας, της Αυστραλίας κ.α. Δυστυχώς δεν έχουμε πολλές

πλούσιες λογοτεχνικές πηγές γι' αυτή τη βαθμίδα της ανάπτυξης. Όπως έχει διαβάσει πχ την "Ιλιάδα" και την "Οδύσσεια" του Ομήρου, που περιγράφουν τους μυθικούς αγώνες των Ελλήνων ενάντια στους Τρώες, θα θυμηθεί ότι σ' αυτόν τον παμπάλαιο πόλεμο εμφανίζεται ο λαός των "Αμαζόνων", ένας στρατός από γυναίκες, που πολεμούσαν σαν άνδρες. Ο μύθος λέει μάλιστα ότι αυτές οι γυναίκες είχαν κόψει το ένα τους στήθος, για να μπορούν να τοξεύουν καλύτερα. Υποθέτουμε ότι σ' αυτούς τους μύθους μπορεί να περιέχεται ένας αληθινός πυρήνας: ίσως να υπάρχουν τότε πολεμικοί γυναικείοι λαοί, όπου οι άνδρες να "ασχολούνται με το νοικοκυριό". Πάντως στην Κρήτη βρέθηκαν αγγειογραφίες, που δείχνουν αρρενωπές γυναίκες να οδηγούν άμαξες, να κυνηγούν κλπ και άνδρες, με γυναικείο παρουσιαστικό σε κομψές ενδυμασίες. Επίσης και αυτά τα αγγεία προέρχονται από το 1000 περίπου πΧ, ώστε μπορούμε να υποθέσουμε ότι εδώ κι εκεί υπήρξαν πραγματικά κοινωνίες, όπου οι γυναίκες κυβερνούσαν τους άνδρες. Αυτό συμβαίνει ακόμη και σήμερα – αν και σπάνια – σε μερικούς πρωτόγονους λαούς. Προφανώς δεν είναι κανένας φυσικός νόμος ότι ο άνδρας πρέπει να είναι το υπέρτερο και η γυναίκα το υποδεέστερο μέρος.

Σύμφωνα με ιστορικές πηγές οι γυναίκες τύγχαναν κάποιας εκπαίδευσης (διδάσκονταν ανάγνωση, χορό γραφή), ούτως ώστε να προετοιμαστούν και να μπορούν να αντεπεξέλθουν στις κοινωνικές και θρησκευτικές απαιτήσεις. Αξίζει να αναφέρουμε ότι αργότερα παρακολουθούμε τις Σπαρτιάτισσες να μετέχουν και στη διακυβέρνηση του κράτους, εφόσον οι άνδρες εξαιτίας των συχνών πολέμων είχαν λιγοστείψει.

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ

Το έναυσμα για την αλλαγή του τρόπου αντίληψης και συμπεριφοράς προς τις γυναίκες στους κλασικούς χρόνους είναι η παρουσία αξιόλογων, εξελεγμένων πνευματικά γυναικών – εταίρων, που διαπρέπουν σε ποικίλους τομείς της ζωής και συμβάλουν στη σύλληψη και εκτέλεση λαμπρών δημιουργημάτων. Ο Δημοσθένης μάλιστα υποστήριξε ότι ο πνευματικός άνδρας βρίσκει τη μαγεία της συνομιλίας κοντά στις εταίρες.

Η γυναίκα στην Αρχαία Ρώμη απολαμβάνει κάποιου είδους εξουσία μέσα στο σπίτι. Ενώ συνειδητοποιείται η αξία και προσφορά της στους κόλπους της οικογένειας και της κοινωνίας, σε καμία περίπτωση δεν γίνεται λόγος για κοινωνικά ή πολιτικά δικαιώματα της γυναίκας.

Η θέση της γυναίκας αναβαθμίζεται σημαντικά στο Βυζάντιο ως απόρροια της επικράτησης του Χριστιανισμού. Κι αυτό, γιατί η Ορθόδοξη Θεολογία ξεκινά από την “κατ’ εικόνα Θεού” δημιουργία του ανθρώπου, τόσο του άνδρα όσο και της γυναίκας, για να στηρίξει πάνω σ’ αυτή την ισότητα και ισοτιμία των δύο φύλων. Έχει μεγάλη σημασία ιστορικά το πως επηρεάζεται η θέση των ανθρώπων σύμφωνα με το ιδεολόγημα της εποχής. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο Χριστιανισμός ανύψωσε τη γυναίκα στις ανθρώπινες συνειδήσεις, αφού σύμφωνα με το χριστιανικό δόγμα “όλοι είναι ίσοι στα μάτια του Θεού”. Έτσι, η κοινωνία θέλει τη γυναίκα να συμβάλει το ίδιο όπως οι άνδρες στο ιδεολόγημα της εποχής, να γίνει δηλαδή καλή χριστιανή και να αναθρέψει σωστά τα παιδιά της και επιπλέον να μετέχει όχι στα “πολιτικά δράματα” αλλά από τη δική της θέση στο κοινωνικό “γίγνεσθαι”. Υπάρχουν μάλιστα μάρτυρες ότι από τον 4ο πΧ αιώνα τα κορίτσια συμμετείχαν επί ίσοις όροις με τα αγόρια στη στοιχειώδη και στην εγκύκλια εκπαίδευση. Παρ’ όλα αυτά συναντούμε στο Βυζάντιο γυναίκες με ευρύτατη πνευματική καλλιέργεια, όπως η Υπάτεια στην Αλεξάνδρεια, φαινόμενο μοναδικό πανεπιστήμονος γυναίκας, η ποιήτρια Κασσιανή, σπουδαία υμνωδός της Ορθοδόξου εκκλησίας, η μεγάλη ιστορικός Άννα Κομνηνή και πολλές άλλες.

Ενώ λοιπόν αρχικά στην Πρωτοχριστιανική Εκκλησία η γυναίκα με την έκρηξη του προφητικού πνεύματος και της ελευθερίας παίρνει λόγο στις συνάξεις των πιστών “προσευχόμενη η προφητεύουσα” ή ως “Απόστολος” και “διακόνισσα” δεν κατόρθωσε να σπάσει ολοκληρωτικά τα δεσμά των προκαταλήψεων και της αδικίας που βάραιναν επάνω της. Η γυναίκα εξακολουθούσε και μέσα στην χριστιανική κοινωνία να έχει κατώτερη θέση από τον άνδρα, καθώς η νοοτροπία της ανδροκρατούμενης κοινωνίας, μέσα στην οποία διαδόθηκε ο Χριστιανισμός δεν επέτρεψε γρήγορη αφομοίωση της χριστιανικής αλήθειας για την ισότητα των δύο φύλων.

Έτσι στον Μεσαίωνα, όπου τα κοινωνικά προβλήματα οξύνονται και ο σεβασμός των δικαιωμάτων ιδιαίτερα των κατώτερων στην κλίμακα της κοινωνίας ανθρώπων, εκλείπει εντελώς, η ασύστολη εκμετάλλευση της γυναίκας και η αντιμετώπιση της ως κατώτερο ον έφτασε στο απόγειό της. Οι γυναίκες ζούσαν σε άθλιες συνθήκες, εργάζονταν σκληρά, χωρίς όμως να ασκούν ποτέ συγκεκριμένο επάγγελμα. Σύμφωνα με το φεουδαρχικό δίκαιο, η γυναίκα ήταν “κτήμα” του συζύγου της, εκτός αν ήταν χήρα ή κορίτσι. Ενώ παραποιείται ακόμη και το νόημα της χριστιανικής αλήθειας, καθώς στην “καταραμένη” γυναίκα αποδίδεται με τρόπο ολοκληρωτικό το προπατορικό αμάρτημα κάτι που δεν ευσταθεί

καθόλου με τη χριστιανική διδασκαλία. Χαρακτηριστικό της θέσης της γυναίκας προς τα τέλη του Μεσαίωνα ήταν ότι εκείνη που δε δεχόταν να υποταχθεί εντελώς στον άνδρα ή ξέφευγε από τα καθιερωμένα όρια στιγματιζόταν ως “εταίρα του Σατανά” και όχι σπάνια έβρισκε μαρτυρικό θάνατο επάνω στην πυρά.

Μόλις από το 17ο αιώνα άρχισε να βελτιώνεται κάπως η θέση της γυναίκας, κυρίως στην Γαλλία. Στο Παρίσι αναπτύχθηκε μια αξιόλογη φιλολογική και γενικότερα μορφωτική κίνηση στα σαλόνια μερικών από τις γυναίκες που ανέδειξε ο Διαφωτισμός. Μέσα στα πλαίσια λοιπόν της παροχής μεγαλύτερης ελευθερίας και ανεξαρτησίας στο γυναικείο φύλο, αν και σπάνια, φιλόδοξες και έξυπνες γυναίκες μορφώνονται και χαίρουν μεγάλης εκτίμησης στην κοινωνία.

Πρώτη φορά ακούστηκε το αίτημα των γυναικών για εξίσωση των δικαιωμάτων τους με τον άνδρα κατά τη Γαλλική επανάσταση, με πρωτοπόρο την Ολύμπια Ντε Γκούζ. Στα πλαίσια της Γαλλικής επανάστασης, που κατόρθωσε να εφαρμόσει στην πράξη τον ευρωπαϊκό Ουμανισμό, διακηρύττοντας τις αρχές της ελευθερίας που αναφέρονται στην ισότητα και ισοτιμία των πολιτών σε οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά θέματα, οι Γαλλίδες ξεσηκώνονται και απαιτούν την κατοχύρωση των δικαιωμάτων που “φύσει” τους ανήκουν. Στον αγώνα για ανεξαρτησία πρωτοστατούν οι εργαζόμενες γυναίκες, χωρίς αυτό να σημαίνει πως οι γυναίκες της αστικής τάξης μένουν αμέτοχες. Το κίνημα αυτό των Γαλλίδων για χειραφέτηση της γυναίκας βρήκε απήχηση στις καρδιές των γυναικών σ’ όλο τον κόσμο.

Η πραγματική όμως αφύπνιση της γυναικείας συνείδησης έγινε κατά τη λεγόμενη βιομηχανική επανάσταση. Στη γεννώμενη τότε βιομηχανία χρησιμοποιήθηκαν σε ευρεία έκταση οι γυναίκες, καθώς ο μισθός τους ήταν πολύ πιο χαμηλός από των ανδρών. Έτσι, η γυναίκα για πρώτη φορά στην ιστορία ξέφυγε από το στενό της περιβάλλον και αποτέλεσε οικονομικό παράγοντα. Τα πράγματα ωστόσο δεν ήταν καθόλου ευχάριστα. Οι γυναίκες της εργατικής τάξης ήταν αναγκασμένες να εργάζονται κάτω από άθλιες συνθήκες στα εργοστάσια, πλυντήρια και αλλού, ενώ τον υπόλοιπο χρόνο τους αφιέρωναν στην οικιακή εργασία και την ανατροφή των παιδιών. Επομένως δεν είχαν καθόλου ελεύθερο χρόνο ούτε την άνεση που απολάμβαναν άλλες γυναίκες. Παράλληλα η κοινωνική της θέση εξακολουθούσε να παραμένει πολύ πιο χαμηλή απέναντι στον άνδρα και οι δυνατότητες επαγγελματικής απασχόλησης ήταν περιορισμένες. Οι εργαζόμενες γυναίκες λοιπόν άρχισαν να αντιδρούν σ’ αυτή την κατάσταση και αξίωναν με οργανωμένες ενέργειες την βελτίωση της θέσης τους.

Από την άλλη οι γυναίκες αστικών οικογενειών, που ήταν οικονομικά ανεξάρτητες από τον άνδρα, δυσφορώντας για την απραξία τους (αφού παρέμεναν στο σπίτι και ασχολούνταν κυρίως με την ανατροφή των παιδιών), άρχισαν να απαιτούν με αξιώσεις το άνοιγμα των επαγγελμάτων για το γυναικείο φύλο. Έτσι οι τηλεφωνικές και τηλεγραφικές υπηρεσίες, τα γραφεία εμπορικών επιχειρήσεων, αρχίζουν να στελεχώνονται με γυναικείο προσωπικό. Η ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης τους δίνει την ευκαιρία να εργαστούν ως δασκάλες. Σηγχρόνως απαιτούν και επιτυγχάνουν την είσοδο τους στα πανεπιστήμια. Η γυναίκα ανακτά την οικονομική της ανεξαρτησία και προσφέρει υπηρεσίες στο κοινωνικό σύνολο.

Την οικονομική ανεξαρτησία ακολουθεί το αίτημα για νομικά και πολιτικά δικαιώματα. Το 1894 εκδόθηκε το πρώτο γυναικείο περιοδικό από τη Λουίζα Όττο – Πέτερς, η οποία δημοσίευσε σ' αυτό μια διακήρυξη των δικαιωμάτων της γυναίκας. Το γυναικείο κίνημα απλώθηκε γρήγορα σ' όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρώπης και υποστηρίχθηκε και από πολλούς άνδρες με σύγχρονες αντιλήψεις. Το 1894 ιδρύθηκε ο Διεθνής Σύνδεσμος Γυναικών, για το συντονισμό και τη δράση όλων των συλλόγων των διαφόρων χωρών. Με την πίεση των γυναικών ψηφίζεται στην Αγγλία η πράξη για την περιουσία των παντρεμένων γυναικών, που αναγνωρίζει στη γυναίκα το δικαίωμα να διατηρεί τα περιουσιακά της στοιχεία και μετά το γάμο. Το 1892 θεσπίζεται η πρώτη νομοθετική διάταξη σχετικά με την εργασία της γυναίκας, που απαγορεύει την εργασία κατά τις νυχτερινές ώρες και περιορίζει κάπως το ωράριο εργασίας στο εργοστάσιο. Το 1900 οι ώρες εργασίας ορίζονται σε δέκα, ενώ πέντε χρόνια αργότερα επιβάλλεται η εβδομαδιαία ανάπαυση. Ο αγώνας για πολιτικά δικαιώματα ήταν ακόμη σκληρός και δύσκολός όσον αφορά τις αξιώσεις τους. Το 1903 στην Αγγλία η Έμμαλιν Πανκώρσε ιδρύει την κοινωνική και πολιτική ένωση γυναικών, που διοργανώνει διαδηλώσεις με αίτημα το δικαίωμα ψήφου. Τα μέλη της ένωσης αποκαλούνται σουφραζέτες (από το suffrage = δικαίωμα ψήφου).

Οι Αγγλίδες σουφραζέτες ήταν οι πρώτες που αγωνίστηκαν για την μεταμόρφωση της γυναίκας στο βιομηχανικό χώρο και είχαν υποστεί τις πιο φρικτές τιμωρίες, που φτάνουν μέχρι θάνατο. Οι προσπάθειες των Αγγλίδων στέφονται με επιτυχία με την κατάκτηση του δικαιώματος ψήφου το 1918.

Το οργανωμένο κίνημα εκδηλώνεται πρώτα στην Αγγλία, που βρίσκεται σε προχωρημένη αστικοποίηση την εποχή εκείνη. Από την Αγγλία διαδίδεται σταδιακά σε όλες τις βιομηχανικά αναπτυγμένες και αστικοποιημένες χώρες (και θα επιδιώξει την οικονομική, κοινωνική και πολιτική βελτίωση της θέσης της γυναίκας). Οι συνέπειες του γυναικείου

αγώνα δεν είναι παντού οι ίδιες, καθώς εξαρτώνται από το στάδιο ανάπτυξης και ωριμότητας των κοινωνικών μέσα στις οποίες εκδηλώνεται το γυναικείο κίνημα.

Στον ελληνικό χώρο, ενώ η Ευρώπη ζει στον παλμό της άνθησής της, ούτω καλούμενης Βιομηχανικής επανάστασης, οι Έλληνες αγωνίζονται για την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού και για την αναγνώριση της πολιτικής και εθνικής τους ύπαρξης. Στον ιερό αυτό αγώνα για ελευθερία παρακολουθούμε τις Ελληνίδες, όχι μόνον να λαμβάνουν μέρος αλλά και συχνά να πρωτοστατούν, με την ορμητικότητα, το πάθος και τα ανεξάντλητα ψυχικά αποθέματα που διαθέτουν. Ποιος δεν αναγνωρίζει την πολλαπλή και ανυπέβλητη προσφορά της Μπουμπουλίνας στην επανάσταση ή της θρυλικής Μαντώ Μαυρογένους, που επάξια τοποθετήθηκαν στο ίδιο βάθρο των ηρώων με τους γενναίους άνδρες οπλαρχηγούς του 21; Ενώ και στις απόκρημνες κορφές του Σουλιού, παρακολουθούμε τις Σουλιώτισσες να πολεμούν ισότιμα πλάι στους άνδρες και με τον ηρωικό χορό του Ζαλόγγου να γίνονται φωτεινό παράδειγμα ανθρώπου που δεν συμβιβάζεται και προτιμά το θάνατο από τη δουλεία. Έτσι, η γυναίκα ανυψώθηκε στις ψυχές των Ελλήνων, αφού απέδειξε έμπρακτα τις τεράστιες δυνατότητες προσφοράς που διαθέτει σε εθνικά ζητήματα και όχι μόνο.

Μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας, στα πλαίσια της κυβερνητικής πολιτικής του Καποδίστρια, ιδρύθηκαν πολλά “παρθεναγωγεία”, όπου τα νεαρά κορίτσια μπορούσαν να μορφωθούν. Το 1834 με διάταγμα του βασιλιά Όθωνα ιδρύονται τα “Μέσης Στάθμης Σχολεία” για τα αγόρια και η μόρφωση των κοριτσιών ανατίθεται σε “φιλεκπαιδευτικές ενώσεις”. Με την ίδρυση του διδασκαλείου το 1837 οι γυναίκες αποκτούν τη δυνατότητα να ασκήσουν το επάγγελμα της “δασκάλας” στα παρθεναγωγεία.

Στα χρόνια που ακολουθούν επικρατούν ως επί το πλείστον φιλελεύθερες και δημοκρατικές ιδέες ανάμεσα στους ανθρώπους. Δημιουργούνται επομένως ευκαιρίες στις γυναίκες, οι οποίες βρίσκονται σε συνεχή εξέλιξη, για συμμετοχή στην επαγγελματική και κοινωνική ζωή, καθώς και περαιτέρω πνευματική καλλιέργεια και ανάπτυξη. Η θέση ωστόσο της γυναίκας παρουσιάζει σημαντικές διαφορές από περιοχή σε περιοχή της Ελλάδας. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ηπειρωτική Ελλάδα παρατηρήθηκαν κάποια σημάδια οπισθοδρόμησης, ενώ αντίθετα στα παράλια της Ελλάδας, της Μ. Ασίας και της Θράκης, καθώς επίσης και στα νησιά, Ελληνίδες ανέπτυξαν πολλές δραστηριότητες σε ποικίλους τομείς της ζωής.

Το 1855 δημιουργείται η “φιλανθρωπική εταιρεία κυριών” και για πρώτη φορά στα ελληνικά δεδομένα κάνει την εμφάνισή της μια συστηματική και οργανωμένη εκδήλωση από μέρους των γυναικών που αποβλέπει στην προάσπιση των δικαιωμάτων τους.

Μόλις το 1914 άρχισαν να ιδρύονται τα πρώτα σχολεία μέσης εκπαίδευσης για τα κορίτσια και τρία χρόνια αργότερα τα πρώτα γυμνάσια θηλέων.

Κατά την διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου οι Έλληνες (άνδρες και γυναίκες) πολεμούν μαζί για την ελευθερία και παύει κάθε ενέργεια διεκδίκησης των δικαιωμάτων της γυναίκας.

Σήμερα τα πολιτικά δικαιώματα της γυναίκας έχουν εξισωθεί με αυτά του άνδρα και έχουμε παραδείγματα γυναικών που έχουν ανέβει ακόμη και στη ψηλότερη βαθμίδα του πολιτικού στίβου, (ως πρόεδροι κυβερνήσεων). Παράλληλα, μετά την εφαρμογή της ισότητας στις εργασιακές σχέσεις, όπως προϋποθέτουν οι διατάξεις του νόμου του 1984, ο ορίζοντας της επαγγελματικής δραστηριότητας για την γυναίκα είναι σήμερα πολύ πλατύς και πλαταίνει διαρκώς, καθώς παρακολουθούμε τη γυναίκα να καταλαμβάνει όλο και υψηλότερες θέσεις στον εργασιακό χώρο γενικότερα και μάλιστα να καταρτίζεται στον επιχειρηματικό χώρο ιδιαίτερα. Επομένως στη σύγχρονη εποχή η γυναίκα αντιμετωπίζεται ως αυτόνομη και αυθύπαρκτη οικονομική και κοινωνική οντότητα. Αυτή όμως, η σημερινή ισότητα προοπτικών στην επαγγελματική δραστηριότητα δημιουργεί στη σύγχρονη χειραφετημένη γυναίκα και το χρέος να επιδιώκει την ανάλογη μόρφωση και κατ' επέκταση την επαγγελματική ανέλιξη που τις επιτρέπουν οι πνευματικές ικανότητες και τα προσόντα της.

Αβίαστα, λοιπόν εξάγεται το συμπέρασμα ότι η προσφορά της γυναίκας σε όλες τις ιστορικές περιόδους υπήρξε μεγάλη. Οι προκαταλήψεις όμως της ανδροκρατούμενης κοινωνίας προσπάθησαν να τη θέσουν στο περιθώριο της κοινωνικής και ιστορικής εξέλιξης. Σήμερα, με την είσοδο της γυναίκας στον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό στίβο, άνοιξε μια νέα προοπτική για την ανθρώπινη κοινωνία, μια προοπτική που φέρνει πιο κοντά τα δύο φύλα και τα κάνει περισσότερο υπεύθυνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΙ ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

1.1 Εισαγωγή

Σε όλες τις χώρες του κόσμου, αλλού περισσότερο και αλλού λιγότερο, η θέση και ο ρόλος της γυναίκας στην κοινωνία παραμένει ένα οξύτατο κοινωνικό πρόβλημα.

Η γυναίκα κατακτάει όλο και πιο πολλά δικαιώματα στη σημερινή κοινωνία. Καταλαμβάνει εξέχουσες θέσεις, γίνεται βουλευτής, υπουργός, γιατρός, δικηγόρος, μηχανικός, ακόμη και αστροναύτης. Αλλά όλες αυτές οι κατακτήσεις που είναι αποτέλεσμα αγώνων και κόπων μήπως υποχρεώνουν τη γυναίκα να παραβλέψει τα καθήκοντά της ως μητέρα, ως συζύγου; Μήπως η επαγγελματική δραστηριότητα που ανέπτυξε, έγινε εις βάρος της δραστηριότητάς της ως νοικοκυράς;

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στη θέση της γυναίκας στα διάφορα κράτη του σύγχρονου κόσμου, για τις διαθέσεις της, τους πόθους και τα όνειρά της, τις φιλοδοξίες και τα επιτεύγματά της. Πρόκειται για μια παγκόσμια γεωγραφία του γυναικείου φύλου που όπως έδειξαν πρόσφατες επιστημονικές έρευνες, δεν είναι καθόλου ασθενές.

1.2 Η ΓΑΛΛΙΑ

Η Γαλλίδα θεωρείται ότι είναι ο αντιπροσωπευτικός τύπος της Ευρωπαϊκής γυναίκας. Συνεπώς, η νοοτροπία της, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει είναι και προβλήματα όλων των γυναικών της Ευρώπης.

Για τη Γαλλίδα, όπως και για πολλές άλλες γυναίκες στον κόσμο, γεννήθηκε στα χρόνια μας ένα πρόβλημα: ο συνδυασμός της δουλειάς με τη γυναικεία υπόσταση. Πέρασε η εποχή που για να πάρει μια θέση, έπρεπε να βασιστεί ή στη φιλαρέσκειά της ή στον ιπποτισμό των αντρών. Οι Γάλλοι επιχειρηματίες βεβαιώνουν ότι οι Γαλλίδες είναι άριστοι συνεργάτες. Πέρα απ' αυτό, αποδεικνύεται ότι οι γυναίκες της Γαλλίας έχουν πολλά διευθυντικά προσόντα. Χαρακτηριστικό της είναι και το γεγονός ότι δεν εγκαταλείπει την προοδευτική τάση που τη χαρακτηρίζει και ας φτάσει πολύ ψηλά,

πράγμα που δεν παρατηρείται στους άντρες της ίδιας χώρας. Η Γαλλίδα, όσο ικανοποιημένη και αν είναι από τη ζωή της, οικονομικά και κοινωνικά, κοιτάζει πάντοτε με πολύ ενδιαφέρον και πάθος τους νέους ορίζοντες που ανοίγονται καθημερινά γύρω της που είναι το προμήνυμα της εισόδου σ' ένα νέο κόσμο.

Η Γαλλίδα όλο και περισσότερο προσαρμόζεται στη συνύπαρξη της εργασίας και της

οικογενειακής ζωής. Στη Γαλλία το 30% των γυναικών εργάζονται και το 49% των εργαζομένων γυναικών είναι παντρεμένες.

Έχει μεγάλη πίστη στο γάμο. Και αν κάποτε ο γάμος ήταν στη Γαλλία ένα τέλος, τώρα αντίθετα είναι μια αρχή. Όλες οι γυναίκες αυτής της χώρας θέλουν να παντρευτούν όταν γίνουν είκοσι χρονών και ύστερα από αυτό η πρώτη επιθυμία τους είναι να κάνουν ένα παιδί.

Η Γαλλίδα αποκτά ένα επάγγελμα για να μπορεί, όπως λέει, να αντιμετωπίσει το μέλλον με άντρα ή και χωρίς αυτόν. Σήμερα η παντρεμένη Γαλλίδα φοβάται πάρα πολύ το διαζύγιο. Αλλά αν το φέρουν έτσι τα πράγματα και υποχρεωθεί να

χωρίσει δεν δραματοποιεί την κατάσταση.

1.3 Η ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Η Γερμανίδα είναι από τις πιο εργατικές και πιο νοικοκυρές γυναίκες του κόσμου. Εργάζεται συνήθως σε εργοστάσια και καταστήματα. Και ενώ η επαγγελματική της απασχόληση τελειώνει το απόγευμα στις πέντε, η εργασία της συνεχίζεται γιατί έχει και άλλα καθήκοντα να εκτελέσει.

Η ζωή της Γερμανίδας νοικοκυράς είναι καθημερινώς η ίδια. Δεν έχει μεγάλες συγκινήσεις και εκπληρώνει τα καθήκοντά της με προσήλωση και μεγάλη ακρίβεια. Οι

πιθανότητες για να αλλάξει απότομα η ζωή της είτε προς το καλύτερο είτε προς το χειρότερο είναι πολύ λίγες. Η ζωή της είναι σίγουρη και χωρίς αγωνία.

Όπως είναι γνωστό σε άλλες χώρες ο χωρισμός ενός ζευγαριού ή η εγκατάλειψη συνοδεύεται πολλές φορές από βαθύτατα ψυχικά τραύματα, από δράματα, αυτοκτονίες κ.λπ. Τέτοιο πράγμα δεν θα συμβεί με τη Γερμανίδα. Ούτε ο νέος ούτε η νέα θα “σοκαριστούν” από αυτό το χωρισμό.

Η νεαρή Γερμανίδα όταν παντρευτεί γίνεται υποδειγματική σύζυγος και μητέρα. Εξακολουθεί να εργάζεται, αυτό συμβαίνει στις περισσότερες περιπτώσεις, αλλά η δουλειά που την ευχαριστεί περισσότερο είναι μέσα στο σπίτι. Της αρέσει να μαγειρεύει και να φροντίζει τον άντρα της και τα παιδιά της.

Η ζιλιά είναι άγνωστη ανάμεσα στα αντρώγνα. Ενώ η γυναίκα ασχολείται με τα παιδιά της και το σπίτι της, ο άντρας μπορεί να συναντήσει τους φίλους του. Καμιά σύζυγος δεν θα ανησυχήσει για τις ώρες του έξω από το σπίτι. Δεν πιστεύει ότι θα αποκτήσει σχέσεις με άλλη γυναίκα. Μερικές φορές γίνονται παρατράγουδα αλλά δεν διαρκούν πολύ. Οι Γερμανοί είναι κατ’ αρχήν καλοί και πιστοί σύζυγοι και αυτό κάνει τη γυναίκα πιο ευτυχισμένη.

1.4 Η ΙΣΠΑΝΙΑ

Η θέση και ο ρόλος της Ισπανίδας στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πνευματική ζωή είναι πολύ περιορισμένος, σε σύγκριση με τη θέση και τον ρόλο της γυναίκας σε άλλες χώρες της Ευρώπης.

Στην αρχή ο πατέρας ή ο αδελφός φροντίζουν για το μέλλον της. Μετά το γάμο της ο σύζυγος επωμίζεται, κατά κύριο λόγο, με το βάρος της αντιμετώπισης των αναγκών όλης της οικογένειας, συνεπώς και της γυναίκας.

Η συμμετοχή της Ισπανίδας στην πνευματική ζωή είναι άκρως περιορισμένη. Στην Ισπανία το ποσοστό των γυναικών που σπουδάζουν σε ανώτατα πνευματικά ιδρύματα είναι πολύ μικρό. Οι συνθήκες μέσα στις οποίες ζει η γυναίκα αυτή δεν της αφήνουν περιθώρια να αναπτύξει το πνεύμα της και τις ικανότητές της. Έτσι η Ισπανίδα δεν είναι απλώς θρήσκα αλλά μία προληπτική ύπαρξη.

Η μητέρα είναι ο άγρυπνος φρουρός που παρακολουθεί την κάθε κίνηση της κόρης της.

Υστερα απ' αυτά γίνεται φανερό ότι δεν υπάρχουν παρά ελάχιστα μόνο περιθώρια για διεκδίκηση του δικαιώματος συμμετοχής στην κοινωνική παραγωγική εργασία, στη διαχείριση των δημοσίων υποθέσεων και για τη διεκδίκηση οποιασδήποτε γενικώς ελευθερίας.

Η Ισπανίδα θεωρείται ότι έχει τη μεγαλύτερη θηλυκότητα από όλες τις γυναίκες της Ευρώπης. Της γυναίκας αυτής της ταιριάζουν επίθετα όπως: θερμή, υπερήφανη... περισσότερο όμως της ταιριάζει το ουσιαστικό: ΓΥΝΑΙΚΑ.

Ο κύκλος ζωής μιας Ισπανίδας κλείνει πολύ γρήγορα. Από τη φιλόρεσκη κοπέλα ως τη νοικοκυρά δεν μεσολαβούν πολλές φάσεις στη ζωή της. Και όμως, η χαρά και η χάρη της χώρας αυτής οφείλεται κυρίως στις γυναίκες της.

1.5 Η ΑΓΓΛΙΑ

Η Αγγλίδα θεωρείται σαν μια από τις πιο χειραφετημένες γυναίκες του κόσμου. Μεγάλο ποσοστό γυναικών εργάζονται σε εξωσπιτικές εργασίες. Το γεγονός αυτό τους διασφαλίζει μια ανάλογη οικονομική ανεξαρτησία και ευνοεί την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Η Αγγλίδα πιστεύει με βρετανικό πείσμα στην ισότητα των δύο φύλων. Θεωρεί σωστό και φυσικό ότι τα βάρη του νοικοκυριού πρέπει να διαμοιράζονται δίκαια μεταξύ του άντρα και της γυναίκας. Ποτέ επίσης δεν της περνάει από το μυαλό ότι είναι υποχρεωμένη να γυαλίζει τα παπούτσια του συζύγου της.

Η γυναίκα της Αγγλίας έχει και ορισμένα ανεκτίμητα προσόντα που είναι εντελώς δικά της και την κάνουν να ξεχωρίζει απ' όλες τις άλλες γυναίκες του κόσμου.

α) Η ψυχραιμία και η απάθεια εμπρός και στις πιο μεγάλες καταστροφές. Είναι η αληθινή εικόνα της Αγγλίδας που βγήκε έπειτα από δύο μέρες από τα ερείπια του Αγαδέρ και ζητούσε μια βούρτσα για να ξεσκονιστεί.

β) Το φλερτ και το χιούμορ που είναι τόσο συνδεδεμένα με την αγγλική νοοτροπία, ώστε όλες οι άλλες γλώσσες του κόσμου αρνήθηκαν να μεταφράσουν αυτές τις δύο λέξεις.

Μέσα στην καρδιά της κρύβει ένα βαθύ συναισθηματισμό. Το συναισθηματισμό της όμως αυτό, δεν θεωρεί ευγενικό να τον εξωτερικεύσει, γεγονός που έχει δημιουργήσει σε ορισμένους τη λανθασμένη εντύπωση ότι η Αγγλίδα είναι ψυχρή. Δεν κλαίει εύκολα και όταν είναι συγκινημένη θα απαντήσει με ένα αστείο.

Πάντως, είναι σωστό ότι η Αγγλίδα μεγαλώνοντας είναι περισσότερο προετοιμασμένη να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των σπορ, παρά τις απαιτήσεις μιας επιμελημένης γυναικείας εμφάνισης που θα τονίσει τη θηλυκότητά της, όπως συμβαίνει με τις γυναίκες άλλων χωρών.

Τα νεανικά χρόνια της ανύπανδρης Αγγλίδας είναι πολύ ευχάριστα. Τα πολλά πάρτι προσφέρουν στις νέες κοπέλες αρκετές ευκαιρίες να έρθουν σε επαφή με τους νέους. Και γι' αυτό οι νέες Αγγλίδες πολύ διστάζουν να στερηθούν αυτή τη χαρούμενη και ελεύθερη ζωή τους και να μπουν στις διαφορετικές συνθήκες της έγγαμης ζωής.

Η Αγγλίδα παντρεύεται συνήθως γύρω στα 25 – 30 της χρόνια. Σήμερα, διαλέγει μόνη της το σύντροφο της ζωής της, χωρίς να ζητήσει τη γνώμη της οικογένειάς της πάνω σ' αυτό το θέμα, το οποίο θεωρείται αυστηρώς “προσωπικό”.

Είναι ιδεώδης σύζυγος όσο ο άντρας δεν διατυπώνει την απαίτηση να τον υπηρετεί, δεδομένου ότι δεν είναι διατεθειμένη να κάνει καμία παραχώρηση στο θέμα της ισότητας με τον άντρα, όπως τουλάχιστον αυτή την αντιλαμβάνεται.

1.6 Η ΠΟΛΩΝΕΖΑ

Η Πολωνέζα αγαπάει την πατρίδα της και θεωρεί το μέλλον της αναπόσπαστα συνδεδεμένο με το μέλλον της χώρας που γεννήθηκε. Αν η Πολωνία κατόρθωσε να διατηρήσει την εθνική της υπόσταση, την εθνική και πατριωτική της παράδοση έπειτα από τόσους κινδύνους, αναστατώσεις και θύελλες που γνώρισε, αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις γυναίκες της που εκτός από τις θυσίες και τους ηρωισμούς τους, αισθάνονται και την υποχρέωση να διατηρούν αμόλυντο τον πατριωτισμό τους.

Η παραχώρηση πλήρους ισοτιμίας στις γυναίκες σε όλους γενικά τους τομείς της ζωής που έγινε μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, δημιούργησε ευρύτατα περιθώρια για την ανάπτυξη της δραστηριότητας των γυναικών. Η συμβολή τους στην ανασυγκρότηση της χώρας τους από τις καταστροφές του πολέμου, στην ανάπτυξη της Εθνικής τους Οικονομίας και στη πρόοδό της κοινωνίας γενικότερα είναι εξαιρετικά σημαντική.

Η συμμετοχή των γυναικών στην κοινωνική παραγωγική εργασία δεν αποτελεί μόνο σοβαρό παράγοντα για την ανάπτυξη της χώρας τους, αλλά συντελεί σε μεγάλο βαθμό και για την ουσιαστική βελτίωση της θέσης και του ρόλου της γυναίκας αυτής μέσα στην κοινωνία.

Οι Πολωνέζες είναι ακούραστες εργάτριες, ενεργητικές, αυθόρμητες και αγέρωχες γυναίκες. Έχουν εξίσου εύκολο το θυμό όσο και τον ενθουσιασμό. Πεισματάρεις αναγκάζουν τον αντίπαλο να κάνει αυτό που δεν θέλει. Έχουν συναίσθηση της δυναμικότητάς τους, μιλάνε πολύ για τον εαυτό τους και θέλουν να λάμψουν με κάθε μέσο.

1.7 Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΔΑ

Η Αμερικανίδα έχει τα περισσότερα δικαιώματα και ελευθερίες απ'όλες τις άλλες γυναίκες των πιο προηγμένων χωρών του δυτικού κόσμου.

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η γυναίκα στις Η.Π.Α διαθέτει αρκετή δύναμη. Στις επιχειρήσεις και τις διάφορες υπηρεσίες κατέχει καίριες θέσεις. Μια πρόσφατη στατιστική απέδειξε ότι μεγάλο ποσοστό της οικονομίας της χώρας αυτής βρίσκεται στα χέρια των γυναικών.

Οι γυναίκες των Η.Π.Α διαθέτουν όχι μόνο αρκετή οικονομική δύναμη αλλά και πολιτική. Συνεχώς επιδιώκουν να παίζουν πιο ενεργό ρόλο στα πολιτικά πράγματα της χώρας τους.

Στη μορφωτική και εκπολιτιστική ζωή ο ρόλος των γυναικών είναι σημαντικός. Η μόρφωση των παιδιών, η αγορά βιβλίων, η παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων και γενικότερα η ψυχαγωγία, το ντύσιμο και η ιδιαίτερη ακόμη ζωή του συζύγου είναι υπόθεση της γυναίκας.

Η Αμερικανίδα με την πρωτοβουλία και δραστηριότητα που ανέπτυξε κατέκτησε αρκετά δικαιώματα και ελευθερίες και θα ήταν άδικο να μην της αναγνωρίσει κανείς ικανότητες.

Τη θέση των γυναικών της Αμερικής τη ζηλεύουν πολλές Ευρωπαίες γιατί δεν είναι μόνο τα δικαιώματα και η ελευθερία που απολαμβάνουν, αλλά και το γεγονός ότι ζουν μέσα σ' ένα κόσμο που έχει πολύ ψηλό βιοτικό επίπεδο.

1.8 Η ΑΦΡΙΚΑΝΑ

Η γυναίκα αυτή διαφέρει πολύ από τις άλλες γυναίκες του κόσμου. Είναι γνωστό ότι το κύριο χαρακτηριστικό της Αφρικής είναι η καθυστέρηση. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι

σ' αυτές τις κοινωνίες η θέση της γυναίκας είναι πιο μειονεκτική από του άντρα σε σύγκριση με άλλες πιο προοδευμένες κοινωνίες. Στην Αφρική μάλιστα υπάρχει μια ισότητα μεταξύ του άντρα και της γυναίκας που δεν αφορά τόσο τις απολαύσεις της ζωής, όσο τις δυστυχίες που είναι το βασικό γνώρισμα των ανθρώπων της Μαύρης Ηπείρου.

Η σημερινή Αφρικάνα δεν έχει νεανική ζωή όπως έχουν οι γυναίκες της Αμερικής και της Ευρώπης. Είναι εξάρτημα της οικογένειας και δεν μπορεί να επιθυμεί τίποτε άλλο στη ζωή της παρά το πως θα παντρευτεί για να αποκτήσει παιδιά και να γίνει χρήσιμη στην κοινότητά της. Οι διάφορες φάσεις στη ζωή της ουσιαστικά δεν διαφέρουν μεταξύ τους. Σκλάβια είναι η κοπέλα μέσα στο σπίτι της, σκλάβια εξακολουθεί να παραμένει και μετά το γάμο της. Η κύρια φροντίδα της είναι τα παιδιά της. Πράγματι θα πρέπει να αναγνωρίσει κανείς ότι καμιά γυναίκα στον κόσμο δεν είναι τόσο πολύ αφοσιωμένη στα παιδιά της, όσο είναι η Αφρικάνα. Δεν τα αποχωρίζεται ποτέ. Ακόμη και στον περίπατο θα τα πάρει μαζί της.

Οι Αφρικάνες παντρεύονται πολύ νωρίς στο 13ο ή 14ο έτος της ηλικίας τους. Μετά το γάμο τους δεν διακόπτουν σχέσεις με την οικογένειά τους αλλά εξακολουθούν να την επισκέπτονται συχνά. Από άποψη οικογενειακών δεσμών η Αφρικάνα βρίσκεται σε καλύτερη θέση από την Ευρωπαία.

Είναι ελεύθερη να αποκτήσει φίλο και να διαλέξει το σύζυγό της. Οι γονείς δεν επεμβαίνουν. Είναι ελεύθερη επίσης να τον εγκαταλείψει και να ξαναγυρίσει στο σπίτι της. Το περίεργο είναι ότι στις περισσότερες περιπτώσεις η γυναίκα έχει το δικαίωμα με το μέρος της. Καμία μητέρα και κανένας πατέρας δεν πρόκειται να ασκήσει πίεση στην κόρη τους να επιστρέψει κοντά στον σύζυγό της γιατί κατά βάθος ξέρουν ότι η απόφασή της αυτή είναι σωστή.

Η αλήθεια είναι ότι η γυναίκα της Αφρικής έχει αντίληψη, κρίση, κατανόηση και προπαντός χαρακτήρα. Δεν λέει ψέματα, δεν απατά τον άντρα της και θέλει να μορφωθεί και να ζήσει σ' ένα καλύτερο κόσμο.

1.9 Η ΙΝΔΗ

Η επί πολλούς αιώνες μειονεκτική θέση της Ινδής και η υπερβολική εξάρτησή της από τον άντρα της δημιούργησε την πεποίθηση πως αυτή είναι ένα εξαρτώμενο ον και πως δεν είναι δυνατόν να διατηρηθεί στη ζωή χωρίς τον άντρα.

Σιγά σιγά όμως δημιουργήθηκαν ευνοϊκές δυνατότητες για τις Ινδές, άρχισαν να τους δίνονται δικαιώματα και σήμερα όλες οι πόρτες είναι ανοικτές γι'αυτές. Εν τούτοις όμως οι συνθήκες είναι τέτοιες που τις κρατούν περιορισμένες στο σπίτι.

Η παράδοση τη θέλει νοικοκυρά, αφοσιωμένη εξ' ολοκλήρου στον άντρα και στα παιδιά της. Η γυναίκα είναι το σύμβολο πίστης και προσήλωσης προς τον σύζυγο. Και οι νέες Ινδές σε καμία περίπτωση δεν πρόκειται να εγκαταλείψουν αυτή τη νοοτροπία που είναι αποτέλεσμα των παραδόσεων της πατρίδας τους.

Ένα άλλο ζήτημα που αυξάνει την οικονομική αθλιότητα στη χώρα αυτή είναι η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού. Χιλιάδες άτομα γεννιούνται, που είναι βέβαιο ότι θα ζήσουν μέσα σε άθλιες βιοτικές συνθήκες. Έγιναν σοβαρές προσπάθειες για την αντιμετώπιση της πληθυσμιακής έκρηξης με την επιβολή ελέγχου επί των γεννήσεων. Οι προσπάθειες όμως αυτές δεν απέδωσαν τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Γιατί η παράδοση θέλει την Ινδή πολύτεκνη μητέρα.

Αλλά η γυναίκα αυτή που είναι πιστή στην παράδοση, τηρεί με θρησκευτική ευλάβεια τις παραδόσεις της και με αξιοπρέπεια υφίσταται όλες τις δοκιμασίες.

1.10 Η ΚΙΝΕΖΑ

Δεν θα είναι υπερβολή να πούμε ότι δεν υπάρχει γυναίκα στον κόσμο που να έζησε τη μαρτυρική ζωή της Κινέζας. Επί αιώνες εργαζόταν σκληρά χωρίς δικαιώματα και χωρίς οποιαδήποτε ψυχαγωγία και στοιχειώδη ξεκούραση. Το κορίτσι θεωρείτο κατάρρα για την οικογένεια και ο πατέρας το πωλούσε για ένα κομμάτι ψωμί.

Παρ' όλα αυτά, ήταν πάντα μια μεγάλη μητέρα, αφοσιωμένη στον άντρα της και στα παιδιά της. Πρότυπο πιστής συζύγου και καλής μητέρας.

Η σημερινή Κινέζα έχει ίσα δικαιώματα με τον άντρα, παίρνει τον ίδιο μισθό και η νέα

μπορεί να μορφωθεί χωρίς περιορισμούς, όπως και ο νέος. Αισθάνεται ελεύθερη και μπορεί να διαθέσει τον εαυτό της όπως αυτή θέλει. Γι' αυτό βλέπουμε τη σημερινή Κινέζα να εργάζεται σε όλους τους τομείς της κοινωνικής και παραγωγικής δραστηριότητας με απερίγραπτο ενθουσιασμό και μεγάλη αποδοτικότητα.

Οι σημερινές νέες της Κίνας έχουν εξασφαλίσει τη δυνατότητα να μορφωθούν, να μάθουν μια τέχνη και να ζήσουν αξιοπρεπώς, πράγμα που δεν συνέβαινε στο παρελθόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ Η ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ ΓΥΝΑΙΚΑ

Τον χαρακτηρισμό “εργαζόμενη” τον απέκτησε η γυναίκα από τότε που η εργασία της άρχισε να αμείβεται. Η γυναίκα όμως, από καταβολής κόσμου, δεν έπαψε ποτέ να εργάζεται με τον άντρα. Στην προβιομηχανική εποχή ο μόνος εργαζόμενος με αμοιβή ήταν ο άντρας. Η γυναίκα με την πολύωρη και πολύμοχθη εργασία της μέσα στο σπίτι, αξιοποιούσε πρακτικά την αμοιβή του, ενώ παράλληλα γεννούσε και μεγάλωνε παιδιά ανταποκριμένη στον αναπαραγωγικό της ρόλο. Με τις ασίγηστες φροντίδες της και με την αγάπη της έκανε ευτυχισμένη την οικογένειά της. Τα νόστιμα φαγητά στα καθημερινά γεύματα τρεις φορές την ημέρα, το καλοσυγυρισμένο και καθαρό σπίτι, τα ζενύχτια, οι αρρώστιες και τα τόσα δεινά που βρίσκουν τον άνθρωπο, όλα, τα αντιμετώπιζε η γυναίκα πρόθυμα και αγόγγυστα και με περισσή αγάπη για όλους τους δικούς της, σύζυγο, παιδιά, γέροντες, γονείς. Και αυτό κάθε μέρα, μια ολόκληρη ζωή.

Συνεχίζεται η συμβολή της γυναίκας στην οικογένεια και δεν έχει ακόμα εκτιμηθεί και αναγνωριστεί όσο της αξίζει. Η γυναίκα μέσα στο σπίτι ασκούσε παλαιότερα όλα τα επαγγέλματα που σιγά σιγά εγκαταλείπουν τις γραφικές τους παραδόσεις. Στις περασμένες εποχές η γυναίκα ήταν πολυτεχνίτισσα. Αναφέρουμε μερικές από τις άπειρες εργασίες της γυναίκας στο σπίτι. Από τα χέρια της περνούσαν όλες οι διαδικασίες για να γίνει το σιτάρι ψωμί και το μπαμπάκι ρούχα. Ο όρος πολυτεχνίτισσα είναι ανίκανος να περιλάβει τα όσα στην πραγματικότητα κατασκεύαζε. Με την οικιακή βιοτεχνία ανταποκρινόταν σε όλες σχεδόν τις ανάγκες της οικογένειας. Ήταν ταυτόχρονα μαγειρίσσα, πλύντρια, σιδερώστρα, κεντήστρα, πλέχτρια, κλώστρια, υφάντρα, βαφέας ρούχων και νημάτων, ζαχαροπλάστης, κεραμίστρια, συντηρητής τροφίμων, φουρνάρισσα, πτηνοτρόφος, τσοπάνισσα, τυροκόμος, παραγωγός μεταξιού (εργασία εξαιρετικά δύσκολη και επίμονη), κατασκεύαζε σαπούνη, έφτιαχνε παπλώματα, έφτιαχνε κεριά, παράλληλα δούλευε πλάι στον άντρα της στις γεωργικές εργασίες. Όλα αυτά που περνούσαν από τα χέρια της γυναίκας αποτελούν σήμερα βιομηχανικά προϊόντα μεγάλης κατανάλωσης και βιοποριστικά επαγγέλματα αντρικά

και γυναικεία. Η γυναίκα έκανε παράλληλα και τη γιάτρισσα χρησιμοποιώντας διάφορα βότανα. Έκανε και τη μαμή. Με γητειές και διάφορες μαγείες ξόρκιζε τα κακά πνεύματα που έβλαπταν τους ανθρώπους.

Στην Ελλάδα πριν από ένα, ενάμιση αιώνα επαγγελματικά δουλεύανε μόνο οι φτωχές γυναίκες. Το πιο πρόσφορο και συνηθισμένο επάγγελμα ήταν να πάει να δουλέψει ως υπηρέτρια στα σπίτια των πλουσίων. Οι αμοιβές τους ήταν μηδαμινές. Εκτός από την ονομασία της “δούλας” τις έλεγαν και ψυχοκόρες ή παρακόρες.

Στα αρχοντόσπιτα η δούλα έκανε όλες τις δουλειές που αναφέραμε πιο πάνω και όλο το νοικοκυριό που έκανε και κάθε αστή νοικοκυρά στο σπίτι της. Κάποτε η δούλα γερνούσε μέσα στο σπίτι που δούλευε, μαζί με τ’ αφεντικά. Ένα άλλο επάγγελμα που ήταν σε πλατιά χρήση στην Ελλάδα ήταν η εργάτρια γης. Οι φτωχές γυναίκες δούλευαν στα ξένα χωράφια με μεροκάματα ανάλογα με τις γεωργικές εποχιακές εργασίες. Το μεροκάματο της γυναίκας ήταν πάντα μικρότερο από του άντρα.

Επαγγέλματα που οι φτωχές γυναίκες τα εκτελούσαν μέσα στα σπίτια τους ήταν: της υφάντρας, της μοδίστρας, της κεντήστρας, της πλέχτριας. Σ’ αυτές παράγγελναν οι πλούσιες τα προικιά των θυγατέρων τους.

Τον Μεσαίωνα που δεν υπήρχαν μηχανές, όλη η επεξεργασία της παραγωγής, σε όλους τους τόπους, περνούσε από τα ανθρώπινα χέρια και κυρίως από τα χέρια της γυναίκας. Η δραστηριότητα αυτή των γυναικών χαρακτηρίστηκε σαν “βιοτεχνίες” ή “χειροτεχνίες”. Ήταν μια εργασία γυναικεία που γινόταν μέσα στο σπίτι, αφού εργοστάσια τότε δεν υπήρχαν. Δίχως αυτά τα σπιτικά προϊόντα της χειροτεχνίας, τονίζει η αμερικανίδα ανθρωπολόγος Έβελυν Ρηντ, δεν θα είχαν υπάρξει οι μεγάλες συντεχνίες του Μεσαίωνα. Ούτε θα είχε εμφανιστεί ολόκληρος ο σύγχρονος κόσμος των αγροκτημάτων με τις σύγχρονες μηχανές και των βιομηχανιών που σήμερα στηρίζονται στην τελευταία λέξη της τεχνολογίας.

Πολλοί συγγραφείς επισήμαναν την οικονομική και επιχειρηματική δραστηριότητα των γυναικών σε εποχές που η γυναίκα ήταν απόλυτα υποδουλωμένη στον άντρα. “Ακόμα και στον σκοτεινό και οπισθοδρομικό 17ο αιώνα, η συμβολή των γυναικών στην οικονομία δεν ήταν αμελητέα”.

Οι γυναίκες κατείχαν και διηύθυναν επιχειρήσεις που χρειαζόνταν σημαντικό κεφάλαιο. Όχι σπάνια δάνειζαν χρήματα. Ονόματα γυναικών παρουσιάζονται συχνά συνδεδεμένα

με τη ναυσιπλοΐα, το εμπορικό ναυτικό και με συμβόλαια. Επίσης σε καταλόγους προμηθευτών του στρατού και του ναυτικού κ.λπ.

Η Αγγλίδα συγγραφέας Ντόροθυ Τζωρτζ, μας πληροφορεί ότι οι γυναικείες επιχειρήσεις επικρίνονταν αυστηρά από τα κυριαρχικά στοιχεία της κοινωνίας και μέχρι το τέλος του αιώνα είχαν, κατά το μεγαλύτερο μέρος, εξαφανιστεί. Ακόμα και το 18ο, ωστόσο, αιώνα, όπως αναφέρει η Τζωρτζ, πολλές γυναίκες είχαν ακόμα δικά τους μαγαζιά στο Λονδίνο.

Γυναίκα – Καπετάνιος πλοίου

2.2 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ ΓΥΝΑΙΚΑ

Οι γυναίκες, όπως αναφέρθηκε, πάντα βοηθούσαν τους άντρες τους, έχοντας ταυτόχρονα τις ευθύνες και τις φροντίδες της οικογένειας, ενώ αντιμετώπιζαν πολλές ανάγκες με την οικοτεχνία.

Με την εκβιομηχάνιση, πολλές γυναικείες απασχολήσεις στο σπίτι και έξω απ' αυτό σιγά σιγά εκμηδενίστηκαν, όπως της υφάντρας, της παπλωματούς, της πλύστρας με μεροκάματο στα ξένα σπίτια κ.λπ.

Δεν υπήρχε αντρική δουλειά που να μην μπορούσαν να την κάνουν και οι γυναίκες ως νοικοκυρές και μη αμειβόμενες. Ο άντρας όμως ήταν σε μόνιμη βάση ο απασχολούμενος στην αγορά εργασίας με αμοιβή. Το γεγονός αυτό αποπροσανατόλιζε

και έφτιαχνε κάποιους άντρες εγωπαθείς και αυταρχικούς με το δικαίωμα να διαφεντεύουν μέσα στην οικογένεια. Σε άλλες εποχές ο ρόλος αυτός ήταν αποδεκτός από τις νοικοκυρές, εφόσον με την ιδιότητα αυτή, η γυναίκα ήταν σε πλήρη οικονομική εξάρτηση από το σύζυγο.

Ο τρόπος ζωής της γυναίκας άρχισε ν' αλλάζει όταν σε κάποια ιστορική στιγμή η βιομηχανική επανάσταση όρμησε σαν ανεμοστρόβιλος μέσα στα φτωχόσπιτα. Οι ασφυχτικές βιοτικές ανάγκες έδωσαν μια ισχυρή ώθηση στη γυναίκα και την έριξαν στην αγορά της αμειβόμενης εργασίας. Οι εργοδότες είχαν και αυτοί κύρια ανάγκη από φτηνά εργατικά χέρια.

Μέχρι τότε ελάχιστες ήταν οι γυναίκες που δούλευαν σε μικρές βιοτεχνίες και τις πλήρωναν πολύ λιγότερο από τους άντρες. Στις νέες θέσεις τους στις βιομηχανίες τις στερέωσαν οι πόλεμοι. Όταν οι άντρες επιστρατεύονταν και έφευγαν, οι γυναίκες τους αντικαθιστούσαν σε όλες τις δουλειές. Δεν τις εγκατέλειπαν και όταν εκείνοι γύριζαν στα σπίτια τους. Η εμπειρία της αμειβόμενης εργασίας ήταν για τη γυναίκα, την υποτιμημένη κοινωνικά και οικονομικά εξαρτημένη από τον άντρα, ένα γενικό ξάνοιγμα προς τον έξω κόσμο, μια γλυκιά πρωτόγνωρη απελευθέρωση από τα δέσμια της καταπίεσης, της κοινωνικής αποξένωσης, της εξάρτησης και της αδικίας.

Έτσι μέσα από τη φτωχολογιά ξεπήδησε με μια νέα μορφή γυναίκας: "η εργαζόμενη". Από τότε πρόσφερε και προσφέρει αποδοτικά τις υπηρεσίες της σε όλους τους τομείς της παραγωγικής διαδικασίας στα εργοστάσια, στις βιοτεχνίες, στα Γραφεία, ανάλογα με τα προσόντα και τις ικανότητές της.

Πολλοί άντρες στην αρχή επηρεασμένοι από τη δύναμη των στερεοτύπων κατέχονταν από φόβο ότι η εργασία της γυναίκας έξω από το σπίτι θα αποδιοργάνωνε την οικογένεια, ότι θα έφερνε μια ανεπιθύμητη αλλαγή στην καθημερινή ζωή όλης της οικογένειας. Αλλά η γυναίκα, όπως απέδειξε η ίδια η ζωή, τα κατάφερε, με πολλές φυσικά θυσίες και πολύ μόχθο και στους τρεις ρόλους, ως εργαζόμενη, ως μητέρα και ως νοικοκυρά.

2.3 Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΑΜΕΙΒΟΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Από την αρχή του αιώνα μας το κύμα των εργαζομένων γυναικών ολοένα μεγάλωνε. Τους εργοδότες τους συνέφερε να προσλαμβάνουν στις επιχειρήσεις τους γυναίκες, μεγάλωνε όμως ταυτόχρονα και η αδικία σε βάρος τους. Η γυναίκα κάτω από την πίεση της οικονομικής ανάγκης δεχόταν και εργασίες έστω και αν δεν παρουσίαζαν γι' αυτήν κανένα ενδιαφέρον ή εργασία κακοπληρωμένη ή με ελαστικό ωράριο. Ταυτόχρονα, οι πατριαρχικές αντιλήψεις και οι αφορισμοί ότι η θέση της γυναίκας είναι μόνο μέσα στο σπίτι, άρχισαν με το πέρασμα του χρόνου να ξεθωριάζουν, να χάνουν την πειστικότητα και την αλήθεια τους. Η ίδια η ζωή απόδειχνε ότι η θέση της γυναίκας είναι παντού, όπου υπάρχει εργασία, δημιουργία, χρέος για την ατομική της προκοπή και ευτυχία, αλλά και για το καλό του κοινωνικού συνόλου. Όσες γυναίκες αποκτούσαν πείρα και πραγματοποιούσαν μια αξιόλογη επαγγελματική σταδιοδρομία, αυτόματα αποκτούσαν αυτοπεποίθηση και δραστηριοποιούνταν και σε άλλους κοινωνικούς τομείς.

Η γυναίκα με την εξωσπιτική της εργασία βοηθούσε να βελτιώνονται όχι μόνο οι υλικές συνθήκες της ζωής της, αλλά να δημιουργούνται ηθικότερες και αρμονικότερες οικογενειακές και συζυγικές σχέσεις. Προσαρμοσμένη ολοένα και περισσότερο στις μεθόδους και στις συνθήκες εργασίας που ολοένα τελειοποιούνταν και άλλαζαν, συνειδητοποιούσε την ανάγκη να μορφώνεται περισσότερο, να εξειδικεύεται επαγγελματικά και να πραγματοποιεί και καλύτερους όρους αμοιβής. Όλα αυτά τη βοηθούσαν να αποκτά συνειδησιακή ωριμότητα εργαζομένης και να εξελίσσεται σ' ένα ενεργό και αποδοτικό παράγοντα ατομικής και κοινωνικής προόδου.

Με τις εμπειρίες και τις επιτυχίες που πραγματοποιούσε ως εργαζόμενη αποκτούσε αυτοπεποίθηση και πίστη στον εαυτό της και στις αξίες της. Καλλιεργώντας τις εξασφάλιζε τη δυνατότητα να διαμορφώνει την προσωπικότητά της, τη δική της γυναικεία προσωπικότητα, καταρρίπτοντας έτσι το μύθο της κατωτερότητάς της, αλλά και κάποιες βιβλικές αντιλήψεις και προκαταλήψεις που φρόντιζαν με χίλιους τρόπους να τις στεριώνουν και να τις μονιμοποιούν. Η ίδια η ζωή, όμως, απόδειχνε καθημερινά ότι η εργασιακή δραστηριότητα επιδρούσε ευνοϊκά και στο χαρακτήρα και στον ψυχικό κόσμο της χθесινής υποτιμημένης από το καπιταλιστικό κατεστημένο και εξαρτημένης από τον άντρα γυναίκας. Γινόταν και στην ίδια ολοένα και πιο φανερό ότι το κοινωνικό

κύρος μεγάλωνε, καθώς διαμόρφωνε τη δική της γυναικεία προσωπικότητα με όλες τις ιδιαιτερότητες του φύλου της, αλλά και με τις γυναικείες αξίες της όταν αξιοποιούνταν κοινωνικά. Η συμμετοχή της στο κοινωνικό γίνεσθαι τη βοηθούσε να βελτιώνει τη γενική και ειδική μόρφωσή της. Έτσι άρχισε να βελτιώνεται και να σταθεροποιείται η επαγγελματική της σταδιοδρομία στις επιστήμες, στη διοίκηση, στην εκπαίδευση, στην πολιτική, στον εμπορικό και βιομηχανικό τομέα.

Την εργασία της γυναίκας τη στερέωνε και το γεγονός ότι όλα τα νέα ζευγάρια επιθυμούν να κερδίζουν περισσότερα για να βελτιώνουν το βιοτικό τους επίπεδο και έτσι το γυναικείο εργατικό δυναμικό, όχι μόνο στη χώρα μας αλλά σε όλο τον κόσμο, συνεχώς μεγαλώνει. Έχει διαπιστωθεί ότι στις βιομηχανικές χώρες οι εργαζόμενες παντρεμένες γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία. Ταυτόχρονα οι γυναίκες που επιλέγουν το ρόλο της νοικοκυράς ολοένα λιγοστεύουν.

2.4 Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΘΙΕΡΩΣΕ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Η πείρα έχει δείξει ότι η επαγγελματική δραστηριότητα της γυναίκας ευνοεί την ανάπτυξη και την αξιοποίηση πολλών ικανοτήτων της που την καθιερώνουν κοινωνικά. Για να κατορθώσει όμως να διακριθεί επαγγελματικά, χρειάζεται να διευρυνθεί το δίκτυο από κοινωνικά μέτρα προστασίας των παιδιών της, όπως οι βρεφονηπιακοί σταθμοί που θα διασφαλίσουν τη φύλαξη, τη διατροφή και τη διαπαιδαγώγησή τους. Χρειάζεται να εφαρμοστούν και μια σειρά άλλα κρατικά μέτρα που να καλύπτουν τις καθημερινές ανάγκες της οικογένειας. Η εργαζόμενη χρειάζεται παράλληλα κάποιο ελεύθερο χρόνο, να τον αξιοποιεί για την επιμόρφωση της και την επαγγελματική της ειδίκευση. Έτσι θα απαλλαγεί από το χαρακτηρισμό της ανειδίκευτης που την κάνει στόχο εκμετάλλευσης. Η ειδίκευση θα της δώσει παράλληλα και τη δυνατότητα να επιλέγει δυσκολότερα επαγγέλματα.

Η γυναίκα ως εργαζόμενη εξελίσσεται σε ελεύθερο άνθρωπο. Οι σχέσεις της με τους συναδέλφους της εξασφαλίζουν τη δυνατότητα να ζει σ' ένα ευρύτερο κοινωνικό κύκλο και μέσα από αισθήματα συλλογικότητας, αλληλοβοήθειας και συναδελφικής αλληλεγγύης συνηθίζει να διεκδικεί αγωνιστικά τα δικαιώματά της σπάζοντας το φράγμα της δειλίας, της μειονεξίας και της υποτίμησης που τόσο βαθιά είναι ριζωμένη

στη γυναίκα την εξαρτημένη οικονομικά από τον άντρα. Μαθαίνει, ακόμα, ότι με τη συμμετοχή της στους αγώνες αποκτά συνείδηση της ατομικότητάς της.

Η πείρα έχει δείξει ότι η εργασία οπλίζει τη γυναίκα με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και αυτογνωσία. Μέσα στην επαγγελματική δράση ανακαλύπτει άγνωστες πλευρές του εαυτού της που αξιοποιώντας τες με τη δημιουργική δράση, λυτρώνεται από τη μειονεξία, ολοκληρώνει την προσωπικότητά της και τότε μπορεί να συνομιλεί συντροφικά με τον εαυτό της. Μέσα της δεν υπάρχουν κενά, όταν τα γεμίζει με ενδιαφέροντα που δίνουν ένα βαθύτερο νόημα στη ζωή της.

Η εργασία είναι εκείνη που δίνει τη δυνατότητα στη γυναίκα να συνειδητοποιεί και τις αιτίες της κοινωνικής της υποτίμησης και να αντιδρά κατάλληλα. Ο επαγγελματικός προσανατολισμός συμβάλλει, παράλληλα, να αμβλύνονται τα στερεότυπα των διαφορετικών ρόλων στη ζωή, αγοριών και κοριτσιών, και να απομυθοποιείται η αντίληψη ότι τα δύο φύλα είναι προορισμένα για διαφορετικές ασχολίες στη ζωή, αλλά χωρίς να αγνοούνται οι ιδιαίτερες ανάγκες της γυναίκας.

Η σύγχρονη, χειραφετημένη και εργαζόμενη γυναίκα επιβεβαιώνει μέσα στην καθημερινή πράξη τις ικανότητές της. Και αυτό είναι πολύ σημαντικό για τη χθεσινή υποταγμένη και καταπесμένη γυναίκα καθώς νιώθει ότι μπορεί, επιτέλους, να είναι “ο εαυτός της” και ότι είναι κάτι μέσα σ’ αυτό τον απέραντο κόσμο. Το επάγγελμά της τη γεμίζει αυτοπεποίθηση, τη δένει φιλικά με τους άλλους και την εντάσσει στο κοινωνικό σύνολο. Ως ενεργό και χρήσιμο μέλος του νιώθει πως είναι απαραίτητη στους συνανθρώπους της. Αυτό την κάνει να αισθάνεται περήφανη για τον εαυτό της, ότι δικαιώνεται η παρουσία της στη ζωή.

Η εργασία της γυναίκας έξω από το σπίτι κλόνησε τα θεμέλια της παραδοσιακής πατριαρχικής οικογένειας, ενώ βοήθησε παράλληλα τη γυναίκα να ανεξαρτητοποιηθεί. Η οικονομική προσφορά της στην οικογένεια επέβαλε αναγκαστικά κάποιο σεβασμό στην προσωπικότητά της, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι της δόθηκε η δυνατότητα να την ολοκληρώσει όπως ο άντρας, που ασκεί και εκφράζει ελεύθερα και δημιουργικά όλες τις αξίες και τις ικανότητές του στην επαγγελματική και κοινωνική του δράση. Και αυτό το κατορθώνει χάρη στη γυναίκα. Αλλά οι δυσκολίες της να ανταποκριθεί ικανοποιητικά στον τριπλό της ρόλο, ως εργαζόμενη, μητέρα και νοικοκυρά, επιδρούν αρνητικά στην προσωπική της εξέλιξη. Μη διαθέτοντας ελεύθερο χρόνο, δεν μπορεί να

συμμετέχει ούτε στο συνδικαλισμό ούτε σε πολιτιστικές, πολιτικές και άλλες κοινωνικές δραστηριότητες.

Οι αντιλήψεις ότι η γυναίκα πρέπει να μένει κλεισμένη μέσα στο σπίτι, αχρηστεμένη κοινωνικά και υπαρξιακά, έχουν από καιρό ξεπεραστεί και απορριφθεί. Καμιά δύναμη στον κόσμο δεν μπορεί να ξανακλείσει και να μαντρώσει τις γυναίκες στο σπίτι.

Η σύγχρονη σκληρή πραγματικότητα απαιτεί από τη γυναίκα άλλες αρετές: μόρφωση, επαγγελματική ειδίκευση, κριτική σκέψη, αποφασιστικότητα, δυναμισμό και αγώνα. Τα προσόντα αυτά τα αποκτάει η γυναίκα από την ενεργό συμμετοχή της στην οικονομική και κοινωνική ζωή, αλλά κυρίως με τους αγώνες της.

2.5 ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΣΕ ΥΨΗΛΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΙΕΡΑΡΧΙΑ

“Όταν ξεκίνησα, το γεγονός ότι ήμουν γυναίκα δε με βοηθούσε να προχωρήσω γρήγορα. Αυτό όμως δε με αποθάρρυνε στην απόφασή μου να κάνω καριέρα στον τραπεζικό χώρο. Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες είναι ότι πρέπει ν’ αποδείξουν ότι είναι καλές στη δουλειά τους. Αν έχεις γνώσεις να δείξεις ότι μπορείς να προσφέρεις, αποκτάς το σεβασμό των γύρω σου. Η γνώση σου δίνει δύναμη. Για τη γυναίκα η καριέρα είναι επιλογή ζωής. Έχουμε τις ίδιες ικανότητες με τους άντρες και μπορούμε να κάνουμε οτιδήποτε αρκεί να το θελήσουμε. Οι γυναίκες όμως που θ’ αποφασίσουν να κάνουν καριέρα θα πρέπει να είναι διατεθειμένες να δουλέψουν δύο φορές πιο σκληρά από τους άντρες, αφού εκτός από την καριέρα υπάρχει και η οικογένεια...” Αυτά είτε σε συνέντευξη η πρώτη ελληνίδα Διοικητής Τράπεζας.

Ένας υποδιοικητής μεγάλης ελληνικής Τράπεζας λέει: “Μπορεί οι γυναίκες να διαθέτουν τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα, να είναι οι πιο παραγωγικές και φιλότιμες από τους άντρες συναδέλφους τους, αλλά κάποτε ίσως θελήσουν να γίνουν μητέρες και να κάνουν χρήση της γονικής άδειας, οπότε δεν μπορούν να καταλάβουν υπεύθυνες θέσεις”.

“Παρακαλώ... μη με τοποθετήσετε προϊσταμένη στο τμήμα μου, γιατί θέλω να φεύγω πιο νωρίς να πηγαίνω στα παιδιά μου”, δηλώνουν οι περισσότερες γυναίκες.

Οι γυναίκες που έχουν μόνο αυτές τα οικογενειακά βάρη δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν στα ωράρια που απαιτούνται.

Αν ρίξουμε μια ματιά στον δικαστικό κλάδο θα δούμε:

- Αεροπαγίτες: 47 άντρες – 1 γυναίκα.
- Πρόεδροι Εφετών: 51 άντρες – καμία γυναίκα.
- Εφέτες: 286 άντρες – 15 γυναίκες.
- Εισαγγελείς Εφετών: 31 άντρες – καμία γυναίκα.
- Αντεισαγγελείς Εφετών: 73 άντρες – καμία γυναίκα.
- Πρόεδροι Πρωτοδικών: 118 άντρες- 20 γυναίκες.
- Πρωτοδίκες: 444 άντρες – 370 γυναίκες.
- Εισαγγελείς Πρωτοδικών: 96 άντρες – 3 γυναίκες.
- Αντεισαγγελείς Πρωτοδικών: 131 άντρες – 39 γυναίκες.
- 1 γυναίκα Σύμβουλος Επικρατείας.

MILLET (1814-1875) Γυναίκες μαζεύουν στάχια

(Παρίσι, Μουσείο Λούβρου)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Φεμινισμός είναι η κοινωνιολογική θεωρία και κίνημα για την κοινωνική απελευθέρωση και ισότητα της γυναίκας, στον οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό τομέα. Η ανάγκη που γέννησε το κίνημα αυτό είναι ότι οι γυναίκες δεν απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα με τους άντρες και ότι όλα τα μέχρι τώρα συστήματα, με εξαίρεση τα σοσιαλιστικά, έβλεπαν την γυναίκα, σαν κατώτερο απ' όλες τις απόψεις ον.

Το φεμινιστικό κίνημα εκφράστηκε περισσότερο συγκεκριμένα κατά το 18ο αι., όταν οι φιλελεύθερες ιδέες της γαλλικής επανάστασης ξαπλώθηκαν σ' όλους τους κοινωνικούς τομείς. Μια από τις πρώτες φεμινίστριες ήταν η Ολυμπία Γκουζ, που έφτιαξε και τη “δήλωση των δικαιωμάτων της γυναίκας και της πολίτισσας”. Το πρώτο μανιφέστο θα λέγαμε του φεμινιστικού κινήματος.

Μα η ανάπτυξη του αρχίζει με τη μαζική συμμετοχή της γυναίκας στη βιομηχανική παραγωγή. Γενικά το φεμινιστικό κίνημα πιο πολύ αναπτύχθηκε στη Γαλλία. Το 1777 στο Παρίσι συγκλήθηκε το πρώτο Διεθνές Συνέδριο για τα δικαιώματα της γυναίκας. Από τότε οι γυναίκες δεν έπαψαν ούτε στιγμή να παλεύουν με τον α ή β τρόπο για την κατάκτηση ίσων δικαιωμάτων με τον άνδρα. Χάρη στην πάλη τους αυτή έχουν αποκτήσει μερικές κατακτήσεις, όπως το δικαίωμα της ψήφου κ.α.

Στην Ελλάδα η πρώτη φεμινίστρια ήταν η Καλλιρρόη Παρρέν, η ιδρύτρια του “Λυκείου Ελληνίδων” που σκοπό είχε την χειραφέτηση και ισοτιμία της Ελληνίδας.

3.2 Ο ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

«Θέλουμε να απομυθοποιήσουμε τον κόσμο του ωραίου φύλου, θέλουμε να σπάσουμε τη σιωπή που καλύπτει τις συνθήκες της ζωής μας, αυτό τον τοίχο που μας αναγκάζει να βιώνουμε κοινά προβλήματα ως “προσωπικά” που μας απομονώνει και μας στερεί κάθε δυνατότητα αντίστασης... Ποτέ δεν θα σταματήσουν να μας μεταχειρίζονται σαν όντα

δεύτερης κατηγορίας όσο εμείς οι ίδιες δεν πιστεύουμε στους εαυτούς μας, όσο δεν τολμάμε, όσο δεν απαιτούμε».

Μόλις λίγους μήνες μετά από την πτώση της δικτατορίας στην Ελλάδα, εμφανίστηκε ο φεμινισμός στην πολιτική σκηνή, ενώ παράλληλα αναδιοργανωνόταν η αριστερά, επανιδρύονταν τα κοινοβουλευτικά κόμματα και οι οργανώσεις της άκρας αριστεράς, ξαναχιζόταν το συνδικαλιστικό κίνημα. Θα 'λέγε κανείς ότι το σπέρμα της γυναικείας εξέγερσης, που ωριμάζε τα τελευταία χρόνια της χούντας, δεν περίμενε παρά ένα δημοκρατικό πεδίο για να εκδηλωθεί. Έτσι, ένα κυριακάτικο απόγευμα του 1975, εμφανίστηκαν στην Αθήνα δύο ομάδες από περίπου τριάντα γυναίκες η κάθε μια - τελείως ανεξάρτητα η μια από την άλλη - που απέβλεπαν στην αυτόνομη γυναικεία παρέμβαση που κατέληξε στη δημιουργία της Κίνησης για την Απελευθέρωση των Γυναικών (ΚΑΓ), της πρώτης σύγχρονης φεμινιστικής οργάνωσης στην Ελλάδα.

Όμως ο φεμινισμός δεν γεννήθηκε στην Ελλάδα το 1975. Παρά την αντίδραση της κοινής γνώμης, που θεώρησε το κίνημα ως "καινοτομία", οι αγώνες για τη γυναικεία απελευθέρωση είχαν ήδη μια μακρόχρονη παράδοση. Μια παράδοση πλούσια, αν και ολότελα ξεχασμένη ακόμη και από τις ίδιες τις φεμινίστριες. Μια τέτοια απουσία συλλογικής μνήμης που σημάδεψε και άλλα φεμινιστικά κινήματα στην Ευρώπη, υπήρξε ένα από τα χαρακτηριστικά της επανεμφάνισης του φεμινισμού στην Ελλάδα. Οι πρώτες φεμινίστριες της δεκαετίας του 1970 είχαν τη βεβαιότητα ότι ξεκινούσαν από το μηδέν. Μαθήτριες ή φοιτήτριες, εργαζόμενες στον τριτογενή τομέα ή σε ελεύθερα επαγγέλματα, προέρχονταν στην πλειοψηφία τους από κύκλους της αριστεράς, με την οποία διατηρούσαν σχέσεις στενές και ταυτόχρονα προβληματικές και αντιφατικές. Εκπροσωπούσαν διάφορους ιδεολογικούς προσανατολισμούς, αλλά ήταν πάντως σύμφωνες σε τούτο το κρίσιμο θέμα: η καταπίεση των γυναικών ως κοινωνικής κατηγορίας είναι μια καταπίεση συστηματική, που δεν μπορεί να καταπολεμηθεί παρά μόνο με τον οργανωμένο αγώνα των ίδιων των γυναικών.

Στα μάτια των ξένων η Ελλάδα έμοιαζε πάντα μια χώρα της Ανατολής. Κι όχι πως δεν ήταν. Ήταν όμως ταυτόχρονα μια χώρα που, έχοντας διαρκώς στραμμένο το βλέμμα προς την Ευρώπη, αντλούσε ιδέες και πρακτικές από αυτήν. Έτσι δεν είναι διόλου παράξενο που στη χώρα αυτή, που συχνά αποκαλούμε υπανάπτυκτη και καθυστερημένη, γεννήθηκε από τα μέσα του 19ου αιώνα μια γυναικεία συνείδηση του φύλου. Η συνείδηση δηλαδή σε κάποιες γυναίκες των αστικών στρατευμάτων των πόλεων της άνισης μεταχείρισης τους από τους άντρες.

Τα θέματα που απασχολούν τις γυναίκες αυτές ήταν κυρίως το δικαίωμα τους στην εκπαίδευση, σε αντίθεση μ' ένα πρότυπο που τις ήθελε αμόρφωτες και έγκλειστες στο χώρο του σπιτιού. Και δεν είναι τυχαίο ότι οι πρώτες Ελληνίδες, που μίλησαν για τις αδικίες που δέχονταν οι ομόφυλες τους ήταν δασκάλες. Ήταν, μ' άλλα λόγια, οι μόνες γυναίκες στις οποίες επιτρεπόταν η εξωοικιακή εργασία αν εξαιρέσει φυσικά κανείς τις ελάχιστες εργάτριες που υπήρχαν τότε και τις υπηρέτριες.

Σύμφωνα με τα συγγράμματά τους, η Δήμητρα Σαμίου και η Ελένη Βαρίκα δεν αμφισβητούσαν ολοκληρωτικά τον παραδοσιακό γυναικείο τους ρόλο. Τόλμησαν όμως να διατυπώσουν το αίτημα μιας παιδικής αντιμετώπισής τους από το κοινωνικό σύνολο. Το γεγονός ότι αρθρογραφούσαν, εξέδιδαν περιοδικά και έγραφαν συγγράμματα σήμαινε για την Ελλάδα τὸν 1860 – 1880 μια επανάσταση. Οι “γράφουσες” όπως τις ονόμαζαν, έμοιαζαν νέο είδος γυναίκας, που δεν γινόταν ευρύτερα αποδεκτό.

Η Θάλεια (1867) και η Ευρυδίκη (1870 – 1873) είναι δύο γυναικεία περιοδικά που καθρεφτίζουν τον προβληματισμό των γυναικών της εποχής. Το πρώτο το εξέδιδε η Πηνελόπη Λαζαρίδου και το δεύτερο η Αιμιλία Κτενά Λεοντιάς. Σε αυτά αρθρογραφούσαν γνωστές Ελληνίδες παιδαγωγοί, όπως η Καλλιόπη Κεχαγιά, η Σοφία Λασκαρίδου, η Σεβαστή Καλλισπέρη, η Σαπφώ Λεοντιάς κ.α.

Οι πρώτες αυτές γυναικείες φωνές θα δώσουν λίγο αργότερα τη θέση τους σε μια πιο συστηματική προσπάθεια για τη βελτίωση της θέσης των γυναικών. Από το 1887 αρχίζει η εποχή της Εφημερίδος των Κυριών που εκδίδει η Καλλιρρόη Παρρέν. Η Εφημερίδα των Κυριών, υπήρξε το πρώτο ελληνικό φεμινιστικό έντυπο: διαβαζόταν από μεγάλο αριθμό γυναικών και για πολλά χρόνια, αφού συνέχισε να εκδίδεται μέχρι το 1917.

Με την έκδοση της Εφημερίδας των Κυριών η Παρρέν αφοσιώνεται στο γυναικείο αγώνα του οποίου γίνεται η πρωταγωνίστρια για αρκετές δεκαετίες. Έχοντας συνεργάτριες γυναίκες δασκάλες και διηγηματογράφους, η Καλλιρρόη ξεκινάει έναν δύσκολο αγώνα για την αναγνώριση στις γυναίκες μερικών στοιχειωδέστατων δικαιωμάτων, όπως το να μπορούν να εργάζονται βιοποριστικά σε όλων των ειδών τις δουλειές, να έχουν ίσα δικαιώματα στη μέση και ανώτερη εκπαίδευση, να αντιμετωπίζονται ως υπεύθυνα άτομα από το κράτος και την κοινωνία, να είναι δηλαδή πολίτες.

Ο φεμινισμός της Εφημερίδας των Κυριών ζητούσε δικαιώματα για τις γυναίκες χωρίς να ταυτίζει τους αντρικούς με τους γυναικείους ρόλους. Οι γυναίκες έπρεπε να μείνουν διαφορετικές από τους άντρες και οι αρετές τους θα μπορούσαν να συμβάλλουν στη

βελτίωση του πολιτισμού. Οι γυναίκες ήταν πάνω απ' όλα μητέρες. Αυτή τους την ιδιότητα όχι μόνο τη διεκδικούσαν και την πρόβαλλαν, αλλά θα είναι και στο όνομά της που οι πρώτες Ελληνίδες φεμινίστριες θα απαιτήσουν μια καλύτερη μοίρα.

Ο ελληνικός φεμινισμός, του 19ου αιώνα δεν έχει ίσως να επιδείξει σημαντικές κατακτήσεις. Έπαιξε όμως σημαντικό ρόλο στην αφύπνιση των συνειδήσεων πάνω στα γυναικεία προβλήματα, προετοιμάζοντας έτσι το έδαφος στη νέα γένια των γυναικών που από τη δεύτερη δεκαετία του 20ου αιώνα θα διεκδικήσουν απόλυτη ισότητα δικαιωμάτων.

3.3 ΤΟ ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΟ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟ

Είναι λοιπόν μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, δημιουργείται στην Ελλάδα ένα φεμινιστικό κίνημα. Οι γυναίκες δεν διατυπώνουν πια μόνο τα αιτήματα τους αλλά αγωνίζονται γι' αυτά, οργανώνονται και παλεύουν μαζί. Είναι η στιγμή που οι Ελληνίδες αρχίζουν να κάνουν πολιτική : πολιτική φεμινιστική, σε σχέση με τα δικά τους ιδιαίτερα ζητήματα, αλλά και κομματική πολιτική. Οι κομματικές επιλογές των φεμινιστριών καθόρισαν βέβαια σε μεγάλο βαθμό τις απόψεις τους για τα γυναικεία προβλήματα. Το ίδιο όμως καθοριστικοί θα είναι η συνεργασία και οι κοινοί αγώνες τους.

Στο μεσοπόλεμο εμφανίζονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα ο σουφραζέτικος φεμινισμός (τον αντιπροσωπεύει ο σύνδεσμος για τα δικαιώματα της Γυναίκας) και ο αυτοαποκαλούμενος σοσιαλιστικός φεμινισμός (του Σοσιαλιστικού Ομίλου Γυναικών), παράλληλα με τον φεμινισμό των γυναικών της προηγούμενης περιόδου, που στον μεσοπόλεμο μοιάζει πια συντηρητικός (αντιπροσωπεύεται από το Λύκειο των Ελληνίδων και το Εθνικό Συμβούλιο Ελληνίδων). Χαρακτηριστικό είναι ότι οι παραπάνω οργανώσεις συνιστούν τμήματα των αντίστοιχων διεθνών οργανώσεων.

Ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της γυναίκας (ΣΕΔΓ) ιδρύεται το 1920 με πρωτοβουλία της Μαρίας Νεγροπόντη της Μαρίας Σβώλου και της Αύρας Θεοδοροπούλου, της γυναίκας που θα αναδειχθεί σε ηγετική φυσιογνωμία του κινήματος για την ψήφο. Ο Σύνδεσμος, η πιο μαχητική από τις γυναικείες οργανώσεις της εποχής ζητά "ίσα δικαιώματα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά για τον άνδρα και τη γυναίκα". Τον αποκαλούσαν συχνά ο Αγώνας της Γυναίκας, που ήταν και ο τίτλος του περιοδικού που εξέδιδε. Ο ΣΕΔΓ ήταν μέλος της Διεθνούς Ένωσης για τη Γυναικεία Ψήφο και υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Μικρής Ανταντ Γυναικών, της γυναικείας ένωσης που ιδρύθηκε το 1923 με πρωτοβουλία φεμινιστικών

οργανώσεων της Τσεχοσλοβακίας, Πολωνίας, Γιουγκοσλαβίας, Ρουμανίας και Ελλάδας με στόχο την αλληλεγγύη ανάμεσα στις γυναίκες καθώς και τη συμβολή τους στην εδραίωση της ειρήνης.

Το Εθνικό Συμβούλιο των Ελληνίδων (ΕΣΕ) ήταν μια συνομοσπονδία γυναικείων φιλανθρωπικών και άλλων οργανώσεων απ' όλη την Ελλάδα. Στόχος του ήταν να τις συντονίζει και να τις εκπροσωπεί όταν η κοινή δράση το απαιτούσε.

Ο Σοσιαλιστικός Όμιλος Γυναικών (ΣΟΓ) ιδρύθηκε το 1919 από μια ομάδα σοσιαλιστριών φεμινιστριών που συμμετείχαν στο Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα της Ελλάδος. Σημαντική δράση είχε η πρόεδρος του Ομίλου Αθηνά Γαϊτάνου, η οποία συνεργάστηκε για χρόνια με το περιοδικό του ΕΣΕ, με το Σπίτι του Κοριτσιού και τον Διεθνή Σύνδεσμο Γυναικών. Από το 1928 ο Όμιλος μοιράζεται το περιοδικό του κόμματος, τη Σοσιαλιστική Ζωή, όπου προπαγανδίζει το πρόγραμμα του : να φέρει σε επαφή τις εργαζόμενες γυναίκες με τις σοσιαλιστικές ιδέες και να υποστηρίζει τα δικαιά τους μέσα από τη θέσπιση μιας προστατευτικής νομοθεσίας, την παροχή από το κράτος περίθαλψη και λαϊκών συσσιτίων για τους φτωχούς κ.α. Η Αθηνά Γαϊτάνου θα είναι άλλωστε από τις πρώτες Ελληνίδες που θα ζητήσει για τις γυναίκες το δικαίωμα της άμβλωσης.

Τέλος, το Λύκειο των Ελληνίδων, στο οποίο συμμετείχε ενεργά η Καλλιρρόη Παρρέν, η γνωστή για τη γυναικεία δράση της φεμινίστρια της Εφημερίδος των Κυριών, θα γίνει αρκετά συντηρητικό και βαθμιαία θα χάσει το διεκδικητικό του ρόλο. Θα στραφεί κυρίως στη διατήρηση της ελληνικής παράδοσης και στην οργάνωση μαθημάτων για την υγιεινή της γυναίκας και του παιδιού.

Ένα από τα βασικά θέματα που απασχόλησαν τις φεμινίστριες την εποχή του μεσοπολέμου ήταν το ζήτημα της γυναικείας εργασίας : ισότητα στην αμοιβή, κατοχύρωση του δικαιώματος των γυναικών να προσλαμβάνονται σε όλες τις δημόσιες θέσεις και να ανέρχονται ισότιμα στην ιεραρχία των διαφόρων επαγγελμάτων, οργάνωση τους σε συνδικαλιστικές οργανώσεις για να προασπίσουν τα οικονομικά τους συμφέροντα, νομοθετική προστασία των εργαζόμενων και παιδιών.

Η εξάλειψη της σωματεμπορίας και του "κρατικού διακανονισμού της πορνείας" (της λειτουργίας των οίκων ανοχής με την έγκριση και κάτω από τον έλεγχο του κράτους) η αλλαγή του οικογενειακού δικαίου, ώστε να πάψουν οι ανύπαντρες μητέρες να αποτελούν κοινωνικό στίγμα, η επαγγελματική εκπαίδευση των γυναικών καθώς και η εδραίωση της

ειρήνης ανάμεσα στους λαούς, ήταν μερικά από τα πολλά ζητήματα στα οποία συνέβαλαν οι γυναίκες με τη δράση τους.

Όσο προχωράει όμως ο μεσοπόλεμος οι Ελληνίδες φεμινίστριες επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στην κατάκτηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων. Αντιλαμβάνονται πως η πολιτεία δεν τις αντιμετωπίζει ισότιμα ως πολίτες και πως δεν είχαν την ίδια δυνατότητα να επηρεάζουν τα πράγματα όσο στερούνταν του δικαιώματος να ψηφίζουν. Οι υποσχέσεις των πολιτικών άντρων θα αποδειχτούν σύντομα χίμαιρες, υποδεικνύοντας τους το δρόμο : να συσπειρωθούν και να διαδηλώσουν την απαίτηση τους να τους δοθούν πολιτικά δικαιώματα. Το γυναικείο κίνημα για την ψήφο μόλις είχε ξεκινήσει.

Οι γυναικείες οργανώσεις με πρωτοβουλία του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, θα συζητήσουν για την τακτική που έπρεπε να ακολουθήσουν. Όσο όμως κι αν οι πιο μαχητικές υποστήριζαν ότι έπρεπε να τους δοθούν άμεσα πλήρη πολιτικά δικαιώματα, αρκετές δέχονταν ότι ήταν προτιμότερο να αποκτήσουν πρώτα δικαίωμα ψήφου για τις δημοτικές εκλογές, αφήνοντας για αργότερα τη βουλευτική ψήφο. Πάρα τις διαφωνίες τους, οι φεμινίστριες θα συντονιστούν και θα οργανώσουν ομιλίες και συγκεντρώσεις , θα συναντήσουν πολιτικούς και θα βγάλουν ψηφίσματα, ζητώντας να έχουν οι γυναίκες έμπρακτα λόγο για τα κοινά. Αποτέλεσμα της κινητοποίησης αυτής ήταν να δοθεί το 1930 ένα υποτυπώδες δικαίωμα ψήφου για τις δημοτικές εκλογές, μόνο στις γυναίκες που ήταν εγγράμματες και πάνω από 30 χρόνων!

Οι λίγες γυναίκες που ψήφισαν για πρώτη φορά στις αναπληρωματικές εκλογές της Θεσσαλονίκης, τον Δεκέμβριο του 1930, και σε όλη την Ελλάδα στις δημοτικές εκλογές του 1934, προκάλεσαν αίσθηση. Οι φεμινίστριες έμοιαζαν όμως διχασμένες, καθώς το “ψήφουλο” αυτό της ψήφου που δόθηκε, που δεν ήταν στην πραγματικότητα παρά ένας τρόπος αναβολής του ζητήματος διαιρούσε τις γυναίκες σε προνομιούχες και μη. Ο μεσοπόλεμος θα κλείσει αφήνοντας τις γυναίκες να περιμένουν ... Οι προσπάθειές τους είχαν μείνει σε μεγάλο βαθμό άκαρπες.

3.4 ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος στάθηκε καταλυτικός. Η γενιά των γυναικών που είχε πάρει μέρος στην αντίσταση και πίστευε σε ένα αριστερό πολιτικό όραμα θα γίνει τώρα ο σημαιοφόρος της πολιτικής ισότητας. Αλλά και οι φεμινίστριες του μεσοπολέμου δεν θα

πάσουν να αγωνίζονται για το σκοπό αυτό μέσα από τις μεγάλες γυναικείες οργανώσεις τους, όταν αυτές ξανασυστήνονται μεταπολεμικά (ΣΕΔΓ, ΕΣΕ).

Η Πανελλήνια Ένωση Γυναικών, που ιδρύεται το 1945 θα αποκτήσει μαζικό χαρακτήρα, κινητοποιώντας χιλιάδες γυναίκες σε όλη την Ελλάδα. Το πρόγραμμά της προβάλλει καθαρά μέσα από το περιοδικό που εξέδιδε, τις "Ελληνίδες" πνευματική, κοινωνική και πολιτική βελτίωση της θέσης των γυναικών, καλυτέρευση των υλικών συνθηκών της ζωής τους, προστασία της μητρότητας και του παιδιού, προστασία της νοικοκυράς και της εργαζόμενης γυναίκας στις πόλεις και τα χωριά, καταπολέμηση του φασισμού και διατήρηση της ειρήνης σε όλο το κόσμο.

Χαρακτηριστικό της ιδεολογίας των γυναικών της εποχής αυτής είναι το ότι δεν διεκδικούν πια τα δικαιώματα του φύλου τους στο όνομα του φεμινισμού, που τον θεωρούν μερικό και ξεπερασμένο, αλλά στο όνομα της κοινωνικής αλλαγής.

Νομοσχέδιο για την παροχή πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων στις Ελληνίδες δεν θα κατατεθεί τελικά στην Βουλή παρά μόνο το 1952. Και παρ' όλες τις προσπάθειες τους δεν τους επιτράπηκε να ψηφίσουν στις εκλογές που έγιναν τον Νοέμβριο του ιδίου χρόνου. Έτσι για πρώτη φορά οι γυναίκες στην Ελλάδα πήραν μέρος σε βουλευτικές εκλογές το 1956. Τότε θα ξεκινήσει και η νομική ισότητα που αφορούσε θέματα εργασίας των γυναικών.

Και κάπου εκεί κλείνει ένας ολόκληρος κύκλος. Γιατί τα επόμενα χρόνια δεν υπήρχε ουσιαστικά γυναικείο κίνημα στην Ελλάδα, πέρα ίσως από λιγοστές μεμονωμένες φωνές. Το νέο φεμινιστικό κίνημα που γεννήθηκε τη δεκαετία του 1970 δεν είχε τις ρίζες του στα προηγούμενα. Έχοντας άλλες αφετηρίες και άλλους στόχους μα φέρνει πια στο σήμερα. Η μεγάλη δυνατότητα του κρατικού φεμινισμού να ιδιοποιείται τις κινητοποιήσεις για την απελευθέρωση των γυναικών βαραίνει τα τελευταία χρόνια πολύ στις αντικειμενικές δυνατότητες των γυναικών να αυτοοργανωθούν και εμποδίζει την δυναμική της συνειδητοποίησης των βαθύτερων παραγόντων που ορίζουν τη γυναικεία καταπίεση. Έτσι η ισότητα στα δικαιώματα αντί να αποτελεί ένα σημείο εκκίνησης για την εγκαθίδρυση άλλων σχέσεων ανάμεσα στα φύλα, τείνει μάλλον να αποκρύπτει την εμμονή των κοινωνικών δομών της πατριαρχικής εξουσίας και να αρνείται την ανάγκη ενός αυτόνομου κινήματος που αγωνίζεται για την κατάργηση αυτής της εξουσίας.

Βιώνοντας όμως το νέο καθεστώς της νομικής ισότητας, οι Ελληνίδες θα μπορέσουν ίσως να κατανοήσουν τα όρια τους, την οργανική αδυναμία του όποιου κράτους πρόνοιας να εξασφαλίσει μian ουσιαστική ισότητα ανάμεσα στα φύλα και ενδεχόμενα να

συνειδητοποιήσουν την αναγκαιότητα μιας αυτόνομης αντιπατριαρχικής στρατηγικής που θα ορίζουν οι ίδιες οι γυναίκες. Θα ήταν ίσως η μόνη ελπίδα μιας αναγέννησης του φεμινισμού στην Ελλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ - ΙΣΟΙ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

1975. Μετά την πτώση της χούντας και τη μεταπολίτευση ψηφίζεται το Σύνταγμα του 1975. Είναι το πρώτο σύνταγμα που ρητά ορίζει ότι «όλοι οι Έλληνες και οι Ελληνίδες είναι ίσοι ενώπιον του Νόμου».

Όταν, τον ίδιο εκείνο χρόνο, ξανάρχισε ο ομαλός κοινωνικός και πολιτικός βίος, οι οργανώσεις των εργαζομένων άρχισαν κι αυτές να λειτουργούν ομαλά. Το ίδιο και οι γυναικείες οργανώσεις. Ταυτόχρονα άρχισαν να δημιουργούνται και νέες γυναικείες οργανώσεις:

Το 1971 ιδρύεται ο Σύλλογος Ελληνίδας Νοικοκυράς, παλιά επωνυμία Πανελλήνια Ένωση Ελληνίδας Νοικοκυράς. Με τον νέο τίτλο άλλαξε και καταστατικό και εμπλούτισε τους σκοπούς της: Η εξύψωση της κοινωνικής θέσης της Ελληνίδας νοικοκυράς με τη μόρφωση και επιμόρφωση με βάση την ισονομία και την ισοπολιτεία, και με παροχή ίσης ευκαιρίας ανάπτυξης με τον άντρα. Η δίκαιη και επιβεβλημένη αναγνώριση των υπηρεσιών της στην οικογένεια και στην κοινωνία. Η αναγνώριση της μητρότητας ως λειτούργημα και η δημιουργία με τη βοήθεια του κράτους παιδικών σταθμών, γηροκομείων κ.λ.π. Η συνταξιοδότηση και ασφάλιση της νοικοκυράς, καθώς και η συνδικαλιστική της προώθηση. Ισότιμη αναγνώριση της προσφοράς της αγρότισσας με τον αγρότη και ίση κατοχύρωση. Έλεγχος των καταναλωτικών αγαθών σε συνεργασία με κρατικούς φορείς και σωματεία και τέλος η δραστηριοποίηση του συλλόγου σε θέματα όπως περιβάλλον, υγεία, στέγη, παιδεία, ψυχαγωγία και πολιτισμός.

Το 1975 ιδρύεται η Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών με τμήματα της και στην επαρχία. Στόχος της το ξεπέραςμα της κυρίαρχης ανδροκρατικής αντίληψης, προτάσεις σε μαζικούς φορείς για ουσιαστική εφαρμογή των νόμων, ίση αμοιβή, το δικαίωμα τις γυναίκας στις δουλειές, ίσες ευκαιρίες στην εξέλιξη ενάντια σε κάθε μορφή εκμετάλλευσης και κατά της ανεργίας. Ουσιαστική αναγνώριση της μητρότητας ως κοινωνικό λειτούργημα. Καλύτερο επίπεδο ζωής. Σωστή παιδεία και επαγγελματική επιμόρφωση, πλατιά συμμετοχή στα κέντρα λήψης αποφάσεων και στην πολιτική ζωή. Ενωμένη δράση και συνεργασία με άλλες γυναικείες οργανώσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Για τη διεθνή ύφεση και ειρήνη.

Το 1976 ιδρύεται η Ομοσπονδία Γυναικών Ελλάδας από 43 Συλλόγους της χώρας.

Σκοπός της Ομοσπονδίας είναι η συνειδητοποίηση της γυναίκας, η ένταξή της στην ενεργό δράση για την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης, εκμετάλλευσης και καταπίεσης εις βάρος της, η χειραφέτηση της γυναίκας και η απελευθέρωση της σε μια κοινωνία που θα ανήκει σε άντρες και γυναίκες.

Ειδικότεροι σκοποί της Ομοσπονδίας είναι :

Η διατύπωση θέσεων και λύσεων για όλα τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, ως φύλο. Η μελέτη, επεξεργασία και προβολή θέσεων και προτάσεων σε νομοθετικό επίπεδο για τη θέση της Ελληνίδας στην κοινωνία και το ρόλο της στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας μας. Η καταπολέμηση αναχρονιστικών αντιλήψεων που μειώνουν την προσωπικότητα της γυναίκας και την υποβιβάζουν. Η ανάπτυξη της προσωπικότητας, η ενεργοποίηση της γυναικείας συνείδησης και η αισθητική καλλιέργεια της γυναίκας με την επαφή της με τα προϊόντα της τέχνης, της επιστήμης, της τεχνικής και του πολιτισμού. Η προβολή της γυναικείας δημιουργικότητας στην καθημερινή ζωή και στους τομείς της τέχνης και του πολιτισμού. Η καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού και η κατάκτηση από τη γυναίκα ίσων δικαιωμάτων και ευκαιριών σε όλα τα στάδια της εκπαίδευσης, μόρφωσης και επαγγελματικής αποκατάστασης καθώς και πρόσβασης σε όλα τα επαγγέλματα. Η ανακατανομή της εξουσίας ανάμεσα στα φύλα και στις κοινωνικές ομάδες. Η ενθάρρυνση, η βοήθεια και η στήριξη των ευαισθητοποιημένων γυναικών στα γυναικεία ζητήματα για την ανάληψη από αυτές θέσεων εξουσίας. Ο εξανθρωπισμός της πολιτικής, η αλλαγή σχέσεων και συμπεριφοράς στα κέντρα εξουσίας, η συμμετοχή των γυναικών σ' αυτά. Η διατύπωση θέσεων και προτάσεων από τη σκοπιά των γυναικών για την τρέχουσα πολιτική κατάσταση και τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα. Η ενεργοποίηση των γυναικών για την εξασφάλιση της Δημοκρατίας, της Εθνικής Ανεξαρτησίας, της Παγκόσμιας Ειρήνης της προόδου και της Κοινωνικής Δικαιοσύνης. Η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων και δεσμών συνεργασίας με τις γυναίκες όλου του κόσμου που αγωνίζονται για την ισοτιμία τους ενάντια στον πόλεμο, στην καταπίεση, στην αθλιότητα και στην καταστροφή του περιβάλλοντος, για να οικοδομηθεί ένα μέλλον, προόδου, ελευθερίας, δικαιοσύνης, ειρήνης.

Μέσα για την πραγματοποίηση των σκοπών της Ομοσπονδίας Γυναικών Ελλάδας είναι :

Η συνεργασία και κοινή δραστηριότητα με Εθνικές και Διεθνείς οργανώσεις (γυναικείες, συνδικαλιστικές, επιστημονικές, νεολαίας, κοινωνικά κινήματα, κ.λ.π.). Η διοργάνωση ερευνών, μελετών και εκθέσεων σχετικά με τα γυναικεία προβλήματα. Η ίδρυση βιβλιοθηκών, η έκδοση εντύπων, η οργάνωση διαλέξεων, ομιλιών και συζητήσεων και η χρησιμοποίηση όλων των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Η ανάπτυξη αλληλεγγύης και συνεργασίας με γυναίκες στις χώρες – μέλη της ΕΟΚ στη Μεσόγειο, στα Βαλκάνια και σε όλο τον κόσμο.

Το 1976 ιδρύεται ο σύλλογος Η Γυναίκα στην Αντίσταση με σκοπό τη συγκέντρωση στοιχείων από τη συμμετοχή και τη δράση, τις θυσίες καθώς και την κατάκτηση της ισοτιμίας των Ελληνίδων κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα 1941- 1944. Η αξιοποίησή τους με την έκδοση βιβλίων, ταινιών, εκθέσεων, ντοκουμέντων κλπ, ώστε η ιστορική αυτή περίοδος να αποτελέσει σταθερό σημείο αναφοράς και για το σύγχρονο φεμινιστικό κίνημα. Η συμμετοχή στους αγώνες για τη λύση των συγχρόνων γυναικείων προβλημάτων. Η αλληλεγγύη στις γυναίκες και γενικότερα, στους λαούς που αγωνίζονται να αποτινάξουν την αποικιοκρατία ή τα φασιστικά καθεστάτα.

Το 1976 ιδρύεται η Ένωση Γυναικών Ελλάδας (ΕΓΕ) . Είναι μια φεμινιστική σοσιαλιστική οργάνωση.

Γενικοί σκοποί: Η οικοδόμηση μιας κοινωνικής ισότητας, δικαιοσύνης και ελευθερίας για όλους τους ανθρώπους, όπως άντρες και γυναίκες να έχουν ίσες ευκαιρίες, ίσα δικαιώματα, ίσες ευθύνες και υποχρεώσεις σε όλους τους τομείς της ζωής . Η ευαισθητοποίηση και συνειδητοποίηση και η πλήρης ενημέρωση των γυναικών για τα αίτια της καταπίεσης της που είναι η πατριαρχία και ο καπιταλισμός. Η ενεργός συμμετοχή των γυναικών στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή του τόπου. Η διασφάλιση της ειρήνης και η κατάκτηση της κοινωνικής απελευθέρωσης.

Το 1978 ιδρύεται στην Αθήνα το Κέντρο Γυναικών Υπαίθρου με 9.000.000 μέλη σε 66 χώρες.

Σκοποί: Η μελέτη των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες της υπαίθρου. Η ενθάρρυνση για συγκρότηση ομάδων που θα εργάζονται συλλογικά για τη βελτίωση της ζωής

στον τόπο τους. Συνεργασία με άλλες οργανώσεις στην Ελλάδα και στον διεθνή χώρο που εργάζονται για τους ίδιους σκοπούς.

Το 1981 ιδρύεται στην Αθήνα η Ένωση Ελληνίδων Νομικών.

Σκοποί: Η βελτίωση των όρων άσκησης του επαγγέλματος των μελών. Η κατάκτηση της ισοτιμίας της γυναίκας στη ζωή. Το πρόβλημα της μητρότητας. Οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές ώστε η γυναίκα να έχει εξασφαλισμένο το δικαίωμα κάθε ανθρώπου για εργασία, ειδίκευση και ίσες ευκαιρίες ανάδειξης και εξέλιξης με τον άντρα για το ξεπέραςμα των αναχρονιστικών αντιλήψεων. Αγώνας για τη διατήρηση της ειρήνης και η προάσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων το λαού ,μας.

Το 1984 ιδρύεται και πάλι στην Αθήνα η Προοδευτική Ένωση Μητέρων (ΠΕΜ).

Σκοποί: Η συμβουλή των μητέρων στους δημοκρατικούς αγώνες της νεολαίας και του λαού για τα προβλήματα μόρφωσης και εργασίας, για δημοκρατία και κοινωνική πρόοδο.

Σήμερα οι γυναικείες οργανώσεις στην Ελλάδα, οργανώσεις με διαφορετικούς κοινωνικούς και ιδεολογικούς προσανατολισμούς καθώς και πολλές αυτόνομες ομάδες γυναικών συνεχίζουν τους αγώνες τους για κοινωνική ισότητα.

Αλλά ακόμη και με την ισότητα (την ισότητα σύμφωνα με τον νόμο την ισότητα του χορτάτου με τον πεινασμένο, του ιδιοκτήτη με τον άπορο) ο καπιταλισμός δεν μπορεί να είναι συνεπής. Και μια από τις χτυπητές εκδηλώσεις αυτής της ασυνέπειας είναι η ανισοτιμία της γυναίκας απέναντι στον άντρα...

“Η ταπείνωση του γυναικείου φύλου είναι ουσιαστικό χαρακτηριστικό γνώρισμα τόσο του πολιτισμού όσο και της βαρβαρότητας σε απλή μορφή, ο πολιτισμός προσδίδει σύνθετη, διπρόσωπη, διαφορούμενη μορφή ύπαρξης... Για το ότι η γυναίκα διατηρείται σε κατάσταση δουλείας δεν ευθύνεται κανένας άλλος περισσότερο από τον ίδιο τον άντρα”.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ.

5.1 Υπάρχει πολιτική ισοτιμία:

Η πολιτική ισοτιμία έχει γίνει σήμερα στη χώρα μας πραγματικότητα. Το περίεργο όμως είναι ότι κανέναν, δεν παραξενεύει το γεγονός, ότι παρά την ισονομία, οι άντρες πλειοψηφούν συντριπτικά παντού και σε όλα. Προ μερικά χρόνια το ελληνικό Κοινοβούλιο απαρτιζόταν από 300 μέλη και σε αυτά μόνο τα 17 ήταν γυναίκες. Στην Τοπική Αυτοδιοίκηση 348 άντρες Δήμαρχοι και 11 γυναίκες Δήμαρχοι. Στα εργατικά συνδικάτα, στα 2.136 μέλη μόνο οι '96 ήταν γυναίκες.

Οι δημοκρατικοί θεσμοί, σ'όλο τον πολιτισμένο κόσμο, απαιτούν την ισόβαθμη, ισότιμη συμμετοχή αντιπροσώπων και από τα δύο φύλα, σε όλους τους καίριους τομείς της διοίκησης, της πολιτικής, οικονομικής δραστηριότητας και ανάπτυξης.

Μόνο κάτω από γνήσιες δημοκρατικές συνθήκες μπορεί η γυναίκα να αξιοποιεί κοινωνικά τις ικανότητές της και με τη δημιουργική της δράση να εκμηδενίζει τις προκαταλήψεις που λειτουργούν ακόμα και σήμερα μέσα στην οικογένεια και μέσα στην κοινωνία. Με την κοινωνική ενεργοποίηση της θα πέσουν οι τελευταίοι φραγμοί στην προσπάθεια της να εκφράσει και να θέσει τις αξίες της στην εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου. Να πάρει μέρος στις ευθύνες για την ανάπτυξη του τόπου και στη βελτίωση των ανθρώπινων συνθηκών ζωής με το δικό της ξεχωριστό γυναικείο τρόπο που το χαρακτηρίζει η συναίνεση, η συνεργασία, η αγάπη, η αλληλεγγύη, η αμοιβαία κατανόηση και η δικαιοσύνη.

Τα τελευταία χρόνια οι γυναικείες οργανώσεις και τα γυναικεία τμήματα όλων των πολιτικών κομμάτων ζητούν συμμετοχή των γυναικών στη Βουλή και στην Αυτοδιοίκηση με ποσοστό 35%. Στο ζήτημα αυτό θα περίμενε κανείς να δώσουν λύση οι ίδιοι οι άντρες, μιας και ισχυρίζονται ότι είναι δημοκράτες και σοσιαλιστές. Αλλά η ισοτιμία των γυναικών δεν εντάσσεται, φαίνεται, μέσα στις παραπάνω ιδεολογίες τους.

Και ούτε φαίνεται να βασανίζεται το αντρικό γένος και το κοινωνικό κατεστημένα τους από αναδρομικές ενοχές και από το γεγονός ότι την προνομιούχα θέση του, μέσα στην κοινωνία, σε όλες τις εκδηλώσεις της, την κατακτήσανε και την στερεώσανε αφού

εξαπόλυσαν πυκνά νεφελώματα, από προκαταλήψεις για την κατώτερότητα της γυναίκας. Με την κατάλληλη διαπαιδαγώγηση της, την εκπαίδευση, τους νόμους, τη θρησκεία, το κοινωνικό σύστημα, την περιόρισαν μόνο στο ρόλο της νοικοκυράς, της συζύγου και της μητέρας, για να εξυπηρετείται καλύτερα το αντρικό κατεστημένο.

“Στην παλιά καπιταλιστική κοινωνία, για να ασχοληθεί κανείς με την πολιτική απαιτούνταν ειδική εκπαίδευση και γι’ αυτό η συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική, ακόμη και στις πιο προηγμένες χώρες του καπιταλισμού, ήταν μηδαμινή. Το καθήκον μας είναι να κάνουμε την πολιτική πρόταση στην κάθε εργαζόμενη γυναίκα”.

Η έλλειψη μόρφωση και κοινωνικής πείρας σήμαινε για τη γυναίκα αδυναμία έκφρασης, εξέλιξης, δημιουργικής δράσης με ευρύτερο κοινωνικό αντικατοπτρισμό. Έχοντας υπόψη μας το τεράστιο μέγεθος των ποσοστών των αγράμματων γυναικών στην Ελλάδα, με ακαλλιέργητα τα εκφραστικά τους μέσα, ο εσωτερικός τους κόσμος, έμεινε αναγκαστικά, σιωπηλό, θαμμένος, ανενεργός. Όλη αυτή η κατηγορία των γυναικών δεν ένιωσε ποτέ τη χαρά της εσωτερικής ελευθερίας, που απ’ αυτήν κυρίως, ξεκινούν τα κίνητρα για δημιουργία και δράση. Αλλά η εσωτερική ελευθερία δεν πραγματοποιείται σε πλάσματα απομονωμένα από το κοινωνικό σύνολο, όπως οι γυναίκες στην πλειονότητά του. Το αντρικό κατεστημένο τις έκλεισε μέσα στο σπίτι, επιβάλλοντας τους, με χίλιους τρόπους, να ζουν αφοσιωμένες σε έναν και μοναδικό προορισμό.

Και καταλήγουμε στη σκέψη ότι το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα που παίρνονται οι αποφάσεις δεν είναι τυχαίο γεγονός. Για να πάρει μέρος και η γυναίκα στις κοινωνικές και πολιτικές ευθύνες και να αποδώσει στους δύσκολου αυτούς τομείς, προϋποθέτει ότι θα έχει τα κατάλληλα πνευματικά προσόντα, αλλά και πολλές άλλες ικανότητες που δημιουργούν στο άτομο κύρος.

Τα προσόντα αυτά τα έχουν ελάχιστες γυναίκες.

Γιαυτό και ελάχιστες εκλέγονται στη Βουλή, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και σε άλλους νευραλγικούς τομείς της λειτουργίας του κοινωνικού συστήματος.

Η πολιτική δραστηριότητα και σταδιοδρομία απαιτεί ισχυρό πνευματικό εξοπλισμό, οικονομική ανεξαρτησία, ελεύθερο χρόνο, πολύωρες απουσίες από το σπίτι. Ο καθένας, λοιπόν, καταλαβαίνει πόσο ανέφικτη είναι μια τέτοια δυνατότητα για την πλειονότητα των γυναικών του τόπου μας.

Η τόσο υποβαθμισμένη αντιπροσώπευση των γυναικών στο διοικητικό και πολιτικό χώρο, που κι αυτό, άλλωστε, με τόσους αγώνες πέτυχαν οι γυναίκες, δεν προβληματίζει την

πολιτεία, δηλαδή τους άντρες: θα μπορούσε κανείς να το χαρακτηρίσει ως ένα φαινόμενο που αποκαλύπτει την αναπηρία της ίδιας της δημοκρατίας μας.

Οι γυναίκες συμμετέχοντας στο κοινωνικό και πολιτικό γίνεσθαι θα περνούν σιγά σιγά στην εμπροσθοφυλακή για τη δημιουργία ενός νέου πολιτισμού που θα βασίζεται, με τη συμμετοχή της γυναίκας, στον αμοιβαίο σεβασμό, στην αμοιβαία εμπιστοσύνη, στην κατανόηση και στη συνεργασία.

Οι νόμοι θα επιβάλλονται με το διάλογο και με δημοκρατικές διαδικασίες, με την πειθώ και την καλή θέληση και όχι με τη βία, τους πολέμους, τη βαναυσότητα και τον εξαγνισμό.

Η γυναίκα με την ίδια της τη φύση, τη συμπεριφορά της και τις πράξεις της ασκεί στο περιβάλλον της μια εξανθρωπιστική επιρροή. Από την ίδια τη γυναικεία της φύση διαθέτει κάποιες μυστικές δυνάμεις, που εξωτερικεύοντας τις και αξιοποιώντας τις μπορεί να απαντά σε ένα πλήθος ερωτήματα, ακόμα και να δίνει λύσεις σε δυσεπίλυτα προβλήματα, να απαντά στο μίσος με αγάπη, στη βία με τη συμφιλίωση. Και με αυτή ακριβώς τη συμπεριφορά της σίγουρα ο κόσμος να οδηγηθεί σε έναν ευγενέστερο και ανθρωπιστικότερο πολιτισμό.

Όλοι οι άνθρωποι καλής θελήσεως, που σκέφτονται ελεύθερα αποδέχονται ότι οι αντρικές εξουσίες, χρησιμοποιώντας τη βία, τη δύναμη και το νόμο του ισχυρότερου διαπράττουν σωρεία από αδικίες σε βάρος των αδυνάτων, που τους αντιπροσωπεύουν οι φτωχοί οι γυναίκες και τα παιδιά, ενώ συνεχίζουν τους πολέμους, τις κοινωνικές αδικίες και την καταπίεση του γυναικείου φύλου. Και όμως ο πόθος και η μυστική επιθυμία εκατομμυρίων ανθρώπων για μια παγκόσμια συμφιλίωση, ειρήνη, κοινωνική δικαιοσύνη, αλληλεγγύη και συνεργασία παραμένει το όνειρο και η ελπίδα.

Αν η γυναίκα του τόπου μας δε θελήσει να κάνει προσωπική της υπόθεση την υποτίμηση και τα προβλήματα της δεν αποφασίσει να βοηθήσει και η ίδια, με όλους τους τρόπους, τον εαυτό της, ας μην περιμένει αλλαγή και βελτίωση της ζωής της. Αν δεν ξυπνήσει η συνείδηση της και δεν ενεργοποιηθεί η σκέψη της από τη νάρκη και την αχρηστία, η ισονομία της θα μείνει νεκρό γράμμα του νόμου χωρίς να έχει καμία δύναμη να αλλάξει ριζικά και ουσιαστικά την ψυχοσύνθεσή της και τον τρόπο ζωής της. Χρέος δικό της να μπει στο κόπο να διαβάσει την ιστορία της γυναίκας, να μελετήσει το Οικογενειακό Δίκαιο, που ψηφίστηκε, να το κάνει κτήμα της, να αγωνιστεί για την εφαρμογή του.

Οι αιωνοί είναι αισιοδοξία. Η σύγχρονη γυναίκα - όχι ακόμα στο σύνολό της - δεν καταταρρανιέται πια από αναστολές: έχει κάνει τα πρώτα θετικά βήματα προς την

απελευθέρωση. Είναι σε θέση να διεκδικεί αναγνώριση και δικαίωση για όσα προσφέρει στην οικογένεια και στην κοινωνία. Ολοένα και περισσότερες γυναίκες εγκαταλείπουν το ρόλο του συμπληρωματικό και το βοηθητικό στο πλευρό του άντρα και δεν είναι πια μέσα στα όνειρα της να επιβιώσει ως εξάρτημά του.

Το γυναικείο ζήτημα, στη γενικότητά του, εντάσσεται στο χώρο, και του πολιτισμού και της δημοκρατίας. Τα δύο αυτά πάνε μαζί. Πως μπορούμε λοιπόν, να μιλάμε για δημοκρατία και για πολιτισμό όταν ο μισός και πάνω πληθυσμός της Γης, 52%, που είναι οι γυναίκες ζουν υποτιμημένα και υποβαθμισμένα, σε χαμηλό πνευματικό επίπεδο, μακριά από κάθε έννοια ανάπτυξης, εξέλιξης και προόδου, ως άτομα και ως μονάδες του κοινωνικού συνόλου;

Για να απαλλαγεί η γυναίκα από τα παλιά στερεότυπα, χρειάζεται συνεχής εσωτερικός αγώνας. Ο αγώνας αυτός ξεκινά από τη διαπαιδαγώγηση της μικρής ηλικίας του ανθρώπου, από τη γενική παιδεία, την πολιτιστική στάθμη, την οικονομική ευρωστία ολόκληρου του λαού και τη δημοκρατικότητα του πολιτεύματος του, που αυτό κύρια ευαισθητοποιεί τον πολίτη.

Αναρωτιέται όμως κανείς αν οι γυναίκες στην πλειονότητα, τους όταν ψηφίζουν σκέφτονται ότι κάνουν μια πολιτική πράξη, κι αν στοχάζονται ότι με την ψήφο τους ασκούν κριτική στους πολιτικούς που δοκιμάστηκαν και αποχωρούν και ταυτόχρονα ότι κάνουν και μια πρόταση σε αυτούς που τους ψηφίζουν, δίνοντας τους με την ψήφο τους την εντολή να εφαρμόσουν ως εξουσία, μια πολιτική που να εξαφανίζει τις κάθε μορφής αδικίες από τη ζωή της γυναίκας. Το ερώτημα είναι αν έχει η γυναίκα συνειδητοποιήσει και ως ποιο βαθμό ότι μέσα σε όλους του αδικημένους η πιο αδικημένη είναι αυτή. Ότι μέσα στους αγράμματους και τους αναλφάβητους υπερτερεί. Ότι μέσα στα πλήθη των ανέργων έρχεται πρώτη. Ότι όλες οι θέσεις κλειδιά στον διοικητικό είναι μόνο σε αντρικά χέρια. Ότι για όλα αποφασίζουν οι άντρες, μόνοι τους, ότι παίρνουν αποφάσεις που την αφορούν χωρίς να τη ρωτούν. Και προπάντων, χωρίς να τη λογαριάζουν. Ότι με τις αποφάσεις που παίρνουν την αδικούν, την αγρηστεύουν ως ανθρώπινη ύπαρξη, ότι ρυθμίζουν τη ζωή της έτσι που να την κάνουν κατάλληλη μόνο για να υπηρετεί τους νομοθέτες άντρες, μέσα στην οικογένεια και έξω από αυτήν. Ότι η γυναίκα μη χρησιμοποιώντας τα φυσικά της προσόντα, και τα κοινωνικά της δικαιώματα, τα συνταγματικά κατοχυρωμένα, και όντας φορτωμένη με αιώνων αδικίες και με δικαιώματα, τελικά κάνει κάθε δυνατότητα να συνειδητοποιήσει τις αξίες της, να συναντηθεί με τον αληθινό εαυτό της, ώστε μέσα από τα σπλάχνα της κατασυκοφαντημένης γυναίκας να

γεννηθεί η αληθινή γυναίκα, η γυναίκα - Ανθρώπου, η μονή κατάλληλα να οργανώσει μαζί με τον άντρα, νέες δικαιότερες, για όλους, κοινωνίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η ΓΥΝΑΙΚΑ, Ο ΕΡΩΤΑΣ, Ο ΓΑΜΟΣ

6.1 ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ

Κυρίαρχο θέμα μέσα στα όνειρα των κοριτσιών ήταν και είναι ο έρωτας. Εφηβεία: εποχή όπου και τα δύο φύλα συναντιούνται μέσα στο όνειρο. Αυτό σε άλλες εποχές έπαιρνε άλλες διαστάσεις. Η κόρη, εγκλωβισμένη στο πατρικό σπίτι, δοκίμαζε μέσα από μυστικοπαθείς ονειροπολήσεις να μαντέψει την εικόνα του άντρα που θα έδενε μαζί του τη ζωή της και το μέλλον της.

Οι πατριαρχικές όμως αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας στη ζωή δεν της επέτρεπαν να τον ονειρευτεί διαφορετικά, δηλαδή ως εραστή. Ένα τέτοιο γεγονός θα είχε οδυνηρές για την κόρη συνέπειες: κοινωνικό ρεζίλεμα, που θα επισφραγιζόταν και με την κατάρα των γονιών. “Κάλλιο να σου βγει το μάτι παρά το όνομα”. Την προειδοποιούσαν απειλητικά μάνα και γιαγιά, οδηγημένες από προαιώνιες προκαταλήψεις για την ταπεινή θέση της γυναίκας στη ζωή.

Τον περασμένο αιώνα η κοπέλα του τόπου μας, κυρίως της επαρχίας, δε συμμετείχε στην κοινωνική ζωή και στις ομαδικές ψυχαγωγίες. Ονειρευόταν, λοιπόν, το γάμο ως απελευθέρωση. Θα μπορούσε, μόνο τότε όπως όλες οι παντρεμένες, να πηγαίνει στα πανηγύρια, σε γάμους, στην εκκλησία, σε επισκέψεις. Σπάνια ήταν τα κορίτσια εκείνα που τολμούσαν να ονειρευτούν ένα μεγάλο έρωτα ή να παντρευτούν από έρωτα. Αυτά ήταν έξω από τα κοινωνικά ήθη, τις αντιλήψεις και τις τοπικές συνθήκες. Η αγωγή, άλλωστε, που έδιναν στο κορίτσι είχε εξορίσει μακριά το ερωτικό όνειρο. Το παραμικρό ερωτικό σκίρτημα της κόρης, μια απλή συμπάθεια για ένα παλικάρι είχε οδυνηρές συνέπειες. Ανάμεσα σε πολλά άλλα κακά που μπορούσαν να προκύψουν προβάλλονταν και η “τιμή του αδελφού” που μπορούσε ακόμα και να σκοτώσει την αδελφή του ή το παλικάρι.

Κάθε φτωχή κοπέλα, όμως, ονειρευόταν να παντρευτεί ένα πλούσιο άντρα. Θα της έδινε χρήματα, θα μπορούσε να αγοράζει όμορφα πράγματα. Άλλωστε, έβλεπε πως μόνο οι πλούσιες είχαν υπόληψη και υψηλή θέση μέσα στην αστική ανταγωνιστική κοινωνία. Όλοι τις σέβονταν και τις λογάριάζαν. Συνήθως όμως τα όνειρα αυτά των

φτωχών κοριτσιών τσακίζονταν από τη πραγματικότητα. Και τότε υλοκύπτανε στη θέληση και στην εντολή των γονιών να παντρευτούν τον πρώτο που θα δεχόταν την πρότασή τους. Η επιθυμία τους ήταν να φύγει ένα βάρος από πάνω τους. Για τους φτωχούς το θηλυκό παιδί ήταν μεγάλο βάρος, εξαιτίας και της προίκας αλλά και από το γεγονός ότι στις περασμένες εποχές η γυναίκα δεν εργαζόταν έξω από το σπίτι για να φέρνει μεροκάματα στην οικογένεια, όπως ο γιος. Το κορίτσι δεν αντιδρούσε στο προξενικό και τελικά το παντρεύανε μ'έναν άντρα ανάξιο του π.χ. μεγάλο σε ηλικία ή χήρο με παιδιά, κι ας ήταν η ίδια πάνω στη νιότη των είκοσί της χρόνων.

Σε πολλές περιπτώσεις η νέα κοπέλα περνούσε από τη μια μορφή καταπίεσης στην άλλη.

6.2 Ο ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΞΕΝΕΜΑΤΑ

Οι γάμοι στον τόπο μας, σε πολλές εποχές, γίνονταν με προξενικό. Ο προξενητής ή προξενήτρα, πρόσωπα με κάποιο κύρος κοινωνικό, ήταν φίλοι του γαμπρού ή της νύφης. Αναλάμβαναν με καλή καρδιά και ανιδιοτέλεια να μεσολαβήσουν για να γίνει ένας αρραβώνας. Αυτή η διαμεσολάβηση του προξενητή να συμπράξει στον καθορισμό της μοίρας δύο ανθρώπων αντιμετωπιζόταν ως μια πράξη ευθύνης και γι'αυτό γινόταν με άκρα μυστικότητα, να μη μαθευτεί μια τυχόν άρνηση του γαμπρού. Αυτό θα ήταν σε βάρος της καλής φήμης της αθάνας κόρης. Η επίσκεψη, λουπόν, γινόταν τη νύχτα. Ο προξενητής φρόντιζε να παϊνεύει την κοπέλα. Και αν είχε και κανένα μικρό φυσικό ελάττωμα να το αποσιωπά. Οι γυναίκες ως προξενήτρες τα κατάφερναν καλύτερα σ'αυτή τη δουλειά. Ευρηματικές σε επιχειρήματα γίνονταν πιο πειστικές.

6.3 Η ΠΡΟΙΚΑ

Για να πει ο γαμπρός το “ναι” έπρεπε να προηγηθεί μια συμφωνία με τους γονείς της κοπέλας. Κι αυτή ήταν η προίκα. Ο θεσμός της προίκας μετέβαλε το γάμο των κοριτσιών σε πολύπλοκη και ακριβή επιχείρηση, πάντα σε υλική βάση, από τη δυσφορία που συνόδευε τη γέννηση των κοριτσιών. Από την παιδική τους ηλικία τα κορίτσια μάθαιναν, μαζί με τις δουλειές του σπιτιού, ότι ήταν “βάρος” για την οικογένεια τους. Μεγάλωναν σ'ένα περιβάλλον όπου οι γιαγιάδες μπορούσαν να

εύχονται υψηλόφωνα το θάνατο των νεογέννητων θηλυκών εγγονών. Οι συνθήκες αυτές δεν ήταν δυνατόν παρά να επιδρούν αρνητικά στην αντίληψη των γυναικών για την κοινωνική τους χρησιμότητα, στην αυτοεκτίμησή τους.

Μεγάλο ρόλο, λοιπόν, στην παραδοσιακή προκατάληψη ενάντια στη γέννηση των κοριτσιών έπαιξε η προίκα, που έπρεπε οπωσδήποτε και ο πιο φτωχός γονιός να εξασφαλίσει για να μπορέσει να παντρέψει την κόρη του.

Χιλιετίες ολόκληρες τα κορίτσια ανατρέφονταν έτσι που και τα ίδια να θεωρούν φυσικό ότι στο γάμο θα έβρισκαν κυρίως ένα στήριγμα οικονομικό στην ανασφάλεια που ένιωθαν μέσα σ'ένα περιβάλλον όπου δεν ήταν ευπρόσδεκτα. Το κοινωνικό σύστημα και η αγωγή που τους έδιναν τα είχε καταδικάσει να ζουν μέσα στο πλέγμα της μειονεξίας και της υποτίμησης. Και έτσι ο γάμος ήταν μια λύση. Τους εξασφάλιζε εκτός από έναν εφησυχασμό κι ένα κοινωνικό πρόσωπο.

Σε όλες τις περασμένες εποχές ο γάμος για τη γυναίκα δεν είχε τίποτα να κάνει με την αγάπη και τον έρωτα. Ο σύζυγος μπορούσε να βρει τον έρωτα μακριά από τη νόμιμη σύζυγο. Σε όλους τους αρχαίους λαούς επίσημα επικρατούσε η μονογαμία. Εθιμικά όμως ο άντρας μπορούσε μαζί με την “κύρια” σύζυγο, περιτοχισμένη από μερικές δευτερεύουσες, να διατηρεί και φανερές σεξουαλικές σχέσεις με υπηρέτριες ή σκλάβες. Τη δυνατότητα αυτή την είχαν οι πλούσιοι που ήταν σε θέση να ανταποκρίνονται στις ανάλογες οικονομικές δαπάνες συντήρησης τόσων γυναικών. Οι φτωχοί περιορίζονταν αναγκαστικά στη μία γυναίκα. Όλοι οι αρχαίοι λαοί θεωρούσαν τη μοιχεία βαρύτατο ποινικό αδίκημα, αλλά μόνο για τη γυναίκα, που την τιμωρούσαν παραδειγματικά ακόμα και με θάνατο. Οι αντιλήψεις αυτές επικράτησαν για χιλιετίες σε όλες τις μετέπειτα κοινωνίες.

6.4 ΤΟ ΔΙΑΖΥΓΙΟ

Ο γάμος λύνεται με δύο τρόπους: με το θάνατο του ενός από τους δύο συζύγους ή με διαζύγιο. Με το διαζύγιο επέρχεται λύση του γάμου, ενώ ζουν και οι δύο σύζυγοι.

Ο θεσμός του διαζυγίου είναι γνωστός από τα αρχαία χρόνια. Με πολύ διαφορετική μορφή από τη σημερινή. Το διαζύγιο τότε ήταν άτυπο, δεν χρειαζόταν δηλαδή δικαστική απόφαση για να το απαγγείλει ούτε να υπάρχουν κάποιοι νόμιμοι λόγοι

διαζυγίου. Ο γάμος λυνόταν όταν το ήθελαν και οι δύο σύζυγοι ή και ο ένας μονάχα, αρκεί να γνωστοποιούσε την απόφασή του αυτή στον άλλον.

Με τον καιρό τα πράγματα άλλαξαν. Οι νομοθεσίες των διαφόρων κρατών, με σκοπό να προστατεύσουν τη διατήρηση του γάμου και της οικογένειας και επηρεασμένες από τις χριστιανικές αντιλήψεις για το άλυτο του γάμου, περιέλαβαν διατάξεις που καθιερώνουν ότι: α) το διαζύγιο απαγγέλλεται με δικαστική απόφαση και β) μόνο εφ' όσον υπάρχει ένας από τους λόγους, που αναφέρει ο νόμος.

Έτσι, στην Ελλάδα από παλιά ο γάμος δεν μπορεί να λυθεί με συμφωνία των συζύγων. Το διαζύγιο επιτρέπεται, μόνο, όταν υπάρχει ένας από τους λόγους, που αναφέρει ο νόμος. Και πρέπει να απαγγελθεί με δικαστική απόφαση αμετάκλητη, δηλαδή που να μην μπορεί να προσβληθεί με κανένα ένδικο μέσο.

Οι δύο αυτές αρχές ισχύουν σήμερα στα περισσότερα κράτη.

Οι λόγοι διαζυγίου είναι οι ίδιοι και για τον άντρα και για την γυναίκα. Από την άποψη αυτή επικρατεί απόλυτη ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα. Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για τη διαδικασία του διαζυγίου. Είτε ο άντρας εγείρει τη μήνυση είτε η γυναίκα, θα ακολουθήσουν την ίδια διαδικασία.

Ωστόσο, σε μερικά θέματα παρουσιάζονται κάποιες διαφορές ανάμεσα στον άντρα και στη γυναίκα. Αρκετές απ' αυτές είναι ευνοϊκές για τη γυναίκα: Στα προσωρινά μέτρα, που παίρνονται κατά τη διάρκεια της δίκης και στα αποτελέσματα που επέρχονται μετά το διαζύγιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μια οικογένεια υπάρχει όταν ο άντρας και η γυναίκα συντελούν στον αγώνα για την επίτευξη του κοινού τους σκοπού, που είναι η αναπαραγωγή του ανθρώπινου είδους και ο ρόλος της γυναίκας, παρόλο που στα πρότερα κοινωνικά σχήματα θεωρείτο ότι ήταν ο εσωτερικό αρχηγός της οικογένειας, δεν ήταν ευνοϊκή γι' αυτήν, αφού ήταν αναγκασμένη να υπακούει στις εντολές και ορέξεις του κύριου-αφέντη.

Σαν παθητικό μέλος στο θέμα λήψης αποφάσεων στην οικογένεια και στην κοινωνία δεχόταν ακόμη και το γάμο κατ' εντολή, ύστερα από υπόδειξη των μεγάλων ή των κηδεμόνων τη. Με το τρόπο αυτό θα μπορούσε να αποδεσμευτεί από τα δεσμά της πατρικής οικογένειας και να δημιουργήσει τη δική της. Κανείς ωστόσο δεν την ρωτούσε πώς αισθανόταν κάτω από την κοινωνική καταπίεση των περιορισμών και απαγορεύσεων, στις οποίες και η ίδια η οικογένεια συνέβαλε.

Ευτυχώς υλοποιήθηκαν νέες ιδέες και η γυναίκα αποδεσμεύτηκε από τα κοινωνικά ταμπού, εμπόδια και φραγμούς που έθεταν τα πρότερα κοινωνικά σχήματα.

Στις σύγχρονες χώρες γάμος κατ' εντολήν δεν γίνεται. Αυτό σημαίνει ότι κάθε γυναίκα μπορεί ελεύθερα να επιλέξει το ταίρι της και μαζί με τον άντρα της να προγραμματίσουν για την οικογένεια τους και για τον αριθμό των παιδιών που θα αποκτήσουν.

7.2 ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΖΥΓΩΝ

Ο τρόπος που ρυθμίζονται οι προσωπικές σχέσεις των συζύγων καθορίζει τη κοσμική θέση της γυναίκας μέσα στην οικογένεια. Απ' αυτόν επηρεάζονται βασικά και οι περιουσιακές σχέσεις των συζύγων, καθώς και οι σχέσεις των γονέων με τα παιδιά τους.

Κατά τη ρύθμιση των προσωπικών σχέσεων των συζύγων προβάλλει το παρακάτω ζήτημα. Τα θέματα που αφορούν: τη συζυγική συμβίωση, την ανατροφή, τη

διαχείριση της περιουσίας των ανήλικων παιδιών και γενικά όλα τα οικογενειακά ζητήματα, έχει δικαίωμα να τα ρυθμίζει κυριαρχικά μόνο ο άντρας ή και οι δύο σύζυγοι έχουν ίσα δικαιώματα να αποφασίζουν γιαυτά από κοινού; Η λύση που η νομοθεσία δίνει στο ερώτημα αυτό εξαρτάται από την οικονομική, κοινωνική και πολιτική εξέλιξη της κάθε χώρας. Σχετικά με το ζήτημα αυτό διαμορφώθηκαν βασικά τρία συστήματα που παρουσιάζουν από χώρα σε χώρα διάφορες παραλλαγές: Το σύστημα της σχετικής υπεροχής του άντρα και το σύστημα της ισότητας των συζύγων.

α. Το σύστημα της απόλυτης υπεροχής του άντρα. Στο σύστημα αυτό ο άντρας ασκεί εξουσία στη γυναίκα και έχει απόλυτο δικαίωμα να αποφασίζει μόνος για όλα τα οικογενειακά ζητήματα. Η γυναίκα είναι υποχρεωμένη να υπακούει τον άντρα και έχει περιορισμένη δικαιοπρακτική ικανότητα.

Το παραπάνω σύστημα ανταποκρίνεται στα καθυστερημένα στάδια οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και γιαυτό ισχύει σήμερα σε ελάχιστα κράτη.

β. Το σύστημα της σχετικής υπεροχής του άντρα. Στο σύστημα αυτό ο άντρας δεν ασκεί εξουσία στη γυναίκα. Είναι όμως αρχηγός της οικογένειας και αποφασίζει για κάθε τι που αφορά το συζυγικό βίο, αρκεί η απόφαση του να μην αποτελεί "κατάχρηση δικαιώματος". Η γυναίκα έχει πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα, έχει υποχρέωση να δέχεται τις αποφάσεις του άντρα, αλλά και δικαίωμα να καταφεύγει στο δικαστήριο όταν οι αποφάσεις αυτές αποτελούν κατάχρηση δικαιώματος. Το σύστημα αυτό ισχυε παλαιότερα σε αρκετά κράτη. Τώρα όμως, το σύστημα της σχετικής υπεροχής του άντρα εγκαταλείπεται σιγά - σιγά.

γ. Το σύστημα της ισότητας των συζύγων. Στο σύστημα αυτό οι δύο σύζυγοι είναι απόλυτα ίσοι στις μεταξύ τους σχέσεις, καθώς και στις σχέσεις τους με τα παιδιά τους. Έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις μέσα στην οικογένεια, αποφασίζουν και οι δύο μαζί για όλα τα ζητήματα της συζυγικής και της οικογενειακής τους ζωής και σε περίπτωση διαφωνίας καταφεύγουν στο δικαστήριο. Είναι το σύστημα που ανταποκρίνεται στο σημερινό στάδιο εξέλιξης των σύγχρονων κοινωνιών και στις σημερινές αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας μέσα στην κοινωνία και στην οικογένεια.

7.3 ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥΣ

Με τη γέννηση του παιδιού αρχίζουν και οι υποχρεώσεις των γονέων: Να το θρέψουν, να το ντύσουν, να το φροντίσουν στην αρρώστια του, να το προφυλάξουν από κάθε κίνδυνο, να το μορφώσουν κ.ο.κ. Για να μπορέσουν οι γονείς να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους αυτές πρέπει να έχουν αντίστοιχα δικαιώματα πάνω στα παιδιά τους, π.χ. δικαιώματα πάνω στα παιδιά τους, π.χ. δικαίωμα να κρατήσουν το παιδί στο σπίτι του, να αποφασίζουν για ότι αφορά την εκπαίδευση του, την ιατρική του περίθαλψη, να ελέγχουν τις συναναστροφές του, να διαχειρίζονται την περιουσία κ.α. Όλα αυτά τα θέματα που αφορούν τις σχέσεις του παιδιού με τους γονείς του να ρυθμίζει το δίκαιο κατά τρόπο ανάλογο με την αποχή και την ανάπτυξη κάθε χώρας. Σήμερα, οι περισσότερες νομοθεσίες αναγνωρίζουν στους γονείς μια εξουσία πάνω στα παιδιά τους με σκοπό να εξασφαλίσουν την προστασία του παιδιού.

Παλαιότερα, σε όλες τις χώρες, αναγνώριζαν εξουσία και δικαιώματα, κατά κανόνα, μόνο στον πατέρα γι' αυτό και είχε επικρατήσει παντού ο όρος "πατριαρχική εξουσία". Σήμερα τα πράγματα άλλαξαν. Πολλά κράτη αναγνώρισαν την ισοτιμία του πατέρα και της μητέρας στις σχέσεις τους με τα ανήλικα παιδιά τους. Δεν μιλούν πια για "πατρική εξουσία" αλλά για "εξουσία γονέων". Αναγνωρίζουν και στον πατέρα και στη μητέρα το δικαίωμα να ασκούν μαζί και με τους ίδιους όρους, εξουσία πάνω στα παιδιά τους.

Η στροφή που έγινε στις σύγχρονες νομοθεσίες στο σημείο αυτό, αποτελεί απόδοση δικαιοσύνης στη γυναίκα - μητέρα και ταυτόχρονα εξυπηρετεί και προάγει τα συμφέροντα των παιδιών. Οι μητέρες από τα πανάρχαια χρόνια αγωνίζονται και θυσιάζονται για τα παιδιά τους. Και να σε παλαιότερες εποχές δεν είχαν την ικανότητα να ρυθμίζουν σωστά τα ζητήματα που αφορούν τα παιδιά, σήμερα είναι σε θέση να έχουν σωστή γνώμη για όλα αυτά. Εξ' άλλου η μητέρα συνήθως ζει πολύ κοντά με το παιδί της και ξέρει καλύτερα από κάθε άλλον τις κλίσεις του, τις ικανότητες και τις αδυναμίες του. Έτσι, μπορεί να κρίνει σωστά και να αποφασίζει μαζί με τον πατέρα για τη διαπαιδαγώγηση του παιδιού, για τον επαγγελματικό του προσανατολισμό κ.λ.π.

Γι' αυτό πολύ δικαιολογημένα υποστηρίζεται, ότι είναι επιβεβλημένο να αναγνωριστούν παντού και στους δύο γονείς τα ίδια καθήκοντα, δικαιώματα και υποχρεώσεις απέναντι στα παιδιά τους.

7.4 ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΡΟΛΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Τα να μπορεί η γυναίκα να δημιουργήσει μια ευτυχισμένη οικογένεια είναι πρώτα απ' όλα μεγάλη χαρά και ευτυχία για την ίδια, χωρίς όμως να σημαίνει ότι για να πραγματοποιηθεί αυτό θα χρειαστεί να θυσιάσει την ελευθερία της και την προσωπικότητά της και να παίζει, μια ολόκληρη ζωή, ένα ρόλο υπηρετικό απέναντι στο σύζυγο και στα παιδιά της, απαλλάσσοντας τους απ' όλες τις φροντίδες της διατροφής και της υγιεινής διαβίωσης τους. Ενώ παραγνωρίζεται ολότελα ο παράγοντας ότι η γυναίκα έχει τη χάρη και τη δύναμη να δημιουργεί με την αγάπη της ένα θερμό κλίμα συναισθηματικής ασφάλειας για όλα τα μέλη της οικογένειας, ότι τους δίνει τη δυνατότητα να τελειοποιήσουν τη δική τους προσωπικότητα, τη δική τους κοινωνική καταξίωση, την επαγγελματική τους επιτυχία, ενώ η προσωπικότητα της μένει ανολοκλήρωτη, γεγονός που δημιουργεί στον εσωτερικό της κόσμο σύγχυση και σύγκρουση με αποτέλεσμα τις νευρώσεις και τα άγχη.

Είναι ολοφάνερο πόσο εποικοδομητικό για την ευτυχία του ζευγαριού θα ήταν αν άντρας και γυναίκα επαναπροσδιόριζαν το ρόλο τους μέσα στην οικογένεια, ώστε να έχουν και τα παιδιά ένα καθημερινό ζωντανά παράδειγμα δημοκρατικής διαβίωσης όλων των μελών μέσα στην οικογένεια.

Κοινά προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα όλες οι εργαζόμενες γυναίκες: απαιτούν από την πολιτεία να εφαρμοστούν μέτρα που να τις ανακουφίζουν, όπως βρεφονηπιακοί σταθμοί, εστιατόρια, πλυντήρια, καθαριστήρια, υπηρεσίες συντήρησης νοικοκυριών. Εδώ θα προσθέταμε ότι και αν ακόμα δημιουργηθεί ένα τέτοιο καθεστώς που θα τα παρέχει όλα αυτά, πάντα θα μένουν ορισμένα οικογενειακά και οικιακά καθήκοντα που κάποιος θα πρέπει να τα εκτελεί. Κι αυτός με ποια λογική και με ποια λογική και με ποια κριτήρια να είναι πάντα και μόνο η γυναίκα που εργάζεται όπως και ο άντρας; Και τι πιο λογικό και πιο δημοκρατικό η ευθύνη για τη διαβίωση μέσα στην οικογένεια να κατανέμεται ανάμεσα στους δυο συζύγους, όπως μοιράζονται και την ίδια τους την ευτυχία; Εξευτελισμός δεν είναι να κάνεις μια

οποιαδήποτε δουλειά, που είναι ανάγκη να γίνει, γιατί απ' αυτήν εξαρτάται η υγεία και η καλή ζωή όλης της οικογένειας, αλλά να δέχεσαι να την κάνει προς όφελός σου κάποιος άλλος, στη θέση σου. Και αυτός ο άλλος να είναι πάντα μόνο η εργαζόμενη, η κουρασμένη μάνα και σύζυγος.

Σήμερα όλο και μεγαλύτερος αριθμός Γιαπωνέζων συμμετέχει στο νοικοκυριό του σπιτιού, στο νοικοκυριό του σπιτιού, στο μέγαλωμα των παιδιών. Και διασκεδάζει ειλικρινά ο σύγχρονος Γιαπωνέζος την ώρα που μαγειρεύει. Οι εκδόσεις βιβλίων που απευθύνονται στους άντρες και αφορούν τη φροντίδα των μωρών αυξάνονται συνεχώς. Έχει ήδη συσταθεί μια ομάδα, η οποία ζητά από το Υπουργείο, Εργασίας να δοθούν κάποιες ελεύθερες ώρες, από την εργασία τους, σε πατέρες που πρέπει να φροντίζουν τα παιδιά όταν λείπει η μητέρα στην εργασία της. Οι νεαροί Γιαπωνέζοι που επιθυμούν να γίνουν διαφορετικοί από τους πατεράδες τους μπορούν να παρακολουθούν ειδικά σεμινάρια για να πετύχουν στη συζυγική τους ζωή.

Η βοήθεια των αντρών ολοένα στα νέα ζευγάρια. Μια έρευνα που έγινε σε εργατικές οικογένειες, γαλλικές, ισπανικές και αλλεργικές που ζουν στο Παρίσι σε νοικιασμένα διαμερίσματα, έδειξε ότι αντίθετα από τους Ισπανούς και τους Αλγερινούς, στις γαλλικές οικογένειες ο άντρας βοηθάει τη γυναίκα στο σπίτι.

Τα Γυναικεία κινήματα πολλών χωρών, κυρίως Ευρωπαϊκών έχουν υιοθετήσει μια σταυροφορία για να πειστούν οι άντρες να βοηθούν στις οικιακές υποχρεώσεις, να μοιράζονται με τις γυναίκες τους τις ευθύνες για την ανατροφή των παιδιών και όλες εκείνες τις εργασίες που χρειάζεται ένα σπιτικό για να λειτουργήσει. Διαφορετικά, αν τα οικιακά καθήκοντα συνεχίζουν να αποτελούν γυναικεία μόνο ευθύνη, τότε όποιοι αγώνες των γυναικών θα είναι ατελέσφοροι και η γυναίκα θα είναι πάντα η σκιά των μελών της οικογένειας. Με το μοίρασμα των ευθυνών, για την αρμονική λειτουργία περισσότερο ελεύθερο χρόνο για να τον διαθέτουν για ψυχαγωγία, πνευματική καλλιέργεια, φιλικές συντροφιάς. Έτσι, θα πάψει η γυναίκα να παραπονιέται, να γκρινιάζει, να υποτιμάται και να είναι στόχος διπλής εκμετάλλευσης και από τον εργοδότη και από την οικογένεια.

Οι ψυχολόγοι αναφέρονται συχνά στην σημασία της ύπαρξης ελεύθερου χρόνου και για τον άντρα και για τη γυναίκα, που όταν χρησιμοποιείται σωστά εξασφαλίζει ψυχική υγεία και προφύλαξη από την αλλοτρίωση της εξουθενωτικής βιοπάλης. Ο ελεύθερος χρόνος είναι ένας κερδισμένος χρόνος; είναι ένα πολύτιμο κεφάλαιο που

όταν αξιοποιείται σωστά και αποδοτικά συμβάλλει στην ουσιαστική ευτυχία του ζευγαριού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ - ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Οι γυναίκες, που πέρασαν άσχημα παιδική χρόνια, που υποφέρουν από αδικίες και παραγκωνισμούς, όταν ενηλικιωθούν ανταγωνίζονται τους άντρες. Πολλές φορές έκαναν τη σκέψη να διατηρήσουν αυταρχική συμπεριφορά απέναντι στα παιδιά και στον άντρα τους. Ίσως να ευχήθηκαν ακόμη να ήταν άντρες, παρά γυναίκες.

Αυτά τα συναισθήματα τις εμποδίζουν να δουν με αισιοδοξία το μέλλον και τη διαμορφωτική δύναμη, που έχει η δημιουργική ενέργεια και η εξέλιξη ή ακόμη η προσαρμογή στις κοσμικές απαιτήσεις.

Η γυναίκα γενικά έχει τις δικές της ιδιοτυπίες και τα δικά της χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Ανάμεσα στα θετικά της γυναικείας φύσης, μπορούν να συγκαταλέγουν η ψυχική ευφορία, η ευαισθησία, η στοργή και η αγάπη που αφειδώς δείχνει στα αγαπημένα της πρόσωπα.

Οι άντρες, ίσως για να εξυψώσουν τον εαυτό τους ή να δικαιολογήσουν τις δικές τους ματαιοδοξίες κατηγορούν τις γυναίκες και τις υποβιβάζουν. Κατηγορούν τη γυναίκα για παθητικότητα, υποτακτικότητα και ματαιοδοξία. Η γυναίκα είναι πράγματι παθητική;

Η ιστορία αναφέρει ότι στο παρελθόν η γυναίκα υπέστη τέτοια δοκιμασία. Υστερούσε από τον άντρα σε πρωτοβουλία, περιπέτειες, ενεργητικές πράξεις. Δεν πρόβαλαν τον εαυτό τους σε θέματα πνευματικά και καλλιτεχνικά. Δεν ανέπτυσαν πρωτοβουλία στην σεξουαλική αναζήτηση, δεν εκπροσωπούσαν την οικογένεια.

Σήμερα η γυναίκα ελάχιστες φορές αποδεικνύεται παθητική. Κι αν συμβαίνει αυτό, ίσως να το επιβάλλουν οι κοινωνικές ή οι τεχνικές ανάγκες. Η σύγχρονη γυναίκα αναπτύσσει σε τεράστιο βαθμό πρωτοβουλία αποτίναξε την παθητικότητα που τη επέβαλαν οι συνθήκες του παρελθόντος. Σήμερα συνεργάζεται, συναγωνίζεται τον άντρα. Του υποδεικνύει θέσεις, μοιράζεται την εργασία μαζί του, τον βοηθά να αντεπεξέλθει από δυσκολίες. Η γυναίκα αποδείχθηκε σε πολλές περιπτώσεις πιο εύκαμπτη πνευματικά και πιο γρήγορη στη λήψη αποφάσεων. Έχει γυναίκες που διοικούν δυναμικότερα από άντρες και αναπτύσσουν πρωτοβουλία που θα την

ζήλευαν ηγέτες μεγάλων κρατών και απόλυτοι μονάρχες. Μπορούμε να πούμε ότι η γυναίκα σήμερα είναι υποταγμένη στον άντρα.

Στο παρελθόν πράγματι η γυναίκα ήταν κτήμα του άντρα. Ήταν σκλάβο του. Κοίταζε με δέος και φόβο τον άντρα. Υπάκουε σε όλες τις υποδείξεις του, τον θεωρούσε εξουσιαστή της. Αυτά όμως ανήκουν στο παρελθόν.

Η μοιρολατρική και η παθητική στάση της γυναίκας έχει ξεπεραστεί. Η γυναίκα είναι σήμερα ισότιμη με τον άντρα. Αναπτύσει πλήρως το αίσθημα της προσωπικής της αξίας. Η αβεβαιότητα της θέσης της έχει ξεπεραστεί. Ο άντρας έμαθε σήμερα να μοιράζεται τα πάντα με τη γυναίκα. Από το σπίτι μέχρι την εργασία, από τις ανάγκες μέχρι τις επιτυχίες.

Έχει η γυναίκα ουσιαστικό γνώρισμα της ματαιοδοξίας;

Αν η γυναίκα φαίνεται να είναι περισσότερο ματαιόδοξη απ' ότι ο άντρας, αυτό της το καλλιέργησαν οι άντρες που της συμπεριφέρονται ως να είναι ωραίο παιχνίδι ή όμορφο μπιμπελό. Κατά καιρούς οι άντρες προτιμούσαν την εξωτερική μόνο εμφάνιση της γυναίκας γιατί όλες οι εξουσίες και τα προστάγματα περιστρέφονταν γύρω από τη δύναμη που ασκούσαν. Σήμερα τα πράγματα διαφοροποιήθηκαν κι έτσι οι γυναικείες ιδιότητες δεν είναι πια επιφανειακές αλλά πιο βαθιές.

Η κοινωνία και η εκπαίδευση έχουν τον πρώτο λόγο για να ξεπεραστεί και αυτός ο άστοχος χαρακτηρισμός για τη γυναίκα, δηλαδή να διαλυθεί ο μύθος ότι η γυναίκα είναι η προσωποποίηση της ματαιοδοξίας. Οι γενικεύσεις δεν ταιριάζουν στη γυναίκα. Οι γυναίκες σκέφτονται σοβαρά, ώριμα, μετρημένα. Η αφελής, η πληροφόρηση, η ακοινώνητη γυναίκα ανήκει στο παρελθόν.

Η γυναίκα του αιώνα μας σκέπτεται λογικά, η σκέψη της ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, ο συλλογισμός της συμβαδίζει με τις πράξεις της.

Η καθαρότητα και η ακρίβεια της σκέψης της αντανακλά και τη δική της προσωπικότητα. Επνέει και εμπνέεται. Κρίνει και κρίνεται. Επιδοκιμάζει και επιδοκιμάζεται. Ωριμάζει μέσα στις συνθήκες που η ίδια διαμορφώνει. Ακολουθεί το ίδιο σύστημα εκπαίδευσης και αυτομόρφωσης των αντρών. Η γυναίκα απέκτησε πια αυτοπεποίθηση. Διεκδικεί το δικό της, απαιτεί τα δικαιώματά της, αρνείται της προσβολή και την υποταγή. Παίζει με τους ίδιους κανόνες τα παιχνίδια των αντρών.

Οι "συντηρητικοί" κατηγορούν τις γυναίκες ότι δεν μπορούν να συμβαδίζουν με το χρόνο, πράγμα που δεν βοηθά στην πολιτική ανάπτυξη και εξέλιξη. Άστοχος ο

συλλογισμός τους. Ας θυμηθούν μια Ασπασία του Περικλή, μια Θεοδώρα του Ιουστινιανού, μια Κλεοπάτρα, μια Μαρία Θηρεσία, μια Γκάντι, μια Θάτσερ και τόσες άλλες επώνυμες και ανώνυμες που άλλαξαν την πορεία της ιστορίας με την πολιτική τους κρίση με τις γρήγορες και δυναμικές τους αποφάσεις. Δεν είναι οι γυναίκες που ανέβασαν ένα Χίτλερ ή ένα Μουσολίνι στην εξουσία. Είναι οι άντρες. Ας μην υπερηφανεύονται τότε, για την κρίση τους ή τουλάχιστον ας μην υποτιμούν την πολιτική κρίση των γυναικών.

Η Σιμόν ντε Μπωβουάρ στο αποκαλυπτικό έργο της “Το Δεύτερο Φύλο” φωτίζει και αναλύει όλες τις πλευρές της γυναικείας προσωπικότητας.

Συμπερασματικά γράφει και τα δυο πιο κάτω:

“Η μάχη παίρνει σήμερα άλλη μορφή. Η γυναίκα δεν προσπαθεί πια να κλείσει τον άντρα σε “μπουντρούμι”, αλλά να ξεφύγει από τα δεσμά του. Δεν αναζητεί τρόπους να τον παρασύρει στο τέλμα της, μα να ξεπηδήσει κι αυτή στο φως της ανοδικής πορείας. Η συμπεριφορά όμως των αρσενικών δημιουργεί καινούργια σύγκρουση. Ο άντρας αντιμετωπίζει με δυσaréσκεια κάθε παραχώρηση του στη γυναίκα. Θέλει να παραμείνει κυρίαρχος, απόλυτη υπεροχή, το “ουσιώδες ον”. Αρνιέται να λογαριάσει σαν ίση του στην καθημερινή ζωή τη συντρόφισσα του. Στη δυσπιστία της αντιπαράθετε την επιθετικότητά του. Δεν πρόκειται πια για πόλεμο ανάμεσα σε δύο άτομα οχυρωμένα το καθένα στη δική του σφαίρα. Μια ανθρώπινη ομάδα ανεβαίνει γοργά και προβάλλει τις διεκδικήσεις της και μια άλλη, η προνομιακή τάξη, της αντικόβει το δρόμο. Αντί να προχωρήσουν οι δυο ελευθερίες με αμοιβαία αναγνώριση προτιμούν να αγωνίζονται για να κυριαρχήσουν η μια πάνω στην άλλη.”

Αυτή η διαφορά τακτικής εκδηλώνεται και στον σεξουαλικό και πνευματικό χώρο. Η γυναίκα, που είναι δεμένη στη θηλυκότητα, γίνεται παθητική λεία για να μεταβάλει και το αρσενικό σε σαρκική παθητικότητα. Προσπαθεί να το πιάσει στο δόκανο με την επιθυμία που ξυπνάει μέσα σου και με την υποτακτική προσφορά της. Η “χειραφετημένη”, αντίθετα γυναίκα, αφοσιώνεται στη δράση, αρνιέται την παθητικότητα που επιχειρεί να της επιβάλει ο άντρας. Αρνιέται τις αντρικές αξίες, τοποθετεί τη σάρκα πάνω από το πνεύμα, τη φρονιμάδα της καθημερινής ζωής πάνω από την δημιουργική τόλμη. Υπάρχει όμως και ο νέος τύπος γυναίκας που παραδέχεται τις αντρικές αξίες και αγωνίζεται με τη σκέψη, με τη δράση, με την

εργασία, να φανεί δημιουργική όπως το αρσενικό. Αντί να επιζητεί την ταπείνωση του, εξισώνεται μαζί του.

Η διεκδίκηση αυτή είναι νόμιμη όπως εκφράζεται στη συγκεκριμένη γυναικεία καθημερινή συμπεριφορά.

Και είναι άξια για κάθε επίκριση ή αυθάδεια των αντρών σε αυτό το ζήτημα. Μα η στάση τους έχει και τα δικαιολογητικά της. Οι γυναίκες συνηθίζουν να μπερδεύουν τα χαρτιά τους. Για να υπογραμμίζουν την αξία τους, προσπαθούν να εξασφαλίσουν την υποστήριξη των αντρών. Παίζουν στη μαγεία που έντυνε την παλιά γυναίκα και στα νέα δικαιώματά της. Ο άντρας εξοργίζεται έτσι και οχυρώνεται πίσω από την άρνηση. Μα κι εκείνο είναι διπλοπρόσωπος, όταν απαιτεί από τη γυναίκα να παίζει τίμια, τη στιγμή που ε την ερυθρότητα και τη δυόπιστία του της αφαιρεί τα απαραίτητα αυτού.

Η διαμάχη θα συνεχισθεί όσο οι άντρες και οι γυναίκες δεν θα αναγνωρίζονται σαν όμοιοι, όσο δηλαδή η γυναικεία υπόσταση θα παραμένει κάτω από τη σημερινή μορφή της. Ποιός από τους δυο αγωνίζεται με πείσμα να τη διατηρήσει; Η γυναίκα που ελευθερώνεται από αυτή θέλει να διατηρήσει τα προνόμια της. Ο άντρας πάει να τα περιορίσει. Είναι μάταιο να μοιράζουμε επικρίσεις και ευαρέσκειες. Πραγματικά, αν είναι δύσκολο να συντριβεί ο φαύλος κύκλος, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι κάθε φύλο είναι θύμα του εαυτού του. Κι όμως, ανάμεσα σε δυο αντίπαλους που αντιμετωπίζουν ο ένας τον άλλο με απόλυτη ελευθερία, δεν θα ήταν δύσκολη μια συμφωνία. Πολύ περισσότερο αφού αυτός ο πόλεμος δεν ωφελεί κανένα...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ

9.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως είναι γνωστό, οι τέχνες και η φιλοσοφία είναι μορφές της κοινωνικής συνείδησης και αποσκοπούν να δώσουν μια πιστή εικόνα της αντικειμενικής πραγματικότητας μέσα στην οποία ζει ο άνθρωπος. Η γνώση είναι κοινή επιδίωξη και της επιστήμης και της φιλοσοφίας και της τέχνης. Ο άνθρωπος και η μοίρα του είναι κοινή αφετηρία και κοινός στόχος τους.

Ο άνθρωπος από τα πανάρχαια ακόμη χρόνια, αισθάνθηκε την ανάγκη όχι μόνο να εκφράσει τα αισθήματά και τις ιδέες του, αλλά και να χρησιμοποιήσει την τέχνη και την κάθε είδους γνώση, για την καλυτέρευση της θέσης του μέσα στη φύση και την κοινωνία.

Ανάμεσα στην πνευματική ιστορία των λαών, ο ελληνικός λαός κατέχει πολύ εξέχουσα θέση. Από την εποχή του Ομήρου, του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη και μέχρι σήμερα ακόμη, έχει να επιδείξει μεγάλους εκπρόσωπους του πνεύματος.

Η ελληνική όμως τέχνη, η επιστήμη κ.λ.π. σε όλη τη μακραίωνη ιστορία τους, δεν αντιπροσωπεύονται μόνο από άντρες, αλλά και από γυναίκες. Από γυναίκες που ανάλογα με τους αντικειμενικούς όρους συνέλαβαν στην ανάπτυξή τους.

Είναι ωστόσο γεγονός ότι το πνευματικό έργο των Ελληνίδων, όπως και γενικότερα όλων των γυναικών του κόσμου, υστερεί κατά πολύ από το έργο των αντρών. Το φαινόμενο όμως δεν οφείλεται στις κατώτερες πνευματικές ικανότητες της γυναίκας αλλά στην καταδυνάστευση και τους μεγάλους περιορισμούς μέσα στους οποίους έζησε επί χιλιετίδες ολόκληρες, που κρατούσαν κλειστές τις πύλες της παιδείας και της μόρφωσης.

Οι περιορισμοί όμως αυτοί των γυναικών και οι καταθλιπτικές γενικότερα συνθήκες, δεν στάθηκαν ικανές να καταπνίξουν την πνευματική και καλλιτεχνική έφεση της Ελληνίδας. Σαν γυναίκα εκμεταλλεύτηκε κάθε δυνατότητα και κατόρθωσε να δώσει το "παρόν" σε όλους τους τομείς της πνευματικής και καλλιτεχνικής ζωής, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, στο βαθμό φυσικά που της ήταν δυνατό, γιατί το "παρόν"

αυτό δεν ήταν άσχετο και ανεξάρτητο από τις αντικειμενικές συνθήκες μέσα στις οποίες ζούσε.

Η κλασσική ελληνική αρχαιότητα, πλάι στα αθάνατα και καλλιτεχνικά αριστουργήματα των αντρών, έχει να επιδείξει και εξέχουσες φυσιογνωμίες Ελληνίδων που διέπρεψαν στις τέχνες και τα γράμματα. Όμως ενώ η συμβολή της γυναίκας στις τέχνες είναι κάπως πλατύτερη, στις επιστήμες και στη φιλοσοφία ήταν πιο περιορισμένη. Και αυτό δεν είναι τυχαίο αλλά απέρρευε από τις επικρατούσες τότε αντικειμενικές συνθήκες. Στην αρχή η γυναίκα γίνεται θέμα της τέχνης και αυτό της έδωσε τη δυνατότητα να τη γνωρίσει νωρίτερα και να ασχοληθεί και η ίδια με αυτή.

Πέραν όμως από αυτό συναντάμε και την ενεργητική συμμετοχή των Ελληνίδων στις τέχνες και τα γράμματα. Ορισμένες μάλιστα απ' αυτές διέπρεψαν και πέρασαν στην αθανασία όπως: η Σαπφώ, Η Ήρινα στην ποίηση, η Αισιταρέτη στη ζωγραφική, η Αγνοδίκη στην Ιατρική, η Αρήτη και η Φίντυ στη φιλοσοφία κ.α. Οι γυναίκες όμως αυτές αποτελούν σπάνιες εξαιρέσεις. Με την πάροδο του χρόνου, οι συνθήκες αλλάζουν και οι περιορισμοί σε βάρος των γυναικών υποχωρούν. Στο βαθμό και στο χρόνο που οι περιορισμοί υποχωρούν αντιστοίχως διευρύνεται ο κύκλος της δικαιοδοσίας και δραστηριότητας των γυναικών. Έτσι, κατά τη βυζαντινή εποχή βλέπει κανείς να ξεπροβάλλουν αρκετές λόγιες και διανοούμενες γυναίκες. Η Ελληνίδα άρχισε να αντιπροσωπεύεται ολοένα και περισσότερο στις τέχνες και τα γράμματα και μια σειρά γυναίκες προβάλλουν στο Πνευματικό στερέωμα της εποχής αυτής.

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας και της Επανάστασης, οι επικρατούσες συνθήκες δεν άφηναν στην Ελληνίδα περιθώρια για μόρφωση και εκπαίδευση. Έτσι, στα χρόνια αυτά δεν μπόρεσε να αντιπροσωπευθεί στην προσωπική δημιουργία όπως οι άντρες με ένα Σολωμό, με ένα Κάλβο ή με ένα Βηλαρά. Ούτε μπόρεσε επίσης να σταθεί δίπλα στους λαϊκούς εθνοδασκάλους και διαφωτιστές της εποχής αυτής. Μόνο ορισμένες γυναίκες των ανωτέρω τάξεων που ζούσαν στο εξωτερικό κατόρθωσαν να μόρφωθούν και να διακριθούν στον πνευματικό τομέα.

Ελάχιστες είναι οι Ελληνίδες που στον περασμένο αιώνα ασχολήθηκαν με τις τέχνες τις επιστήμες, τα γράμματα. Και αυτό όχι από υπαιτιότητα της γυναίκας αλλά γιατί οι περιορισμοί και οι γενικότερες συνθήκες μέσα στις οποίες ζούσε δεν της το επέτρεπαν. Η μόρφωση και η εκπαίδευση της γυναίκας θεωρείτο ασυμβίβαστη με την

αποστολή της. Για μεγάλο χρονικό διάστημα σε όλη τη χώρα μας υπήρχαν μόνο δύο διδασκαλεία που μόρφωσαν δασκάλες. Ακόμη και οι πλούσιοι που είχαν τις δυνατότητες δεν έδιναν την καλύτερη μόρφωση στα κορίτσια τους.

Οι περισσότερες από τις διανοούμενες Ελληνίδες του 19ου αιώνα ανήκουν σε αρχοντικές οικογένειες. Θύματα οι πιο πολλές του αριστοκρατικού περιβάλλοντος από το οποίο προήλθαν δεν μπόρεσαν να παρακολουθήσουν τις ψυχικές περιπέτειες του έθνους και να δώσουν έργα πνοής. Ο έντεχνος και αφηγηματικό γυναικείος λόγος έμεινε στάσιμος και ανεξέλικτος. Ότι παρουσιάστηκε στο γυναικείο λογοτεχνικό τομέα δεν έχει παρά γραμματολογική και ιστορική κυρίως αξία και ελάχιστα καλλιτεχνική και αισθηματική. Περισσότερο σημασιολογείται σαν προσπάθεια της Ελληνίδας να κατακτήσει τη μόρφωση και λιγότερο σαν επίτευγμα λογοτεχνικό.

Γύρω στο 1880, αρχίζουν να συντελούνται νέες κοινωνικές και πολιτικές ανακατατάξεις. Η αναγέννηση προβάλλει επιτακτικά σε όλους τους τομείς. Μέσα στις συνθήκες αυτές αρχίζει και η Ελληνίδα να παίζει πλατύτερα το ρόλο της. Να κατακτά όχι μόνο τα γράμματα και τις επιστήμες, αλλά και την πολιτική και τις δημόσιες θέσεις. Χωρίς να έχουν εκλείψει εντελώς οι αντικειμενικοί όροι που την κρατούν σε δεύτερη μοίρα από τον άντρα, σημειώνει θετικά και σοβαρά βήματα προς τα εμπρός.

Η γυναικεία πεζογραφία ξεκινώντας από την Αρσινόη και Αλεξάντρα Παπαδοπούλου του περασμένου αιώνα, σημειώνει νέες κατακτήσεις με τη Γαλάτεια Καζαντζάκη, τη Λίλικα Νάκου, τη Μέλπω Αξιώτη, τη Διδώ Σωτηρίου, και πολλές άλλες νεώτερες. Η ποίηση περνώντας και αυτή από την Αιμιλία Δάφνη, τη Μαρία Πολυδούρη και τη Μυρτιώτισσα, γνώρισε νέους ορίζοντες με τη Σοφία Μαυροειδή, τη Ζωή Καρέλη, την Έλλη Παπαδημητρίου και άλλες. Η έρευνα και η κριτική επίσης έχουν να επιδείξουν αξιόλογες εργάτριες. Η Αθηνά και Γεωργία Ταρσούλη, η Αγγελική Χατζημιχάλη, η Νίκη Περδίκια, η Κούλα Ξηραδάκη κ.α. είναι από τις αντιπροσωπευτικότερες.

Μέσα στις νέες συνθήκες η παρουσία της Ελληνίδας στον πνευματικό και κοινωνικό στίβο, γίνεται κάθε μέρα πιο μεγάλη και πιο έντονη. Οι κατακτήσεις της στα γράμματα, στις τέχνες, στις επιστήμες, στην πολιτική και κοινωνική δραστηριότητα είναι πια ένα γεγονός που υπογραμμίζεται και καταξιώνεται από την ίδια τη ζωή. Το μέλλον της Ελληνίδας συμβαδίζει με το μέλλον της Ελληνίδας συμβαδίζει με το μέλλον της Ελληνικής κοινωνίας. Όσο πιο γρήγορα αλλάζουν οι αντικειμενικές

συνθήκες της σημερινής κοινωνίας, τόσο πιο πλατύ και πιο γοργό, πιο θριαμβευτικό και πιο γόνιμο θα είναι και το ανέβασμα της Ελληνίδας.

9.2 ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Σωτηρίου Διδώ

Γεννήθηκε στο Αϊδίνι της Μικράς Ασίας το 1924. Λογοτέχνης-μυθιστοριογράφος. Τελείωσε τις γυμνασιακές της σπουδές στην Αθήνα και ασχολήθηκε με τη γαλλική φιλολογία. Μετά πήγε στο Παρίσι όπου μετεκπαιδεύτηκε στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης.

Το 1935 άρχισε να δημοσιογραφεί και να γράφει ταξιδιωτικές εκτυπώσεις. Σαν δημοσιογράφος ασχολήθηκε με θέματα εξωτερικής πολιτικής. Έγραψε επίσης και πολλές επιφυλλίδες. Για ένα διάστημα ήταν αρχισυντάκτης του περιοδικού "Γυναίκα". Αξιόλογη στάθηκε παλαιότερα η ορθογραφία της για τη χειραφέτηση της Ελληνίδας. Συνεργάστηκε στα περιοδικά "Πρωτοπόροι" και "Επιθεώρηση Τέχνης".

Το 1958 τύπωσε το μυθιστόρημα της "Οι νεκροί περιμένουν" που είναι εμπνευσμένο από τη μικρασιατική καταστροφή, την κατοχή και τον εμφύλιο πόλεμο. Το βιβλίο της αυτό μεταφράστηκε στα Ρουμανικά και στα Ρωσικά. Το 1962 έβγαλε επίσης το μυθιστόρημα της "Ματωμένα Χώματα" εμπνευσμένο και αυτό από τον ξεριζωμό του Μικρασιατικού Ελληνισμού. Η κριτική υποδέχτηκε το βιβλίο αυτά με μεγάλο ενθουσιασμό και το χαρακτήρισε σαν την επίσημο "βίβλο της εξόδου του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας".

Νάκου Λιλίκα

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1905. Λογοτέχνης μυθιστοριογράφος. Κατάγεται από τη Λιβάνια. Σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης. Έζησε πολλά χρόνια στο εξωτερικό και τα πρώτα λογοτεχνικά έργα της τα δημοσίευσε στα γαλλικά περιοδικά "Europe" και "Monde". Είχε φιλίες με κορυφαίες προσωπικότητες της Ευρωπαϊκής διανοήσεως και με το έργο της είναι βαθύτατα κοινωνικό.

Μαζί με τον Νίκο Καζαντζάκη η Νάκου είναι η πρώτη ελληνίδα που έδωσε μια ευρωπαϊκή προβολή στα ελληνικά γράμματα. Τα περισσότερα έργα της κυκλοφόρησαν πρώτα στο εξωτερικό και ύστερα στην Ελλάδα.

Το 1931 δημοσίευσε στη Γενεύη το βιβλίο της "Claire ou les enfances difficiles" και το μυθιστόρημα της η "Ξεπαρθένη". Το 1935 βγάζει το μυθιστόρημα "Παραστρατημένη" που κυκλοφόρησε στα Γαλλικά με τον τίτλο "Alexandra, l'enfer des gosses". Το ίδιο κυκλοφόρησε και στα αγγλικά και ελληνικά με τον τίτλο "Η κόλαση των παιδιών". Στο βιβλίο αυτό ζωγραφίζεται όλος ο σπαραγμός της κατοχικής πείνας, που αποδεκάτιζε τα παιδιά του ελληνικού λαού.

Το 1954 τύπωσε την νουβέλα της "Ναυσικά". Τον ίδιο χρόνο κυκλοφόρησε στα γαλλικά το μυθιστόρημα "En Crete" που στα ελληνικά έγινε γνωστό με τον τίτλο "Η κυρία Ντορεμί" και το 1963 έβγαλε τους "Οραματιστές της Ικαρίας" βιβλίο που περιγράφεται η τραγωδία των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης.

Παράλληλα η Λιλίκα Νάκου συνεργάστηκε σε όλα σχεδόν τα ελληνικά περιοδικά και σε αρκετά ευρωπαϊκά διηγήματα, ταξιδιωτικές εκτυπώσεις, δοκίμια, μελέτες κ.λ.π. Ταξίδεψε σε πολλές χώρες και είχε πλούσιες φιλολογικές και πνευματικές εμπειρίες. Θεωρείται από τους μεγαλύτερους νεοέλληνες πεζογράφους, με ευρωπαϊκή αλλά και παγκόσμια προβολή. Το έργο της, αν και έζησε τα περισσότερα χρόνια της στο εξωτερικό, είναι βαθύτατα εθνικά και πρωτότυπο.

Διδασκάλου Ιριγένεια

Γεννήθηκε στην Καστοριά το 1919. Διπλωματούχος του χαροκοπιού Διδασκαλείου Αθηνών και αριστούχος του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης. Οι ποιητικές της συλλογές είναι οι εξής: "άνθινες ώρες" (1958), "Λυρικός Αμφορέας" (1960), "Μνήμες και Παρουσίες" (1964). Πλάι όμως στην ποίηση ασχολήθηκε και με την πεζογραφία και τη μελέτη. Το 1963 τύπωσε μια διηγηματική συλλογή με τον τίτλο "Απλός κόσμος". Διηγήματα της δημοσιεύτηκαν και στο περιοδικό "Hellas" στην Μπον της Γερμανίας. Το 1959 τύπωσε τα "Καστοριανά", ηθογραφίες παρμένες από τον τόπο της καταγωγής της. Στην αγάπη που τρέφει για την πατρίδα της οφείλει και τη βραβευμένη από το Πασκαρίδειο Διαγωνισμό μελέτη της "Καστοριανό Δημοτικό τραγούδι".

Παράλληλα η Διδασκάλου συνεργάστηκε στα περιοδικά "Αριστοτέλης" της Φλώρινας, "Σερραϊκά Γράμματα", "Γυναίκα", "Περιοδικό Ελληνίδων Βορείου Ελλάδος", όπως και στις εφημερίδες "Μακεδονία" και "Ελληνικός Βορράς" της Θεσσαλονίκης, στη "Νέα Καστορία" και σε αρκετές άλλες.

Καρέλλη Ζωή

Γεννήθηκε το 1901 στη Θεσσαλονίκη. Λογοτέχνης, ποιήτρια και γλωσσομαθής (αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά και γερμανικά). Σαν καλλιτέχνης συνεργάστηκε με λογοτεχνικά περιοδικά και έδωσε πολλές διαλέξεις πάνω σε λογοτεχνικά θέματα.

Διέπρεψε επίσης και σαν ποιήτρια. Την πρώτη της ποιητική συλλογή δημοσίευσε το 1940. Της απονεμηθεί το Β' Κρατικό Βραβείο ποιήσεως το 1956 και τιμήθηκε με τη γαλλική διάκριση *Palme academiques*. Τα κυριότερα ποιητικά της έργα είναι: "Πορεία", το 1940, "Εποχή του Θανάτου" το 1948, "Φαντασία του χρόνου" το 1948, "Της μοναξιάς και της έπαρσης" το 1951, "Χαλκογραφίες και Εικονίσματα" το 1952, "Το πλοίο" το 1955, "Παραμύθια του Κήπου" το 1955, "Αντιθέσεις" Το 1957, "Ο καθρέπτης του μεσονυκτίου" το 1958. Ακόμη έγραψε και τα δοκίμια με τον τίτλο "Περί αμφιβολία" το 1958.

Απασχολήθηκε και ερασιτεχνικά με το τραγούδι την ιπασία και το κολύμπι. Επιπρόσθετα, διετέλεσε Γεν. Γραμματέας και Αντιπρόεδρος της Φανέλας του Στρατιώτου Θεσσαλονίκης.

9.3 ΘΕΑΤΡΟ – ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Βουγιουκλάκη Αλίκη

Γεννήθηκε το 1937 στην Αθήνα και σπούδασε στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου Ηθοποιός. Μαθήτρια ακόμη εμφανίστηκε στο Εθνικό Θέατρο στον "Κατά φαντασία ασθενή" του Μολιέρου και έπειτα στον Εθνικό Κήπο, στο έργο του Σαίξπηρ "Ρωμαίος και Ιουλιέττα".

ως πρωταγωνίστρια του θεάτρου Μουσούρη, ερμήνευσε τα έργα "Ωραία μου κυρία, του Σω, "Πρίγκηψ και χορεύτρια του Ράττιγκαν, "Φτωχό σαν σπουργιτάκι του Φόντορ κ.α.

Υστερα από μια τουρνέ στην Ελλάδα και την Κύπρο, εμφανίζεται με δικό της θίαση στο θέατρο "Κοτοπούλη", με τα έργα "Καίσαρ και Κλεοπάτρα" και "Χτυποκάρδια στο θρανίο. Πρωταγωνίστησε στις ταινίες: "Αγαπητικός της βασιλοπούλας, "Χαμένοι αλήτες", "Αστέρω", "Το ξύλο βγήκε από τον Παράδεισο", "Η Αλίκη στο Ναυτικό", "Μανταλένα", "Η Λίζα και η άλλη" κ.α.

Τιμήθηκε με το βραβείο ηθοποιίας Α' Γυναικείου Ρόλου στην Α' εβδομάδα Ελληνικού Κινηματογράφου της Θεσσαλονίκης για την ερμηνεία της στην ταινία "Μανταλένα".

Καρέζη Τζένη

Γεννήθηκε το 1936 στην ΑΘΗΝΑ. Ηθοποιός. Σπούδασε στη Δραματική σχολή του Εθνικού Θεάτρου. Πρωτοεμφανίστηκε στη σκηνή στο θέατρο Κοτοπούλη στα έργα: "Ωραία Ελένη" και "Το σπίτι της Μπερνάρντα Άλπμα".

Υπήρξε στέλεχος του Εθνικού Θεάτρου από το 1954-1958. Συνέπραξε στο θίαση Καρέζη-Ηλιοπούλου του 1959-1960. Το 1960-1961 ίδρυσε προσωπικό της θίαση και έκανε περιοδείες στην επαρχία καθώς και στην Κύπρο.

Μερκούρη Μελίνα

Γεννήθηκε το 1925 στην Αθήνα. Ηθοποιός. Σπούδασε στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου. Πρωτοεμφανίστηκε στη σκηνή το 1945. Έπαιξε σαν πρωταγωνίστρια σε πολλά έργα στην Ελλάδα καθώς και στο Παρίσι. Έπαιξε επίσης σαν πρωταγωνίστρια και στον κινηματογράφο. Ασχολήθηκε στον κινηματογράφο και σαν παραγωγός. Οι σπουδαιότερες ταινίες της είναι "Στέλλα" το 1955, "Ο Χριστός ξανασταυρώνεται", το 1959, "Ποτέ την Κυριακή" κατά το 1960, και τη "Φαίδρα" το 1961. Για το ρόλο της στην ταινία "Ποτέ την Κυριακή" τιμήθηκε με το πρώτο βραβείο ηθοποιίας στο φεστιβάλ των Καννών, το 1960. Της έχει επίσης απονεμηθεί το μεταλλείο Μαρίκας Κοτοπούλη το 1953.

Κύρον Βίλμα

Γεννήθηκε στις Σέρρες το 1928. Μεγάλωσε και παρακολούθησε το γυμνάσιο εκεί. Ηθοποιός. Με την εισβολή των Βουλγάρων στη Μακεδονία, εγκατέλειψε την πατρίδα της και ήρθε στην Αθήνα.

Παρακολούθησε μαθήματα δραματικής τέχνης στη Σχολή της μεγάλης τραγωδού Μαρίκας Κοτοπούλη.

Τελείωσε τη Σχολή με άριστα και αμέσως προσελήφθη από τη δασκάλα της στο ομώνυμο θέατρο της. Μετέπειτα εξελίχτηκε σε πρωταγωνίστρια. Έπαιξε σημαντικούς ρόλους σε έργα Ελλήνων και ξένων θεατρικών συγγραφέων. Αργότερα έπαιξε στο Θέατρο Κατερίνας και μέρα ως πρωταγωνίστρια στο Εθνικό Θέατρο.

Αργότερα και ύστερα από πολλές εμφανίσεις σε διάφορα γνωστά θέατρα των Αθηνών, επαρχίας και εξωτερικού, κάνει το πρώτο της ξεκίνημα ως θιασάρχης. Συγκροτεί θίαση και παίζει στο Θερινό Θέατρο του Πειραιά. Αργότερα κάνει επίσημα και με επιτυχία την εμφάνιση της στη Αθήνα. Το 1961 καθιερώνεται πια ως θιασάρχης των Αθηνών παίζοντας στα καλύτερα θέατρα της Ελληνικής Πρωτεύουσας.

9.4 ΜΟΥΣΙΚΗ - ΤΡΑΓΟΥΔΙ – ΧΟΡΟΣ

Κάλλας (Καλογεροπούλου Μαρία)

Γεννήθηκε το 1924 στη Νέα Υόρκη. Σπούδασε Φωνητική μουσική και θεωρητικά στο Ωδείο Αθηνών καθώς και στο Εθνικό Ωδείο. Για πρώτη φορά εμφανίστηκε στη σκηνή σαν μέλος χορωδία του 1939. Μετά την απελευθέρωση εγκαταστάθηκε πάλι στο εξωτερικό, στην αρχή στη Νέα Υόρκη και αργότερα στην Ιταλία όπου και αναδείχτηκε. Πρωταγωνίστησε σε μεγάλα μελοδραματικά θέατρα της Ευρώπης και της Β. Αμερική. Επίσης εμφανίστηκε το 1949 στο Μπουένος Άιρες, στο Μεξικό το 1950, στο Λυρικό Θέατρο Σικάγου το 1954-1955, στην Όπερα της Βιέννης, στην Όπερα των Παρισίων, καθώς και στην Όπερα του Ντάλας. Το 1956 ήρθε στην Ελλάδα και εμφανίστηκε σε ρεσιτάλ στο Φεστιβάλ Αθηνών καθώς και στο θέατρο της Επιδαύρου σαν πρωταγωνίστρια στα μελοδράματα "Νόρμα" το 1960 και "Μήδεια" το 1961. Το 1960 ίδρυσε με δωρεά της υποτροφία, που χορηγείται από την Ε.Π.Σ. σε καλλιτέχνες για ευρύτερες σπουδές στην Ιταλία. Τιμήθηκε με το χρυσό μεταλλείο της Πόλης των Αθηνών.

Τσάτσου Θεοδώρα

Γεννήθηκε το 1932 στον Πειραιά. Χορεύτρια. Σπούδασε ρυθμική γυμναστική και χορό στην επαγγελματική Σχολή της Ραλλούς Μάνου καθώς και στη σύγχρονη Σχολή χορού της Μάρθας Γκράχαμ στη Νέα Υόρκη. Το 1956 έγινε καθηγήτρια στη Σχολή της Ραλλούς Μάνου και από τον ίδιο χρόνο πρώτη χορεύτρια στον "Ελληνικό Χορόδραμα. Το 1957 έδωσε το πρώτο ρεσιτάλ με δικές της χορογραφίες. Το 1958 χορογράφησε για τις παραστάσεις του "Ελληνικού Χοροδράματος" τα τρία παρακάτω έργα: "Τετράγωνο αριθ. 40", "Το βασίλειο των ζώων", "Η Λυγερή και ο χάρος.

Βέμπο Σοφία

Γεννήθηκε στην Καλλίπολη της Θράκης. Καλλιτέχνης του τραγουδιού. Ταυτόχρονα και ηθοποιός. Πρωτοεμφανίστηκε στο Κεντρικόν το 1933. Σαν τραγουδίστρια είχε ιδιαίτερη επίδοση. Στην κατοχή πήγε στη Μέση Ανατολή και δημιούργησε τις πρώτες καλλιτεχνικές ομάδες που περιόδευσαν τις στρατιωτικές και ναυτικές μονάδες και τις ψυχαγωγούσαν.

Η Βέμπο ανανέωσε το ελληνικό ελαφρό τραγούδι, δίνοντας μια ιδιαίτερη πνοή και ένα τόνο καθαρά ελληνικό. Για τη συμβολή της και της καλλιτεχνική της συμπαράσταση στον πόλεμο της Αλβανία ονομάστηκε τραγουδίστρια της Νίκης. Η Βέμπο εκτιμήθηκε και αγαπήθηκε πολύ από τον ελληνικό λαό. Αν και αυτοδίδακτη δημιούργησε μια ολόκληρη εποχή για το ελαφρό Ελληνικό τραγούδι.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αλήθεια είναι ότι οι γυναίκες δεν ανακάλυψαν την ατμομηχανή ή την ατομική ενέργεια, δεν κέρδισαν πολέμους. Ανανεώνουν όμως το ανθρώπινο γένος και διατηρούν αιώνιας της ωραιότητα της ζωής. Ο ρόλο τους στην κοινωνία είναι και σήμερα όπως κατά τους πανάρχαιους χρόνους, η δράση τους όμως εξελίχτηκε και παρουσίασε μεγάλη μεταβολή. Γίνονται στοργικές μητέρες, εξασκούν τα καθήκοντα του ως νοικοκυρές, παντρεύονται και συντελούν στην ευτυχία των αντρών. Διοχέτευσαν όμως και διοχετεύουν την ενεργητικότητά τους σε νέους ορίζοντες, σε κατευθύνσεις τις οποίες ακολουθεί ο άντρας. Μορφώνονται σήμερα οι γυναίκες πολύ γεγονός άγνωστο πριν λίγες δεκαετίες. Συναγωνίζονται τους άντρες συναδέλφους τους στην μάθηση και την επιστήμη.

Η σημερινή γυναίκα άφησε πίσω της προκαταλήψεις και συνήθειες αιώνων, έφτασε στο στάδιο του κοινωνικού βιοπορισμού, της μορφωτικής ανύψωσης, της πολιτικής χειραφέτησης. Δεν εφαρμόζει το παλαιό δόγμα "οικία, παιδιά, σύζυγος", αλλά αντικρίζει τη ζωή με άλλο πρίσμα. Παύει πλέον ο γάμος να είναι ο μοναδικό σκοπός της ζωής της. Δεκάδες χιλιάδες γυναίκες κατακλύζουν τις αίθουσες των Πανεπιστημίων και των Ανωτάτων Σχολών. Εκατοντάδες χιλιάδες γυναίκες εργάζονται σε εργοστάσια, γραφεία, τράπεζες, νοσοκομεία, Υπουργεία. Πόσες χήρες, ηλικιωμένες μητέρες και μικρά αδέλφια δεν αποζούν από την εργασία της κόρης ή της μεγαλύτερης αδελφής τους. Εκτός αυτών αγωνίστηκαν για την απόκτηση ισότητας πολιτικών δικαιωμάτων και το πέτυχαν.

Εκείνο που ζητούσε η αρχαία πρόγονος τους, η Λυσιστράτη, έγινε σήμερα πραγματικότητα. Οι γυναίκες σήμερα ψηφίζουν και ψηφίζονται, εκλέγονται βουλευτές και Δήμαρχοι. Έτσι, οι γυναίκες στη σημερινή εποχή έχουν δικαιώματα αλλά και καθήκοντα. Αγωνίζονται για τη βελτίωση της θέσης τους αλλά και προσφέρουν στο σύνολο. Είναι τεράστια σήμερα η συμβολή των γυναικών στην εξέλιξη του πολιτισμού και την πρόοδο της ανθρωπότητας.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΘΑ ΒΟΗΘΗΣΟΥΝ ΣΤΗΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟΥΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

- ❖ Θα μπορούσε π.χ. να γίνουν από την πολιτεία διευθετήσεις που να επιτρέπουν στη γυναίκα που έχει μικρά παιδιά ν' αναλαμβάνει εργασία με μερική απασχόληση και να επανέρχεται σε πλήρη απασχόληση όταν μεγαλώσουν τα παιδιά.
- ❖ Να λαμβάνει μέρος πιο ενεργά η γυναίκα στην πολιτική και κοινωνική ζωή του τόπου όπου η παρουσία της σήμερα είναι δυσανάλογα πιο μικρή από τους άντρες.
- ❖ Πρέπει να δοθεί σημασία στη γυναίκα που εργάζεται στον ιδιωτικό τομέα λόγω του ότι αποτελεί την πλειοψηφία των εργαζομένων γυναικών αλλά και λόγω του ότι ο ιδιωτικός τομέας είναι ένας δυναμικός τομέας με ιδιαίτερη σημασία στην ανάπτυξη του τόπου άρα συνεχώς και νέες γυναίκες θα εισέρχονται στον τομέα προσφέροντας εργασία.
- ❖ Πρέπει να είναι ίση η αμοιβή γυναικών και ανδρών με βάση την αρχή «ίση αμοιβή για όμοια εργασία» καθιερώνει την ιδέα «ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξίας».
- ❖ Πρέπει να υπάρχει ίση μεταχείριση όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, την επαγγελματική κατάρτιση και προώθηση, με σκοπό να εμποδίζεται κάθε είδους άμεση ή έμμεση διάκριση στην επαγγελματική σφαίρα και να προβλέπεται η δυνατότητα θετικών ενεργειών.
- ❖ Να υπάρχουν μέτρα τα οποία θα βοηθήσουν στη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας της εγκύου και της λεχώνας εργαζόμενης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Α

Πίνακες Υπολογισμών

Παράρτημα Β

Ερωτηματολόγιο

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Γυναικεία Απασχόληση ανά κλάση ηλικία

	Κλάση Ηλικία	Ποσοστό
Σουηδία	40-44	94%
Γερμανία	30-34	92%
Δανία	30-34	91%
Γαλλία	25-29	78%
Πορτογαλία	30-34	78%
Ηνωμένο Βασίλειο	40-44	75%
Ιρλανδία	20-24	73%
Λουξεμβούργο	20-24	65%
Ιταλία	25-29	65%
Ελλάδα	30-34	54%

Πηγή: SCB: Statistics Sweden

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ποσοστά συμμετοχής στο Εργατικό Δυναμικό κατά φύλο (15+) στις Χώρες Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1997

Χώρες	Άντρες %	Γυναίκες %
Αυστρία	69,2	48,0
Βέλγιο	60,6	40,9
Γαλλία	62,2	48,1
Γερμανία	67,8	47,7
Δανία	83,6	73,4
Ελλάδα	63,1	36,7
Ηνωμένο Βασίλειο	71,7	53,9
Ιρλανδία	67,8	42,0
Ισπανία	63,0	37,5
Ιταλία	61,6	34,6
Λουξεμβούργο	64,9	38,2
Ολλανδία	82,0	61,9
Πορτογαλία	67,2	49,4
Σουηδία	79,1	74,5
Φιλανδία	67,2	55,9

Πηγή: «Η θέση της γυναίκας στην αγορά εργασίας», Κατάρτιση και Ανάπτυξη, Ιούνιος 1999.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Μέσος όρος Ζωής σε Δώδεκα Χώρες

Γυναίκες	1970	Άντρες	1970
Νορβηγία	77,5	Σουηδία	72,2
Σουηδία	77,1	Ισλανδία	71,1
Ισλανδία	76,3	Νορβηγία	71
Γαλλία	76,1	Δανία	70,8
Δανία	75,9	Ιαπωνία	69,3
Ιαπωνία	74,7	Γαλλία	68,6
Η.Π.Α.	74,7	Ιρλανδία	68,5
Φιλανδία	74,2	Γερμανία	67,4
Γερμανία	73,8	Η.Π.Α.	67,1
Αυστρία	73,4	Αυστρία	66,5
Ιρλανδία	73,2	Φιλανδία	66,5
Τουρκία	57,9	Τουρκία	54,4

Γυναίκες	1990	Άντρες	1990
Ιαπωνία	81,9	Ιαπωνία	75,9
Γαλλία	80,9	Ισλανδία	75,7
Σουηδία	80,4	Σουηδία	74,8
Ισλανδία	80,3	Νορβηγία	73,4
Νορβηγία	79,8	Γαλλία	72,7
Γερμανία	79	Γερμανία	72,6
Αυστρία	79	Αυστρία	72,5
Φιλανδία	78,9	Δανία	72
Η.Π.Α.	78,8	Η.Π.Α.	72
Δανία	77,7	Ιρλανδία	71
Ιρλανδία	77	Φιλανδία	70,9
Τουρκία	68,4	Τουρκία	64,1

Πηγή: „Danska Institut for Klinisk Epide miologi“

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΑ ΑΤΟΜΑ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ									
ΤΟΜΕΑΣ	ΟΛΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ 1995			ΟΛΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ 2000			ΟΛΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ 2001		
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΤΡΕΣ	ΟΛΙΚΟ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΤΡΕΣ	ΟΛΙΚΟ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΤΡΕΣ	ΟΛΙΚΟ
ΓΕΩΡΓΙΑ	5.289	9.509	14.798	5.373	9.785	15.158	4.973	9.320	14.293
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	23.349	57.026	80.375	14.865	52.307	67.172	15.383	55.253	70.636
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	67.779	90.665	158.444	92.303	104.570	196.872	101.828	107.046	208.873
ΜΗ ΚΑΤΑΧΩΡΗΜΕΝΟΙ	251	391	642	0	0	0	0	0	0
ΟΛΙΚΟ	96.668	157.591	254.259	112.541	166.662	279.202	122.184	171.619	293.803

Πηγή: Στατιστική υπηρεσία Κύπρου

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ						
ΗΛΙΚΙΑ	ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 1990			ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2000		
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΤΡΕΣ	ΟΛΙΚΟ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΤΡΕΣ	ΟΛΙΚΟ
15-<20	5.065	3289	8.354	3.522	2.392	5.915
20-<25	13.874	15.297	29.171	14.448	14.157	28.605
25-<30	14.160	21.045	35.205	16.967	20.992	37.959
30-<35	14.740	24.008	38.748	18.595	22.788	41.383
35-<40	13.232	21.872	35.104	17.672	24.483	42.155
40-<45	12.382	20.068	32.450	17.406	24.230	41.636
45-<50	10.016	18.019	28.035	16.143	20.703	36.846
50-<55	6.695	13.691	20.386	11.708	19.010	30.717
55-<60	4.686	11.135	15.821	7.602	14.336	21.938
60-<65	2.441	7.447	9.888	3.727	7.148	10.876
65-<70	881	2.636	3.517	1.435	3.438	4.873
70+	608	2.201	2.809	443	2.647	3.090
ΟΛΙΚΟ	98.780	160,708	259.488	129.669	176.324	305.993
ΗΛΙΚΙΑ	ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2000			ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2001		
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΤΡΕΣ	ΟΛΙΚΟ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΤΡΕΣ	ΟΛΙΚΟ
15-<20	3.258	1.863	5.122	3.522	2.392	5.915
20-<25	12.261	13.488	25.749	14.448	14.157	28.605
25-<30	17.179	20.270	37.450	16.967	20.992	37.959
30-<35	17.481	23.028	40.510	18.595	22.788	41.383
35-<40	17.326	25.129	42.455	17.672	24.483	42.155
40-<45	17.082	23.317	40.399	17.406	24.230	41.636
45-<50	13.800	20.750	34.550	16.143	20.703	36.846
50-<55	11.049	18.602	29.651	11.708	19.010	30.717
55-<60	7.068	13.408	20.476	7.602	14.336	21.938
60-<65	3.145	6.659	9.805	3.727	7.148	10.876
65-<70	1.177	3.201	4.378	1.435	3.438	4.873
70+	658	2.460	3.118	443	2.647	3.090
ΟΛΙΚΟ	121.485	172.176	293.660	129.669	176.324	305.993

Πηγή: Στατιστική υπηρεσία Κύπρου

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΗΛΙΚΙΑ	ΑΝΕΡΓΟΙ 1980			ΑΝΕΡΓΟΙ 1990			ΑΝΕΡΓΟΙ 1995		
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΤΡΕΣ	ΟΛΙΚΟ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΤΡΕΣ	ΟΛΙΚΟ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΤΡΕΣ	ΟΛΙΚΟ
15-<20	405	216	621	209	44	253	184	44	228
20-<25	677	486	1.163	511	278	789	574	359	933
25-<50	695	1.067	1.762	1.562	1.324	2.886	2.566	1.912	4.478
50-<55	108	265	373	212	371	583	352	245	597
55-<60							380	432	812
60-<65	43	277	320	105	408	513	252	549	801
65+	8	97	105	6	40	46	5	17	22
ΑΓΝΩΣΤΟ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΟΛΙΚΟ	1.936	2.408	4.344	2.604	2.464	5.068	4.313	3.558	7.871
ΗΛΙΚΙΑ	ΑΝΕΡΓΟΙ 2000			ΑΝΕΡΓΟΙ 2001					
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΤΡΕΣ	ΟΛΙΚΟ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΤΡΕΣ	ΟΛΙΚΟ			
15-<20	1.086	266	1.352	668	156	824			
20-<25	1.124	766	1.890	1.190	893	2.083			
25-<50	5.652	3.457	9.111	4.175	2.076	6.251			
50-<55	646	406	1.052	555	578	1.132			
55-<60	321	402	723	518	324	843			
60-<65	114	217	331	378	530	908			
65+	0	0	0	0	149	149			
ΑΓΝΩΣΤΟ	0	0	0	0	0	0			
ΟΛΙΚΟ	8.944	5.514	14.458	7.485	4.705	12.191			

Πηγή: Στατιστική υπηρεσία Κύπρου

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Α/α
1. Μ' αρέσει η επαγγελματική απασχόληση γιατί έτσι νιώθω δημιουργική και αυτόνομη	87,67	6,16	6,16%
2. Πιστεύω ότι η επαγγελματική, οικονομική αποκατάσταση συμβάλλει περισσότερο από οτιδήποτε άλλο στην κοινωνική μας εξέλιξη	78,08	14,38	7,53
3. Πιστεύω ότι η επαγγελματική απασχόληση έχει επηρεάσει πολύ θετικά τον αγώνα για την κοινωνική δικαιοσύνη	68,49	21,23	10,27
4. Πιστεύω στην επαγγελματική ζωή, βιοποριστικό αγώνα, γιατί έτσι με έμαθαν στην οικογένεια μου	63,01	28,08	8,90
5. Μ' αρέσει να απασχολούμαι, αλλά κι αν δεν εργάζομαι δεν μου λείπει	29,71	64,43	7,14
6. Πιστεύω ότι στο θέμα της επαγγελματικής απασχόλησης υπάρχουν πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα, γι' αυτό και δεν μπορεί να γίνει ο αγώνας κατά της ανεργίας.	78,08	10,27	11,64
7. Η γνώμη μου είναι ότι οι ιθύνοντες για την εργατική απασχόληση συμμετέχουν παθητικά στην κοινωνία	69,86	13,01	10,27
8. Δεν γνωρίζω τα διάφορα επαγγέλματα αλλά η οικονομική μου ανάγκη δεν ικανοποιείται	43,83	40,41	15,75
9. Η κάθε γυναίκα όταν αποκτήσει μωρό πρέπει να έχει οικονομική βοήθεια από την πολιτεία για το κάθε μωρό της.	82,19	10,27	7,53
10. Η άδεια τοκετού για την κάθε γυναίκα πρέπει να είναι τόση όση συναισθηματικά πρέπει να είναι τουλάχιστο τρία χρόνια	56,84	34,93	8,22

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Λεοντίδου Ε., Η Ελλάδα των γυναικών - Διαδρομές στο χώρο και στον χρόνο, εναλλακτικές εκδόσεις, Αθήνα 1992.
- Δαράκη Π., Το όραμα της ισοτιμίας της γυναίκας, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1995.
- Παναγή Α., Η μητριαρχία και η σύγκρουση της με την ελληνική πατριαρχία, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1977.
- ΡΑΤΤΝΕΡ Γ., Ψυχολογία της γυναίκας - Η σύγχρονη γυναίκα ανάμεσα στο μύθο και στην πραγματικότητα, εκδόσεις Μανιατέας, Αθήνα 1970.
- Εγκυκλοπαίδεια της γυναίκας, εκδόσεις Π. Σοκόλης, Αθήνα 1977.
- Κακλαμανάκη Ρ., Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια, στην κοινωνία, στην πολιτεία, εκδόσεις Καστανιώτη.
- Τάκαρη Ν., Η κοινωνική και επαγγελματική θέση της σημερινής γυναίκας στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, Αθήνα 1978.
- Ζέρβος Δ., Κοινωνιολογική προσέγγιση στην κοινωνική στάση των γυναικών, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1996.